

Den kristna församlingen

Tio bibeltimmar med Jan Bygstad

Den kristna församlingen

Tio bibeltimmar med
Jan Bygstad

Logos förlag
Vasa 2006

Texten är nedtecknad och översatt från mp3-inspelningar av bibeltimmar som Jan Bygstad höll våren 2001 i Betlehem Bergen. I arbetet deltog Ingemar Andersson, Jakob Appell, Jan Johansson, Ralf Sandberg och Ola Österbacka.

Pärmbild: Jan Johansson

Några bibelord till bildens symbolik:

Som en späd planta sköt han upp inför honom, som ett rotskott ur torr jord. (Jes 53:2)

På denna klippa skall jag bygga min församling. (Matt 16:18)

Det som för världen var svagt har Gud utvalt. (1 Kor 1:27)

Jag, HERREN, sköter om den, ständigt vattnar jag den. Både dag och natt vaktar jag den så att ingen skall skada den. (Jes 27:3)

De rättfärdiga är planterade i HERRENS hus, de grönskar i vår Guds förgårdar ... för att förkunna att HERREN är rättfärdig. Han är min klippa och ingen orätt finns i honom. (Ps 92:14, 16)

Jerusalem omges av berg, och HERREN omger sitt folk från nu och till evig tid. (Ps 125:2)

Layout: OF system, Ola Österbacka

ISBN

© Föreningen Logos i Österbotten rf och Jan Bygstad
<http://www.logosmappen.net/forlag/>

Tryck: Multiprint, Vasa 2006

INNEHÅLL

Förord 7

1 • På apostlarnas och profeternas grund 9

Inledning 9 – Församling och kyrka 10 – Guds folk är Guds skapelse 12 – Det heliga folket 13 – Kyrkan skapas av nådemedlen 14 – Omvändelse och tro 16 – Bekännelse 17 – Traditionsförmedling 18 – En gemenskap genom tiden 19 – På apostlarnas och profeternas grund 20

2 • Den kristna församlingens enhet 22

Enhetens grund 22 – Skiljemuren bryts ner 23 – Bilden av äktenskapet 24 – En medelbar enhet 25 – Vad konstituerar enheten? 26 – Enhet med ordningar 27 – Enheten söndras 28 – Guds ord skapar enheten 29 – Enhet i mångfald 30 – Problematisk mångfald 32 – Partiväsen hot mot enheten 33 – Huvudet och kroppen 35

3 • Den kristna församlingens helighet 37

Guds folks helighet 39 – Jesus helgar sitt folk 40 – Heliga i kraft av Kristi rättfärdighet 42 – Heligheten skiljer Guds folk från världen 44 – Tolere-rad synd ödelägger heligheten 45 – Ett heligt tempel 47 – Folkkyrkan och heligheten 48 – Gudsfruktan 50

4 • Den kristna församlingens katolicitet 52

Vad betyder ordet allmän? 52 – Vad menas med ordet katolsk? 53 – Hela jorden 55 – Hela frälsningssanningen 56 – Alla slags människor 57 – En plats för nåd och läkedom 57 – En plats där Andens frukter mognar 58 – Ett folk i alla tider 58 – Det universella och det lokala 60 – Gemenskapen är nödvändig 61 – En samspelande orkester 62

5 • Den kristna församlingens apostolicitet 64

På apostlarnas och profeternas grund 64 – Davids hus 65 – Apostlarnas lära 66 – Apostlarnas auktoritet 68 – En provosten för kyrkan 69 – Den osynliga kyrkan 70 – Kyrkans sju kännetecken 72 – Osynlig men ändå synlig 73

6 • Det allmänna prästadömet 75

Prästerna och mässoffret 76 – Frälsningsläran förbjuder ytterligare offer 77 – Luthers brev om att kalla och insätta präster 78 – Den apostoliska successionen 79 – Bibelns ord för präster 80 – Presbytern är ingen offer-präst 81 – De kristnas tackoffer 82 – Tjänsten för vår nästa 83 –

Missförstånd om prästens uppgift 83 – Det särskilda ämbetet 84 – Rätt att komma nära Gud 85 – Att bo hos Herren 86 – Den heliga skruden 87 – Del i HERRENS goda 87 – Ingen lott i denna värld 88 – Guds folk inför tronen 89

7 • Kristi kropp och nådegåvorna 91

Teologihistorisk bakgrund 91 – En konstruerad motsättning ordningar – frihet 92 – Konkreta situationer är olika 93 – Både ämbete och fria gåvor behövs 94 – Den karismatiska läran om andedop 94 – Anden ges genom dopet och tron 95 – Härlighetsteologi 96 – Ett liv under korset 96 – Kroppen och lemmarna 98 – Likhet inför Gud – med olika gåvor 100 – Skadlig motsättning prästerskap – åhörare 100 – Hot mot enheten 101 – Den sanna storheten 103 – Till församlingens tjänst och uppbyggelse 104 – Levande stenar 105 – Extraordinära gåvor 106 – Vishet och kunskap 107

8 • Ordets ämbete 109

Olika typer av tjänster 110 – Insatt av Herren 110 – Insättning till tjänst i församlingen 112 – Luthers kritik av romersk ämbetsteologi 113 – Biskopens särställning är en mänsklig ordning 114 – Församlingen kallar sina tjänare 115 – Också diakonerna kallas av församlingen 116 – Ordinationen eller vigningen 116 – Biskop och präst 118 – Utrustad till tjänst 119 – Tillsyn och lydnad 120 – Varningar för upproriskhet 121 – Titelsjuka och maktlystnad 122 – Den rätte tjänaren 123 – Kvinnan och ämbetet 123 – Olika – men med lika värde 124 – Underordning och auktoritet 125 – En fördelning av uppgifter 126

9 • Nycklamakten och kyrkotukt 128

Det öppna nattvardsbordet 128 – Nattvardens förebild i Gamla testamentet 130 – Nycklamakten: att lösa och binda 131 – Jesu själavårdsanvisningar i Matt. 18 133 – Kyrkotuktens yttersta syfte 135 – Särskilda regler för församlingsledare 135 – Varning för justitiemord 136 – Ett praktiskt kyrkotuktsfall: 1 Kor. 5 137 – Konflikt med vår tids tänkesätt 139 – Uppenbar och fasthållen synd 140 – Ett skydd för församlingen 141 – Den historiska bannlysningen 142 – Nycklamakten är ett av kyrkans kännetecken 143

10 • Gudsfolkets tillbedjan 145

Gudsfolkets kännetecken 145 – De kristnas sammankomst 146 – Sammankomsten uttrycker enhet 147 – Synagogans gudstjänst utgör bakgrunden 149 – Den kristna gudstjänstens nya element 150 – De fria gudstjänstinslagen 151 – Gudstjänstens dimensioner 152 – Tillbedjans väsen 153 – Den heliga glädjen 155 – Den fasta ordningen 156 – Att lära sig bönen språk 157 – Gudstjänstens kännetecken 157 – Bekännelse är tillbedjan 158

FÖRORD

Denna bok går tillbaka på en serie bibeltimmar som hölls av pastor och bibellärare Jan Bygstad i Bergen våren 2001. Initiativet tillkom under Nordisk Evangelisk-Luthersk Konferens, Vägen fram '06, vid Bibelskolen på Fossnes i mars 2006. En arbetsgrupp anmälde sig att skriva av bibeltimmarna från inspelningar och har samtidigt översatt dem till svenska och efteråt bearbetat dem språkligt. Jan Bygstad har slutligen granskat manuskriptet och gjort en del rättelser.

Detta förhållande bör av minst två orsaker hållas i minnet vid läsningen.

Att flera olika skribenter har åtagit sig de olika bibeltimmarna kan knappast passera oförmärkt, även om en genomgående språklig granskning har skett.

Muntligt hållna bibeltimmar brukar normalt inte åtföljas av detaljerade källhänvisningar, annat än bibelställen. Det samma gäller också boken. I många fall skulle det vara värdefullt att kunna referera till olika ställningstaganden i givna situationer med exakta källangivelser, för att inte tala om att detta för akademiker är ett direkt kriterium på vetenskaplighet. Detta skulle dock kännbart ha försenat utgivningen av boken, om den alls hade kunnat förverkligas.

Trots dessa brister tror vi att denna bok är mycket viktig i vår tid. Dess syfte är framför allt att utgöra ett underlag för arbete i bibelgrupper i våra nordiska länder. Vi tror, att en sann kristen enhet kan nås endast via ett grundligt bibelstudium. Dessa bibeltimmar utgår från den lutherska formalprincipen, att Skriften allena är den yttersta normen för all kristen lära.

Därför är vår bön och förhoppning, att boken ”kan vara en hjälp för det lutherska väckelsefolket, till att besinna värdet av en hel församling där Guds ord ljuder rent och klart och där

sakramenten förvaltas enligt Kristi instiftelse. Det är också vår bön och förhoppning att boken kan bidra till ett fördjupat studium av Guds ord och den lutherska bekännelsen, och till att befrämja enheten mellan den splittrade rest av bekännelsetrogna som finns inom den nordiska lutherdomen.” (Ur förordet till boken ”Vägen fram? Lutherska väckelserörelser i uppbrott”, Vasa 2001.)

Arbetsgruppen

PÅ APOSTLARNAS OCH PROFETERNAS GRUND

Inledning

Under de här bibeltimmarna skall vi koncentrera oss på temat ”Den kristna församlingen”.

Varför så många som tio bibeltimmar om ett sådant ämne?

Inom teologin kallades det förra århundradet kyrkans århundrade. Då började man på allvar upptäcka vad särskilt Nya testamentet har att säga om den kristna kyrkan och tillhörande frågor. Det är inte lätt att räkna de omfattande verk, alla de tusentals större och mindre böcker, som har skrivits under det förra århundradet. Det är alltså ett tema som inte blir uttömt i första hand. Det kommer vi också att se när vi nu försöker dyka ner i detta ämne.

Den första timmen utgör en inledning till ämnet. Sedan skall vi använda resten av tiden till fördjupning.

Idag skall vi allmänt tala om vad den kristna församlingen är och vad som konstituerar den kristna församlingen, medan vi framöver skall koncentrera oss på olika angivna ämnen.

När det gäller de fyra följande bibeltimmarna skall vi följa det som sägs om den kristna kyrkan i den nicenska trosbekännelsen. Där sägs: Vi tror på en, helig, katolsk och apostolisk kyrka.

Vi skall använda en timme för vart och ett av dessa enskilda begrepp. Första timmen handlar om kyrkans enhet, den andra om dess helighet, den tredje om dess katolicitet och den fjärde om att den är apostolisk.

Allt detta är saker som Nya testamentet har mycket att säga om och som det är viktigt för oss att ha i minnet, om vi skall tänka rätt om vad den kristna församlingen är.

Församling och kyrka

När vi talar om den kristna församlingen är det två ord som används om varandra: *församling* och *kyrka*. Det gäller också i bibelöversättningen.

I den gamla norska bibelöversättningen från 1930 är det ord som är föremål för vårt studium dessa timmar konsekvent översatt med ordet *menighet*. (På svenska: församling, övers. anm.) I nyare översättningar översätter man gärna med kyrka eller så låter man det finnas en viss variation. I den nyaste svenska bibelöversättningen (Bibel 2000, övers. anm.) är ordet översatt med kyrka där man avser den universella kyrkan, det vill säga gemenskapen mellan alla troende på hela jorden, men där det är tal om lokalförsamlingen är ordet översatt med församling. Så har man försökt att göra en åtskillnad för att underlätta förståelsen av texten.

Men i Nya testamentets grundtext används bara ett ord och det återkommer hela tiden. Det är ordet *ekkesia*.

Detta ord är egentligen ett grekiskt ord. Och då den kristna kyrkan på 400-talet skulle översätta Bibeln till latin fanns det inte något bra motsvarande ord på latin som man kunde använda. Därför tog man helt enkelt det grekiska ordet som lånord in i den latinska bibelöversättningen. Så har detta ord förts vidare som det stående begreppet för vad den kristna kyrkan är inom teologin. Det skrivs på latin *ecclesia*.

I linje med detta har man också en egen gren i teologin som kallas *ecclesiologi*, som helt enkelt betyder läran om kyrkan.

Nya testamentets ord *ekkesia* är ett sammansatt ord. *Klesia* kommer av verbet *kaleå* som betyder att kalla. *Ekklesia* betyder att kalla ut. Ordet betecknar alltså en samling människor som är kallade ut från sitt ursprungliga sammanhang för att utgöra en ny enhet, en ny gemenskap.

Den bibliska tankegången bakom detta är: *Ekklesia* är den församling av människor som är kallade ut ur världen för att de skall tillhöra Herren Jesus.

Därmed är det mycket tydligt och klart, att när vår Bibel använder detta ord församling eller kyrka, så är det alltid

underförstått att det här handlar om ett folk som är kallat ut från världen och som därför är avskilt från världen. Ordet församling står så att säga alltid som en motsats till begreppet världen i Nya testamentet.

Kyrkan och världen är radikalt åtskilda. Det är Gud själv som har avskilt ett folk från världen för att det skall tillhöra honom.

Så talar Jesus själv i evangelierna när han talar om att han skall bygga en församling, en kyrka, i världen. Första gången sker i samband med Petrus stora bekännelse. Jesus har frågat lärjungarna (Matt. 16:15–18):

”Och ni, vem säger ni att jag är?” Simon Petrus svarade: ”Du är Messias, den levande Gudens Son.” Jesus sade till honom: ”Salig är du, Simon, Jonas son. Ty kött och blod har inte uppenbarat detta för dig, utan min Fader som är i himlen. Jag säger dig: Du är Petrus, och på denna klippa skall jag bygga min församling, och helvetets portar skall inte få makt över den.”

När Jesus här använder ordet församling, ekklesia, så använder han ett ord som var väl känt för alla judar, för alla som kände Gamla testamentet. Det är också av mycket stor betydelse att Jesus benämner församlingen som *min* i stället för att säga *Guds*. Härmed understryker Jesus att *han är den Gud som är församlingens Herre enligt Gamla testamentet*.

I Gamla testamentet möter du ofta motsvarande begrepp som beteckning på Israel, som Guds folk. Vi måste då gå tillbaka till det som är ”grundtexten” i Bibeln. Vi finner då orden i Andra Moseboken, kapitel 19. Israel har förts ut ur Egypten och fångenskapen. Efter övergången genom Röda havet leder Herren dem fram till Sinai berg där han kommer att ingå förbund med folket. Herren kallar upp Mose på berget och det första han säger är följande (2 Mos. 19:4–6):

Ni har själva sett vad jag har gjort med egyptierna och hur jag har burit er på örningar och fört er till mig. Om ni nu hör min röst och håller mitt förbund,

skall ni vara min dyrbara egendom framför alla andra folk, ty hela jorden är min. Ni skall för mig vara ett rike av präster och ett heligt folk. Detta är vad du skall tala till Israels barn.

Vilken är situationen? Israel står inför Guds ansikte vid Sinai, som ett folk som har blivit förlössat från träldomen under Faraos, förlössat genom lammets blod, förlössat genom övergången genom Röda Havet. Herren har låtit dessa ord ljuda: ”Herren skall strida för er, och ni skall hålla er stilla.” (2 Mos. 14:14) Israel har blivit till som folk genom Guds gärning, genom Guds ingripande till frälsning. Israel har inte blivit till som folk i kraft av något de själva har gjort eller företagit sig. De har blivit ett särskilt folk för att Herren har utvalt dem, Herren har gripit in, Herren har utfört sina gärningar till deras frälsning. Guds egna gärningar gör dessa till Guds eget folk.

Guds folk är Guds skapelse

I enlighet med detta understryker vår Bibel mycket starkt att Guds folk är en Guds skapelse, ett verk av Guds egen hand. Kanske allra starkast uttrycks detta i Ps. 100. Denna psalm skulle sjungas när folket kom samman i Herrens helgedom, i templet, för att fira en helig högtid, alltså när de samlades som Guds folk inför Herrens ansikte. I det att de gick in i templet skulle de sjunga så (v. 2):

Tjäna Herren med glädje, kom inför hans ansikte med jubelrop!

I efterföljande vers lyder orden:

Besinna att Herren är Gud. Han har gjort oss och inte vi själva. Vi är hans folk och får i hans hjord.

Här sägs alltså med stor tyngd: *Han har skapat oss* och inte vi själva. Att Gud har ett folk i världen är alltså en frukt, ett resultat av Guds eget ingripande. Det är Guds gärning.

Den kristna församlingen här i världen är alltså inte ett resultat av något människor har företagit sig. Det är inte som

en förening eller en organisation där människor som har gemensamma intressen sluter sig samman och blir överens om något de gemensamt vill arbeta för. Nej, det är Gud som har skapat och sammanfogat dem. Församlingen är ovanifrån och inte nedifrån genom något som människor företar sig. Det är viktigt att vara klar över detta, inte minst i vår tid som är så starkt präglad av individualismen, där vi är vana att tänka att vad den enskilde, eller en grupp människor, kommer överens om att ta sig för är det som har avgörande betydelse.

Så tänker alltså inte Bibeln. Församlingen har inte blivit till för att en grupp enskilda människor, utifrån sina intressen enats om att komma samman. I linje med detta finner vi ett speciellt språkbruk i Nya testamentet när det gäller att ”komma in i” den troende församlingen. Genom det som skedde på pingstdagen blev det ”*på den dag lagt til omkring tre tusen sjeler*”. (Apg. 2:41) *Vem är det som lägger till?* Det är Herren. Ett mycket talande uttryck! Guds församling i världen är Guds eget verk.

Det heliga folket

I avsnittet från Andra Moseboken finns en hel rad centrala ord och begrepp om vad denna Guds församling är. Här sägs bl.a. att Guds folk är ”*ett kungarike av präster*”. Redan i Gamla testamentet omtalas alltså det s.k. allmänna prästadömet.

Guds folk kallas också för ”det heliga folket”. Det är det som på ett särskilt sätt kännetecknar Guds folk här i världen. Guds folk är, pga. att det är det heliga folket, ett annorlunda folk. Det är ett folk som inte är som alla andra folk som lever i världen. Vi skall återkomma till detta, men lägg märke till vad som sägs i 2 Mos. 19:5:

*Om ni nu hör min röst och håller mitt förbund,
skall ni vara min dyrbara egendom framför alla
andra folk.*

I grundtexten uttrycks detta på ett annat sätt. Som det formulerats här kan man uppfatta det som att de är Guds folk endast i den mån de uppfyller lagen. Man får intrycket att det

sägs: *Om ni är lydiga, alltså mot Herrens lag. Men i grundtexten står det bokstavligt:*

Om ni hörande hör min röst, då skall ni vara min egendom framför alla andra folk.

Vad Gud därmed säger är att Guds folk är olösligt bundet till Guds ord. Att detta folk har Guds ord gör det till Guds eget folk – det är det helt centrala. Det lär hela den heliga Skrift om vad den kristna församlingen är. Den kristna församlingen blir till, skapas och uppehålls i kraft av Guds ord som ljuder. Genom sitt ord skapar Gud sin församling här i världen.

Kyrkan skapas av nådemedlen

”Om ni hörande hör min röst ...” Det som är Guds folks särskilda kännetecken, enligt den heliga Skrift, är att de har Guds ord och håller Guds ord högt. Samma sak uttrycks också med mycket stor klarhet i den Augsburgska bekännelsen. Det som skapar den kristna kyrkan är Ordet och nådemedlen. Döpet och nattvarden är inget annat än Ordet givet till oss genom en yttre handling. Döpet är en yttre handling där Guds ord är klätt i vatten. Nattvarden är en yttre handling där vi i kraft av Kristi ord och löfte tar emot hans egen kropp och hans eget blod. Ordet gör sakramenten till vad de är! Guds ord är det ”konstituerande” för Guds folk. Guds folk är därför ett folk som hör Guds heliga ord.

I dagligt tal använder vi ett uttryck som lyder: ”att höra samman”. Här har vi en dubbelhet. Guds folk är det folk som hör samman därför att de hör (lyssnar övers. anm.) samman. De hör Guds ord tillsammans.

Det finns också exempel från Nya testamentet angående detta (1 Joh. 1:1–3):

Det som var från begynnelsen, det vi har hört, det vi med egna ögon har sett, det vi skådade och med våra händer rörde vid – om Livets Ord är det vi vittnar. Ja, livet uppenbarades, vi har sett det och vittnar om det och förkunnar för er det eviga livet, som var hos Fadern och uppenbarades för oss. Det

vi har sett och hört förkunnar vi för er, för att också ni skall ha gemenskap med oss. Och vår gemenskap är med Fadern och hans Son Jesus Kristus.

Det budskap som apostlarna förkunnar – och där det når in i människors hjärtan – leder fram till den frukt det är avsett att bära. Det skapar en gemenskap, en gemenskap både mellan de troende – det sägs att vi förkunnar detta för er ”för att också ni skall ha gemenskap med oss” – och en gemenskap ”med Fadern och hans Son Jesus Kristus”. Det budskap som ljuder skapar denna djupa gemenskap, något som inte enbart är en rent mänsklig gemenskap. Det är en gemenskap där vi är inympade och lever i gemenskap med Fadern och med Sonen, med den treenige Guden.

Ett annat centralt ord hämtas från Jesu ord i förhöret inför Pilatus i Joh. 18. Pilatus frågar om Jesus är en konung och vad han har gjort. Jesus svarar då (Joh. 18:36–37):

”Mitt rike är inte av den här världen [kom ihåg grundbetydelsen av ordet ek-klesia]. Om mitt rike vore av den här världen, hade mina tjänare kämpat för att jag inte skulle bli överlämnad åt judarna. Men nu är mitt rike inte av den här världen.” Pilatus sade: ”Du är alltså en konung?” Jesus svarade: ”Du säger själv att jag är en konung. Ja, för att vittna om sanningen är jag född, och därför har jag kommit till världen. Var och en som är av sanningen lyssnar till min röst.”

Jesus säger med klara ord hur, på vad sätt, han blir kung i den enskilda människans liv. Hon hör hans röst. Hur får hon del i det rike som inte är av den här världen? Genom att höra hans röst får hon del i detta rike.

Samma sak säger Jesus i sin översteprästerliga förbön (Joh. 17:14):

Jag har gett dem ditt ord, och världen har hatat dem, eftersom de inte är av världen, liksom inte heller jag är av världen.

Här finner vi Jesu egen sammanfattning av hans vård av lärjungarna: han har gett dem sitt ord. Detta har omedelbart skapat en bestämd frukt: de är inte längre av denna världen. Där Kristi ord får ingång och bär frukt i en människas hjärta, där skiljs hon ut från världen och tillhör Kristi rike.

I linje med detta skriver vår kyrkas reformator klart och tydligt om den kristna kyrkan och vem det är som tillhör den sanna kristna kyrkan: Alla som har den levande och sanna tron på Herren Jesus tillhör den kristna församlingen här i världen. Inga andra. Båda delarna understryks av Martin Luther med lika stort eftertryck.

Omvändelse och tro

Det som gör en människa till en frälst människa är detsamma som gör henne till en lem i Kristi församling här på jorden. Vad frälser en människa? Omvändelsen och tron på evangeliet om Jesus. Vad gör henne till en lem i Kristi församling? Samma sak – omvändelsen och tron på evangeliet. Så sant man lever i en sann omvändelse och tro hör man till den kristna församlingen här på jorden, till det rike som inte är av världen.

Detta innebär också att även om många människor hör till den yttre kyrkoorganisationen, men inte är sanna och levande kristna, hör dessa inte till kyrkan i egentlig mening (*ecclesia propriae*). Nya testamentet säger uttryckligen att *den kristna kyrkan är och består endast av dem som äger tron på Jesus. Ingen annan!* Det som kallas kyrka utanför detta faktum, eller oberoende av det, är inte kyrka eller församling. Därför spetsformulerar Luther detta i Schmalkaldiska artiklarna (en av de bekännelseskrifter som inte har kommit in i Den norska kyrkans bekännelseskrifter) (SKB, s. 335, SA XII 2):

Ty ett barn på sju år vet numera, Gud vare lov, vad kyrkan är: hon är nämligen de heliga troende och "fåren, som höra sin herdes röst".

Det är den kristna församlingen.

Därmed blir det också klart för oss, att Nya testamentet

här talar om den kristna församlingen på ett sätt som klart skiljer sig från det som de flesta tänker när de hör ordet kyrka eller församling. Då tänker man ju oftast på en yttre organisation eller dylikt, eller även en byggnad. Men detta är alltså inte kyrkan i ordets nytestamentliga mening. Till denna hör endast de som äger tron på Jesus.

Det som gör detta folk till Guds folk är alltså först och sist att Guds ord i evangeliet får ljuda, skapa omvändelse, pånyttfödelse och frälsning i människors hjärtan. Det som är den kristna församlingens främsta kännetecken är därför just Ordet. Därför säger också reformatorn om församlingen: ”Där Guds ord är, där är Guds folk. Och där Guds folk är, där är Guds ord.” Här kan det med full rätt sägas som Nya testamentet understryker i ett annat sammanhang:

De två är ett. Vad Gud har sammanfogat skall människan inte åtskilja. Guds Ord och Guds folk är två sidor av samma sak, så som Nya testamentet tänker.

Bekännelse

Detta kommer till klart uttryck i Petrus stora bekännelse: ”*Du är Messias, den levande Gudens Son*” – ett klart erkännande av vem Jesus är och att han tror på Herren Jesus. Denna tro och bekännelse – grundad på Ordet – är den kristna församlingens kännetecken. Det betyder i praktiken att en sann kristen församling alltid måste vara en *bekännande* församling. Guds folk skall alltid klart kunna redovisa skälen för sin tro. Vad tror ni, vilka är ni, vad är era kännetecken?

Bekännelsen är detta kännetecken och måste ljuda precis lika klart som den ljöd för Petrus. Vi tror och vet att Jesus är Messias, den levande Gudens Son. Det håller vi oss till. Det litar vi på. Det bygger vi på i liv och död. Vi har inget annat hopp. Denna bekännelse är den kristna församlingens särskilda kännetecken. Med en sådan frimodig bekännelse ger församlingen uttryck för sin tro och anslutning till Guds ord.

Grekiskans ord för bekänna betyder helt enkelt att *säga det samma som*. Vad gör vi då när vi bekänner? Vi säger det samma som Gud redan har sagt i sitt heliga ord! Bekännelsen

är alltså uttryck för att församlingen offentligt, tydligt och klart tillkännager att den omfattar – säger sitt ”ja” – till Ordet som grundval för liv och gärning. Det är det första att lägga märke till.

Det andra vi skall notera i detta sammanhang är att Ordet också utgör den kristna församlingens existensberättigande här i världen. Varför tar inte Jesus hem oss till himlen så snart vi har blivit omvända och kommit till tro? I stället låter han oss vara kvar här i världen, ofta under en lång livstid. Skälet är att Guds folk här i världen har kallelsen att hålla fram Guds ord så att fler människor kan bli frälsta och ”lagda till” församlingen. I detta ligger huvudorsaken till den kristna församlingens existens här i tiden. Existensberättigandet, orsaken till att Jesus låter oss förbli här i världen, är att *Ordet skall ljuda där hans folk är*.

Detta innebär att när förkunnelsen av Guds ord urvattnas, ödeläggs, omformas till något annat än det Herren har satt den till att vara, ja, urartar till villolära, då mister också kyrkan hela sitt existensberättigande. Skälet till att vi kommer samman ligger alltså i kallelsen att bära fram Ordet här i världen. Det är det andra vi skall lägga märke till när det gäller förhållandet mellan Guds folk och Guds ord.

Traditionsförmedling

Det tredje vi skall lägga märke till är det aposteln lär oss i Första Korintierbrevet. Där sammanfattar aposteln det evangelium han är satt att förkunna (1 Kor 15:1–3):

Bröder, jag vill påminna er om evangeliet som jag predikade för er, som ni tog emot och står fasta i, och genom vilket ni blir frälsta. Jag vill påminna er om orden som jag förkunnade, om ni nu håller fast vid dem. Annars var det förgäves att ni kom till tro. Jag meddelade er det allra viktigaste, vad jag själv hade tagit emot, att Kristus dog för våra synder enligt Skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen enligt Skrifterna.

Paulus använder här två helt centrala begrepp som hade den allra största betydelse inom dåtidens judendom. Det är orden att *ta emot* och att *meddela vidare*. Vi kan kalla det den grundläggande kristna traditionsförmedlingen.

Vad innebär det enligt detta att höra till Guds folk? Det är att höra till en gemenskap som går från generation till generation genom historien. Det är ett folk som utgör en enhet, inte bara en sådan enhet som finns när vi är samlade i samma rum, utan också en enhet med de släkten som har gått före oss och de släkten som skall komma efter oss ända tills Herren Jesus kommer tillbaka.

Vad skapar detta enhetsband? Vi har fått något överlämnat från fäderna, ett arv och en skatt som det är en kallelse för oss att ge vidare till nästa släktled.

Denna process – att ta emot och ge vidare – kan endast utföras i överensstämmelse med Guds ord, om det skall ske i trohet. Överlämningen sker i trohet när jag i *oförändrat* skick ger vidare det jag har mottagit. Jag skall inte befatta mig med att efter eget tycke eller efter vad som är gångbart i tiden osv. ändra på det Guds ord som jag har tagit emot från fäderna. Guds folks kallelse är just denna: att ta emot och ge vidare i oförändrad form.

En gemenskap genom tiden

Guds folk utgör därför en gemenskap som inte finns bara här och nu i detta ögonblick, utan en gemenskap som sträcker sig genom hela historien, ja, som går *utöver* historien och in i evigheten, i himlen. Det sägs också klart och tydligt i vår Bibel (Hebr. 12:22–23):

Nej, ni har kommit till Sions berg och den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem, och till änglar i mångtusental, till en högtidsskara, en församling av förstfödda som har sina namn skrivna i himlen, till en domare som är allas Gud och till andarna hos de rättfärdiga som nått fullkomningen.

Lägg märke till att detta sägs till den kristna församlingen som är här i tiden! ”Ni har kommit till”, alltså knutits samman med och kommit in i den gemenskap som sträcker sig genom hela denna tidsålder, och nått in till *”andarna hos de rättfärdiga som nått fullkomningen”*! Den kristna kyrkans och församlingens enhet är inte bara något som är bundet till detta ögonblick, utan sträcker sig genom hela tiden, från begynnelsen till änden. Denna stora gemenskap som sträcker sig genom tiden och historien, kommer vi in i genom den överlämningsprocess, där vi tar emot och ger vidare Guds ord.

Vi talar ju ofta om ”konservativ kristendom”. Men vad är konservativ? Ordet konservativ betyder att *man bevarar något som man tagit emot* från tidigare släkten. *Just detta är kallelser!* Bara om vi på detta sätt tar vara på det som är överlämnat åt oss har vi ett hopp med tanke på framtiden. Mister vi det som är oss givet genom ordet vi fått från fäderna, mister vi också framtiden och hoppet. Det folk som är utan *för-tid* blir också utan *fram-tid*. Ett folk som blir utan historia och tradition, i ordets rätta mening, blir därmed också ett folk utan hopp och utan himmel över livet. Det är detta perspektiv Skriften har då den talar om den kristna församlingens kallelse här i tiden.

På apostlarnas och profeternas grund

Det är mot denna bakgrund aposteln säger som han gör i Efe-sierbrevet. I det andra kapitlet talas bl.a. om församlingens kännetecken som gemenskap mellan judar och hedningar. Och så säger han om denna gemenskap (Ef. 2:20–22):

Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv. Genom honom fogas hela byggnaden samman och växer upp till ett heligt tempel i Herren. I honom blir också ni uppbyggda till en Guds boning genom Anden.

Apostlarnas och profeternas grund – *det* är den kristna kyrkans grund. *Apostlarna* – det är det budskap vi har fått genom

Herrens Jesu lärjungar. *Profeterna* – det är det budskap vi har fått genom Gamla testamentets heliga skrifter.

När Paulus kallar detta för den kristna församlingens grund, och använder ”huset” som en bild av församlingen, så är det med denna grund som med grunden i varje hus. Förstörs grunden så förstörs också huset. *Om den kristna församlingens förhållande till Guds ord ödeläggs, så ödeläggs också församlingen som församling.*

Detta är nog det allra allvarligaste av det som sker runt omkring oss i Norge och också i de gamla nordiska folkkyrkorna idag. Förhållandet till Guds ord håller på att ödeläggas, och därigenom vittrar också hela kyrkan sönder som kyrka.

Här ropar den heliga Skrift och kallar oss tillbaka till Bibeln som grunden. Det är endast – och det skall sägas med den allra största tyngd – där denna grund får stå kvar som också Kristi löfte till Petrus står oavkortat: *”Helvetets portar skall inte få makt över dig.”*

Där församlingens förhållande till Guds ord ödeläggs – där går också detta Kristi löfte förlorat. Det gäller inte längre. Detta löfte står där i kraft av just bekännelsen till Jesu person och bekännelsen till Jesu ord. *”Ni är uppbyggda på profeternas och apostlarnas grund.”*

Om vi skall sammanfatta allt det som sagts, kanske det inte kan göras bättre än på detta sätt:

Där Guds folk bevarar Guds ord, där skall Guds ord bevåra Guds folk.

Det är hemligheten, och därför sjunger Grundtvig i sin stora psalm om Guds rike:

*Dets gåte er det Gudomsord
som skaper vad det nevner.*

Det är Ordet som är hemligheten i Guds folks liv här i världen, Ordet allena.

DEN KRISTNA FÖRSAMLINGENS ENHET

Under denna bibeltimme skall vi uppehålla oss kring församlingens enhet enligt dispositionen i den nicenska trosbekännelsen: ”Vi tror på *en*, helig, katolsk och apostolisk kyrka.”

Vad vill det säga att Guds folk är ett, att kyrkan är en? Jo, dessa ord *ett* eller *enhet*, är en *beskrivning av den kristna församlingens väsen och egenart*. Den kristna församlingen är, från det den utgick ur Guds hand, en enhet, samtidigt som denna enhet *inte* är synlig.

Enhetens grund

Vad enheten är grundad i säger Nya testamentet på många ställen och på många sätt. Enheten är grundad i Kristi egen gärning till vår frälsning.

Ett av de helt centrala bibelorden om detta finner vi i Joh. 11. Här kommer Kajfas med sitt cyniska:

Inser ni inte att det är bättre för er att en man dör i folkets ställe, än att hela folket går under?

Härefter tillägger evangelisten (Joh. 11:51–52):

Detta sade han inte av sig själv, utan som överstepräst det året profeterade han att Jesus skulle dö för folket. Ja, han skulle inte bara dö för folket utan också för att samla och förena Guds kringspridda barn.

En av avsikterna med Jesu död på korset var alltså att samla detta Guds folk till *ett*. Något av detsamma ger Jesus själv uttryck för i Joh. 10:16. Det är ett ord som har haft övermåttan stor betydelse inte minst för hur lutheraner tänkt kring vårt ämne.

Här talar Jesus om sig själv som den gode herden, och om flocken som han är satt till att skydda och vakta:

Jag har också andra får, som inte hör till den här fållan. Dem måste jag också leda, och de kommer att lyssna till min röst. Så skall det bli en hjord och en herde.

Samma sak här – Jesus knyter samman sin frälsningsgärning med att han skall samla Guds folk till ett. När Jesus här talar om *andra får*, till skillnad från de får han talat om i det föregående, syftar han på hedningarna. För enligt Guds frälsningsråd var Israel under gamla förbundets tid avskilt från hedningarna för att vara Guds särskilda folk.

Skiljemuren bryts ner

Denna skiljemur mellan Israels folk och hedningarna var given av Gud och var ett avgörande kännetecken på det gamla förbundet.

Men Nya testamentet lär oss att i och med Jesu död på korset så bryts denna skiljemur mellan judar och hedningar ner. Därigenom görs de två till en enhet. Detta är något av temat i Efesierbrevets andra kapitel.

(Inom parentes vill jag bara påpeka att Efesierbrevet är ett brev som i särskild grad handlar om vad den kristna församlingen egentligen är.)

I sista halvan av kapitel 2 behandlar Paulus vårt ämne. För frågan om hur gemenskapen mellan jude- och hednakristna skulle praktiseras var något av ett grundproblem i den första kristna församlingen. Och det var inte något enkelt problem heller.

Vi läser i Ef. 2:14–16:

Ty han är vår frid, han som gjorde de två till ett och rev ner skiljemuren. Detta skedde när han i sitt kött tog bort fiendskapen, lagen med dess bud och stadgar, för att av de båda i sig skapa en enda ny människa och så skapa frid. Så skulle han i en

enda kropp försona de båda med Gud genom korset, sedan han där hade dödat fiendskapen.

I detta sammanhang hör vi alltså om enheten mellan judar och hedningar. Här använder Paulus en av Nya testamentets grundbilder för enheten i Guds folk – bilden av Guds folk som en kropp, en kropp som har många lemmar men endast ett huvud. Innan vi ser närmare på detta skall vi tillfälligt stanna inför en annan text i Efesierbrevet, nämligen 5:30–32.

Bilden av äktenskapet

Där talar aposteln om förhållandet mellan man och kvinna, och så avslutar han kapitlet med att peka på hur förhållandet mellan man och kvinna i äktenskapet är en bild av något långt djupare, nämligen förhållandet mellan Kristus och hans församling.

Detta är väl något av det djupaste som ligger i Första Mosebokens tal om att människan är skapad till Guds avbild. Nämligen, att man och kvinna *som gemenskap* är en avbild av denna djupa hemlighet – förhållandet mellan Kristus och hans församling.

Vi är lemmar i hans kropp. Därför skall en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de två skall vara ett kött. Denna hemlighet är stor – jag talar om Kristus och församlingen.

Här är det alltså inte bara tal om att Guds folk är samlat till en enhet, utan också om att denna enhet djupast sett är en enhet med Herren Jesus själv. Enheten mellan man och hustru i äktenskapet är en bild av denna enhet. Kristus har *endast en brud*. Det finns bara *ett Guds folk*, inte flera.

Därför är tanken om flera olika kyrkosamfund helt främmande för Nya testamentet – vi finner den inte. *Det finns bara ett Guds folk*. Därför är Nya testamentets perspektiv att det i grund och botten finns endast *två kyrkor*: den *sanna kyrkan* som består av alla dem som i ande och sanning hör Jesus till,

och den *falska kyrkan*, eller lögnkyrkan, som består av alla dem som har en yttre bekännelse men som likväl lever i strid med Guds ord på ett eller annat sätt.

Det finns bara ett Guds folk, och detta Guds folk finns inom alla de olika kyrkosamfundet, och lever i en innerlig enhet med Herren Jesus själv. Han är mannen som lämnade sin Far för att vinna sig sin hustru – som är kyrkan – och så skall ”*de två vara ett kött*”.

Hur skapas denna grundläggande enhet, enheten mellan Jesus och hans folk, och den därav följande enheten mellan dem som tillhör Guds folk? Det ser vi klart och tydligt i Nya testamentet. Låt oss nu peka på tre centrala bibelställen i detta sammanhang.

Först 1 Joh. 1:3. Vi har varit inne på det tidigare men kan inte understryka det starkt nog. Här talar aposteln om det budskap som han och de andra apostlarna är satta att förkunna, nämligen Livets ord.

Det vi har sett och hört förkunnar vi för er, för att också ni skall ha gemenskap med oss. Och vår gemenskap är med Fadern och hans Son Jesus Kristus.

Alltså, denna enhet mellan de troende skapas genom förkunnelsen av Guds ord. Genom att evangeliet skapar enhet med Jesus skapar det också enhet de troende emellan.

En medelbar enhet

Därmed är vi framme vid något grundläggande i talet om den kristna enheten. Vi kan kalla det för en *medelbar enhet*. Den består alltså inte i en direkt gemenskap mellan enskilda människor, utan det är en förmedlad enhet. Genom att vi var och en inympas i Herren Jesus, så skapas i kraft av denna enhet och gemenskap med Jesus också enhet och gemenskap de troende emellan. Enheten består alltså i kraft av enheten med Jesus själv, i evangeliet, i Guds ord.

Här skall vi påminna om vad aposteln Paulus säger oss i

Första Korintierbrevet där de troendes eller församlingens enhet är något av ett grundtema. Paulus tar upp det pga. splittring som hotade inåt i församlingen. I kapitel 12, som vi skall komma tillbaka till, pekar aposteln på det andra grundläggande medlet – dopet – som är med och skapar enheten i Guds folk (1 Kor. 12:13):

I en Ande har vi alla blivit döpta för att höra till en kropp, vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria, och alla har vi fått en och samme Ande utgjuten över oss.

Och till sist skall vi också ta fram det aposteln säger i 1 Kor. 10:16–17, där han talar om den heliga nattvarden:

Välsignelsens bägare som vi välsignar, är den inte gemenskap med Kristi blod? Brödet som vi bryter, är det inte gemenskap med Kristi kropp? Eftersom det är ett bröd, är vi som är många en kropp, ty alla får vi vår del av detta enda bröd.

I Nya testamentet pekar apostlarna alltså på *tre grundläggande medel* som Gud använder för att skapa den enhet i Guds folk som vi här talar om: *Ordet, dopet och nattvarden.*

Och just detta tar den lutherska kyrkans bekännelse fram i den Augsburgska bekännelsen, artikel VII:

Vidare lära de, att en helig kyrka skall äga bestånd till evärdlig tid. Men kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas.

Här sammanfattas precis de sanningar vi här har pekat på: enheten skapas av Ordet, dopet och nattvarden. Detta är grundsanningar som möter oss i Guds ord.

Vad konstituerar enheten?

När vår Bibel talar om vad som skapar och konstituerar enheten, så avvisar den samtidigt att andra medel kan skapa enheten.

Och i och med att detta sägs, så beträder vi verkliga minfält i kyrkans historia. T.ex. blev Martin Luther och de andra reformatorerna beskyllda just för att ödelägga kyrkans enhet.

Vad var den enheten grundad i?

I den romersk-katolska kyrkan menar man att förutsättningen för enhet i den kristna församlingen är att man står i gemenskap med och underordnad påven. Det är alltså påven, som i egenskap av Kristi ställföreträdare på jorden, konstituerar den kristna församlingens enhet, inte Ordet och sakramenten.

Detta avvisar reformatorerna radikalt. Och genom att de bröt med gemenskapen, bröt med påven och med biskoparna, anklagades de för att ödelägga kyrkans enhet. I detta stycke har den romersk-katolska kyrkan inte förändrat sig alls.

Går vi till de anglikanska kyrkosamfundet så har dessa visserligen ingen påve, men där tänker man att det är biskopsämbetet som skapar och synliggör enheten i den kristna kyrkan. Där man har rätta biskopar, där är det också en sann och rätt kristen kyrka. Där det inte finns rätta biskopar blir kyrkan falsk och glider ut. Den lutherska reformationen måste utifrån Nya testamentet avvisa även detta, för det saknar grund i Nya testamentet, enligt vilket Ordet och sakramenten skapar enhet.

Detta som vi möter i den anglikanska kyrkan håller i våra dagar på att vinna insteg i den norska kyrkan. I och med att man har skrivit under ett ekumeniskt dokument – Borgåöverenskommelsen – med de anglikanska kyrkorna, har detta sätt att tänka om biskopsämbetet kommit in i vår norska kyrka. Där hävdar man alltså att ett rätt biskopsämbete är nödvändigt för enhet i kyrkan.

Till detta måste vi säga nej! Detta är *inte* i överensstämmelse med Guds ord i den heliga Skrift.

Enhet med ordningar

Vi möter också ett annat problem i vår statskyrka. Eftersom det inte längre föreligger enhet i läran – enighet om Guds ord

och om vad Guds ord säger oss – så måste man söka och skapa enhet på andra premisser. Och hur gör man det? Jo, man inför kyrkliga ordningar, och så anses lydningen för de kyrkliga ordningarna som förutsättning för enheten, medan man för övrigt kan lära som man själv önskar och vill. Då vänder man fullständigt upp och ner på allt vad Nya testamentet säger oss angående dessa ting.

I Augsburgska bekännelsen, som vi har från reformationen, sägs det tydligt om denna sak (art. VII):

Till verklig enhet i kyrkan är det nog att vara enig om evangeliets lära och förvaltningen av sakramenten. Och det är inte nödvändigt, att nedärvda människobud eller religiösa bruk eller yttre, av människor föreskrivna former för gudsdyrkan överallt är lika.

Sådana yttre ordningar kan nämligen aldrig skapa kyrklig enhet. Ty kyrkans enhet är av andlig natur och inte köttslig. Därför är det enligt nytestamentlig tankegång så, att man *inte* bryter enheten inom den kristna kyrkan genom att bryta med den yttre kyrkliga ordningen. Men om man bryter med det som Gud har lärt oss i sitt heliga ord, *då* bryter man med den heliga samhörigheten i Kristi kropp i församlingen, eftersom enheten i Kristi kyrka skapas just genom enighet i läran. Detta är helt, helt avgörande. Med detta står och faller den kristna kyrkan. Med detta står och faller också enheten i Kristi kropp.

Enheten söndras

När detta är sagt måste vi också ta med en liten parentes. För här rör vi oss bland ting som är högaktuella också i dagens kyrkliga verklighet.

Det är nämligen så, att samtidigt som Nya testamentet förmanar de troende på det allra mest allvarliga sätt att ta vara på enheten i församlingarna, enheten inåt i Guds folk, så har de troende samtidigt Guds befallning om att inte odla enhet där man har brutit med vad Guds ord lär. Det skall man skilja

sig ifrån. Detta sägs tydligt i en apostolisk befallning i Rom. 16:17–18:

Jag uppmanar er, bröder, att ge akt på dem som vållar splittring och kan bli er till fall, i strid mot den lära som ni har fått undervisning i. Vänd er bort från dem. Ty sådana tjänar inte vår Herre Kristus utan sin egen buk, och med milda ord och vackert tal bedrar de godtrogna människor.

Här förmanas församlingarna att ta sig till vara för, och hålla sig borta från, sådana som inte förkunnar och lär i överensstämmelse med Guds ord. Motsvarande ting upprepas på en mängd ställen i Nya testamentet. (Se t.ex. Tit. 3:10; 1 Joh. 4:1ff.)

Samtidigt som den kristna enheten hör med till kyrkans väsen – så som Nya testamentet talar – så ger Nya testamentet alltså också befallning om att det skall vara åtskillnad i förhållande till villolära, lära som är i strid med Guds heliga ord i Skriften.

Sammanfattningen av det vi hittills sagt är, att det som skapar enhet mellan de troende, enhet i Guds folk, det är *en sak* – *Sanningen*. Sanningen i Guds ord skapar enhet.

I och med detta märker vi också att det *inte är kärleken som skapar enhet* i Guds folk. Vi har ofta lätt att tänka att det just är kärleken som skall skapa enhet, ty detta stämmer med den gamla människans sätt att se det. Men så lär inte Nya testamentet.

Guds ord skapar enheten

Det är trons grundval, Guds ord, som skapar enheten. Kärleken, som bara är en frukt av tron, kan inte skapa enhet. Den kan fördjupa och styrka en enhet som redan är förhanden genom att Guds heliga ord har fått utföra sitt verk.

Mot denna bakgrund talar Nya testamentet så starkt om enheten i den kristna församlingen. Låt oss ta fram en av de centrala texterna i ämnet, nämligen Ef. 4. Här sammanfattar aposteln allt han har att säga om detta i några meningar

liksom uthuggna i sten. Först har vi en förmaning i vers 3 om att ta vara på enheten, och så lyder orden från vers 4–6:

... en kropp och en Ande, liksom ni kallades till ett hopp, det som tillhör er kallelse, en Herre, en tro, ett dop, en Gud som är allas Fader, han som är över alla, genom alla och i alla.

Den kristna församlingen är en, för att vi har en tro, ett hopp och en Gud. Enheten mellan Fadern och Sonen skall också avspeglas i förhållandet inåt i Guds folk som enhet. Och just detta fundamentala i det – så att säga – gudsbildliga, är Jesus inne på i sin översteprästerliga förbön när han ber om enhet emellan de troende (Joh. 17:20–21):

Men inte bara för dem ber jag, utan också för dem som genom deras ord kommer att tro på mig. Jag ber att de alla skall vara ett, och att såsom du, Fader, är i mig och jag i dig, också de skall vara i oss, för att världen skall tro att du har sänt mig.

Lägg märke till vad Jesus säger här! Han talar om djupa ting. I Gud förhåller det sig så att där är tre personer: Fadern, Sonen och den helige Ande. Dessa tre personer i Gud är en Gud, de utgör en levande enhet. Den kristna tron har bara en Gud, inte tre gudar. Och så säger Jesus här: Liksom vi – Fader, Son och helig Ande – är ett, liksom det är tre personer som är förenade i Gud, så skall också de troende vara ett i honom.

På så sätt skall Guds bild, bilden av enheten mellan tre, återspeglas i enheten mellan de troende. Många personer blir ett i honom. Om detta ber Jesus. Härigenom ser vi att läran om den kristna församlingens enhet djupast sett går ända in i läran om treenigheten. Det är djupa ting, men så talar alltså Herren Jesus själv.

Enhet i mångfald

Vi har redan kort berört att bilden av kroppen är en av de viktigaste bilderna som Nya testamentet har för att beskriva

enheten i den kristna församlingen. Låt oss nu se närmare på 1 Kor. 12.

Det här kapitlet handlar ju om nådegåvorna i församlingen. Vi skall dock inte se på nådegåvorna nu, utan koncentrera oss på enheten. För vi skall komma ihåg att när det blir tal om enhet på det rent mänskliga området, så får det snabbt bibe-tydelsen av att det handlar om enkelriktning eller uniformering. Allt och alla skall göras lika. Något sådant ger inte Nya testamentet uttryck för.

Tvärtom är det så att när bilden av Kristi kropp används, sker det just för att understryka att enheten mellan de troende är en *enhet i mångfald*. Guds folk är utrustade på de mest olika sätt, med de mest olika gåvor för att på detta sätt komplettera varandra.

Människor emellan i syndens värld förhåller det sig ofta så att sådana olikheter och sådan mångfald kan skapa splittring, konkurrens och avundsjuka. I Kristi kropp skall det fungera precis tvärtom. Där skall mångfalden inte skapa splittring och oenighet, utan vara med och berika gemenskapen mellan de troende (1 Kor. 12:4–6).

Det finns olika slags nådegåvor, men Anden är densamme. Det finns olika slags tjänster, men Herren är densamme. Det finns olika slags kraftgärningar, men Gud är densamme, han som verkar allt i alla.

Här understryker aposteln just detta: *mångfald i kroppen, men enhet i tron, därför att Herren är en*. Samma sak understryks i vers 11–12:

Men allt detta verkar en och samme Ande, som efter sin vilja fördelar sina gåvor åt var och en. Ty liksom kroppen är en och har många lemmar, men kroppens alla lemmar – och de är många – utgör en kropp, så är det också med Kristus.

Här talar aposteln om mångfalden som måste finnas i den kristna församlingen för att den skall fungera sunt.

Hela församlingen kan inte vara endast en arm. Om kroppen utgjordes av endast en arm kunde den varken gå eller äta. Denna fullhet av mångfaldiga tjänster måste finnas för att det hela skall kunna fungera till fullo i enlighet med vad Herren har tänkt.

Men åter är det så, att denna mångfald är något av ett problem i den kristna församlingen. Tyvärr kan mångfalden ofta leda till splittring av rent köttsliga orsaker. Sådan splittring eller delning är inte från Gud.

Problematiske mångfald

Dessvärre upplever vi alltför ofta i våra dagar splittring på ett särskilt område i den kristna församlingen, nämligen delningen i förhållandet mellan unga och äldre. Alltför ofta är det så att de unga samlas för sig, och de äldre och mer mogna kristna för sig.

Detta är inte i överensstämmelse med Nya testamentets lära om den kristna församlingen. Sådan splittring mellan generationerna i den kristna församlingen är i strid med Guds vilja, och är ödeläggande för församlingen som kropp. Detta är mycket viktigt att ha för ögonen och vara uppmärksam på.

Även om enheten är given och skapad genom Ordet och sakramenten och i kraft av vad Jesus har gjort för oss, så är den alltid hotad av den onde. Så är det med allt vi äger i tron. Det är inte något som bara finns där och som man inte behöver bekymra sig om.

Nej, allt vi har i tron är samtidigt hotat av den onde. Därför förmanas vi att vakta och ta vara på detta för att inte mista det. Detta tar aposteln upp i Första Korintierbrevet, och i Efesierbrevets förmaningar.

Eftersom enheten mellan de troende är hotad säger aposteln i Ef. 4:1–3:

Jag uppmanar er därför, jag som är en fånge i Herren, att leva värdigt den kallelse ni har fått. Var ödmjuka och milda på allt sätt. Visa tålmod

och ha fördrag med varandra i kärlek. Var ivriga att bevara Andens enhet genom fridens band.

Här är det alltså något som aposteln bjuder de troende att vinnlägga sig om, alltså att vara mycket, mycket noga med: att ta vara på enheten i Kristi kropp.

Eftersom detta är helt avgörande, skall vi också se vad aposteln säger i Galaterbrevets femte kapitel om köttets gärningar som strider mot tron. Vad är det han särskilt varnar för?

Jämsides med att han räknar upp synder mot de tio buden, som vi är vana vid att definiera som synd, nämner han också faran av att ödelägga Kristi kropp genom oenighet och split (Gal. 5:19–20):

Köttets gärningar är uppenbara: de är otukt, orenhet, lösaktighet, avgudadyrkan, svartkonst, fiendskap, kiv, avund, vredesutbrott, gräl, splittringar, villoläror.

Här talar han om förhållandet de troende emellan och varnar för sådant som för till strid, till uppdelning av den kristna församlingen.

Partiväsen hot mot enheten

Därför att enheten hör med till det grundläggande som är oss givet i och med frälsningen, så varnas vi på det allra allvarligaste för att ödelägga den. Aposteln är inne på samma sak i de första kapitlen av Första Korintierbrevet.

Där möter vi en församling som hotades av olika slags partiväsen. Vi kommer nog alla ihåg vad som omtalas inte minst i det första kapitlet (1 Kor. 1:10–12):

I vår Herre Jesu Kristi namn uppmanar jag er, bröder, att alla vara eniga i det ni säger och inte låta stridigheter förekomma bland er, utan vara fullkomligt enade i samma uppfattning och samma mening. Av dem som hör till Kloes familj har jag nämligen fått veta om er, mina bröder, att det förekommer stridigheter bland er. Vad jag menar är

att ni var och en på sitt håll säger: "Jag håller mig till Paulus" eller "Jag håller mig till Apollos" eller "Jag håller mig till Kefas" eller "Jag håller mig till Kristus".

På detta svarar Paulus med en enda mening som sätter allt i det rätta perspektivet: "Är då Kristus delad?"

Har vi *en* Herre och *en* Frälsare, så kan inte församlingen delas. Det skall vara *en* församling. Detta behandlas på flera ställen i brevet.

Jag vill i detta sammanhang särskilt peka på vad aposteln säger i det tredje kapitlet, där han är tillbaka på samma tema (1 Kor. 3:1–4):

Bröder, själv kunde jag inte tala till er som till andliga människor utan som till köttsliga människor, spädbarn i Kristus. Mjök gav jag er att dricka. Fast föda fick ni inte. Den tålde ni ännu inte, och det gör ni inte nu heller, eftersom ni fortfarande är köttsliga. Så länge det råder avund och strid bland er, är ni då inte köttsliga och lever som alla andra? Om en säger: "Jag håller mig till Paulus", och en annan: "Jag håller mig till Apollos", är ni då inte som folk i allmänhet?

Här talar aposteln om den omogenhet i tron som präglade stora delar av församlingen i Korint. En omogenhet som dock inte föranleder Paulus att ifrågasätta om de är verkligt troende i församlingen. De har verkligen kommit till tron i Herren Jesus, det fränkänner han dem inte.

Men han påpekar att där finns en andlig omogenhet som leder till denna sorts partiväsen.

Detta kan man också se hos ungdomar. Jag kommer ihåg när jag själv var gymnasist: då visste jag allt! Jag har aldrig varit så säker på någonting som på den tiden. Jag kunde ta ett gräl och en kamp om både det ena och det andra.

Omogenhet visar sig ofta i ett slags självsäkerhet som leder till det som förekom i Korint. Och det har en analogi på trons område: omogenhet i tron leder till partiväsen.

Det som kännetecknar den kristna tron, den mogna tron, är att man aldrig säger: ”Jag vet och jag kan allt.” Men den har i stället ett öppet öra för att ödmjukt lyssna efter sanningen i Guds ord.

Här kan vi påminna om grundbetydelsen av ordet lydighet i Nya testamentet. Ordet betyder bokstavligen *att man står under det hörda*. Den som är lydig i Guds ords mening, är alltså en som står under Ordet, står *under* det hörda – inte över.

Det ger en ödmjukhet i förhållande till sanningen, en ödmjukhet i förhållandet till Guds ord, som gör att man vill gå varsamt fram. Detta kännetecknar en mogen kristentro.

Huvudet och kroppen

Vi skall avsluta detta kapitel med att vända tillbaka till Ef. 4.

Här talar aposteln om vilken avsikt Gud har med mångfalden av nådegåvor och tjänster i församlingen. Han har nämligen just genom detta gett sin församling ett mål, satt ett mål för sitt folk. Därför läser vi från vers 11:

Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare. De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst att bygga upp Kristi kropp, tills vi alla når fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds Son, till ett sådant mått av manlig mognad att vi blir helt uppfyllda av Kristus.

Vi skall då inte längre vara barn som kastas hit och dit av vågorna och som förs bort av varje vindkast i läran, när människorna bedriver sitt falska spel och i sin list förleder till villfarelse. Vi skall i stället i kärlek hålla fast vid sanningen och i allt växa upp till honom som är huvudet, nämligen Kristus. Från honom får hela kroppen sin tillväxt. Så byggs kroppen upp i kärlek, och den fogas samman och hålls ihop genom det stöd som varje led ger, alltefter den kraft som är utmätt åt varje särskild del.

Här lägger vi märke till hur aposteln talar om huvudet för kroppen. Han har en klar insikt i sammanhanget mellan huvudet och kroppen.

Huvudet är det som koordinerar och binder samman allt. Utan huvud kan ingenting fungera i kroppen. Ingenting kan samverka.

Och exakt som det förhåller sig på det fysiska området, att hjärnan som sitter i huvudet är förenad med lemmarna via nervbanorna, så är kroppen – församlingen – bunden samman med huvudet – Kristus.

Genom, och i kraft av, att vi lever tillsammans med huvudet kan vi också fungera som gemenskap och som enhet. Detta är bildspråket i Nya testamentet.

Enheten i Guds folk är således inte bara något som är skapat och gett ända från grunden genom korset och försoningen: Den är också samtidigt given som ett *mål för församlingens växt*.

Församlingen skall växa i andlig mognad till denna enhet som aposteln här talar om – enheten under huvudet – till enhet och gemenskap och innerlig kärlek de troende emellan.

DEN KRISTNA FÖRSAMLINGENS HELIGHET

Under denna bibeltimme skall vi ta upp vad Bibeln lär om att den kristna kyrkan är helig.

Här är vi framme vid något av det viktigaste och mest avgörande i Bibelns undervisning om den kristna kyrkan. Samtidigt måste vi vara på det klara med att vi här går in i något som tyvärr begrundas och omtalas alldeles för litet.

När den kristna församlingen kallas helig, både i de gamla trosbekännelserna och i Nya testamentet, beskriver man den kristna kyrkans väsen.

Det hänger samman med det som Bibeln lär oss om vem Gud är. Han är den Helige, och det folk som är hans folk här i denna värld är det heliga folket.

Denna beteckning möter vi redan i Andra Moseboken, där vi har en av de allra viktigaste texterna i vår Bibel när det gäller vad som kännetecknar Guds folk.

I Guds första tal till Mose efter att folket har kommit till Sinai kallar Herren upp Mose på berget för att förbereda folket på att förbundet skall upprättas (2 Mos. 19:4–6):

Ni har själva sett vad jag har gjort med egyptierna och hur jag har burit er på örnvingar och fört er till mig. Om ni nu hör min röst och håller mitt förbund, skall ni vara min dyrbara egendom framför alla andra folk, ty hela jorden är min. Ni skall för mig vara ett rike av präster och ett heligt folk. Detta är vad du skall tala till Israels barn.

Här beskrivs Guds folk som det heliga folket. Detta upprepas mycket ofta senare i Bibeln, i en dubbel mening. Guds folk är det heliga folket för att det är utvalt, frälst av Gud genom

hans stora gärningar, samtidigt som detta också är Guds folks kallelse. De är kallade till att vara heliga. Alltså, de både *är* heliga och *är kallade till att vara* heliga.

Helighet i ordets egentliga betydelse är något som endast kan tillskrivas Gud. Det tillskrivs inte människor, inte heller något som är i denna världen.

Helighet kännetecknar Gud som Gud. Och för att Gud är *den Helige*, så är han Gud. Heligheten är något av väsensbestämning i att Gud är Gud, att han är den han är.

Helighet är i Bibeln inte som i de hedniska religionerna, där det betecknar något som inger fruktan, något mysteriöst, det som man i religionsvetenskapen kallar för det *numinösa*.

Heligheten är i Bibeln klart *etiskt bestämd*. Gud den Helige är absolut avskild från all synd, allt som är ont och orent.

Heligheten beskriver Gud som den som är *väsensfrämmande* för det onda: Gud och synd är som eld och vatten – de kan inte stå samman. Därför är det enligt Bibeln också ett väldigt avstånd mellan Gud och den syndiga världen, ett avstånd som det är omöjligt för människan att överbrygga eller övervinna.

Gud *”bor i ett ljus dit ingen människa kan komma, och som ingen människa har sett eller kan se”*, sägs det i 1 Tim. 6:16. Detta beskriver exakt det vi här talar om.

Eller som vi läser i 2 Mos. 33:20: *”Ingen människa kan se mig [Gud HERREN] och leva.”*

Att möta Gud ansikte mot ansikte är omöjligt för den syndiga och orena människan. Vår natur kommer att bryta ihop fullständigt i ett sådant möte för att vi är de vi är, underlagda syndens makt.

På samma sätt sägs i 1 Joh. 1:5:

Detta är det budskap som vi har hört från honom och som vi förkunnar för er, att Gud är ljus, och att inget mörker finns i honom.

Här beskrivs Bibelns Gud i skarpaste motsättning till hedningarnas gudar. Det som kännetecknade hedningarnas gudar var att dessa i sig rymde en blandning av gott och ont.

Vi har ju läst om Olympens gudar, t.ex. Zeus, Venus och Apollon, som i grunden var underkastade samma drifter och lustar som vi människor. Det goda och det onda var sammanblandat hos dessa gudar. Så är det inte hos Bibelns Gud – han är ljus, och *det finns inget mörker i honom*.

Mot denna bakgrund blir det då ett akut problem hur denne helige Gud kan ha med människor att göra – människor som är så djupt fallna och underlagda syndens makt på ett sådant sätt, att vi inte på något vis är i stånd till att befria eller lösa oss själva från denna makt.

Guds folks helighet

Det är här som Bibeln kommer med sitt budskap om att han, som är *den Helige*, böjer sig ner i djupet för att frälsa. Och när han frälsar så gör han det genom att helga syndare.

Frälsningen består just i detta att den helige Guden träder in i vår värld och *gör syndare heliga*, så att de kan höra honom till, känna honom och umgås med honom i en förtrolig gemenskap. Den Helige förbinder sig i pakten till ett folk som han har helgat.

Därmed förstår vi att det finns ett grundläggande samband mellan hur Bibeln talar om Gud och hur den beskriver Guds folk. Som Herren Gud är, så är också Guds folk. Han är den Helige – det folk han tar sig an blir det heliga folket.

Just detta samband beskrivs klart i en rad skriftställen. Kanske uttrycks det tydligast i Davids tackbön i 2 Sam. 7:22–23, där han först talar om vem Herren är och därefter om vilket hans folk är:

Därför är du stor, Herre HERRE, ty ingen är dig lik, och ingen Gud finns utom dig efter allt vad vi har hört med våra öron. Finns det ett enda folk på jorden likt ditt folk Israel, som Gud själv kom för att friköpa åt sig som sitt eget, för att göra sitt namn känt? Du har gjort storverk för dem och förunderliga ting för ditt land och inför ögonen på ditt folk, som du har friköpt från Egypten, från hednafolken och deras gudar.

Just för att Gud är den Helige finns det ingen som han och som motsvarar honom. ”*Ingen är dig lik*”, säger David.

Gud är den Gud som är annorlunda. Ingen är som han. Hans folk är på motsvarande sätt också ett folk som är annorlunda. Inget är som hans folk.

Vi ser att det som kännetecknar Herren, kännetecknar också hans folk: Guds folk är det heliga folket.

Detta var vi inne på redan i den första bibeltimmen: att höra till det heliga folket innebär därmed också att vara avskild från världen.

När ordet helig används om något som är *här i tiden*, betecknar det därför också något som är avskilt från världen och vanligt bruk för att vara invigt till och tillhöra Herren. Avskild från världen för att tillhöra Herren.

Jesus helgar sitt folk

Låt oss nu också se på ett par ord i Nya testamentet som beskriver Guds gärning för vår frälsning på detta sätt.

Ef. 1:3–4:

Välsignad är vår Herre Jesu Kristi Gud och Fader, som i Kristus har välsignat oss med all den himmelska världens andliga välsignelse, liksom han innan världens grund blev lagd har utvalt oss i honom för att vi skulle vara heliga och fläckfria inför honom.

När aposteln här beskriver Guds råd av evighet, till frälsning, så är alltså *Guds syfte* med detta beslut att bereda sig ett heligt folk för sitt eget namn. Detta uttrycks med orden ”*för att vi skulle vara ...*” Han förverkligar detta genom sin frälsningsgärning i Jesus.

Detsamma ser vi i Ef. 5:25–27, där förhållandet mellan man och kvinna används som bild av förhållandet mellan Kristus och församlingen:

Ni män, älska era hustrur, så som Kristus har älskat församlingen och offrat sig för den, för att

helga den, sedan han renat den genom vattnets bad, i kraft av ordet. Ty han ville ställa fram församlingen inför sig i härlighet, utan fläck eller skrynkla eller något annat sådant. Helig och fullkomlig skulle den vara.

Åter knyts Guds gärning för vår frälsning till Kristi person. Det är en gärning där *Gud helgar genom sin Son*.

Samma sak möter vi också i ett par mycket viktiga verser i Hebreerbrevet. I Hebr. 13:12 läser vi om Jesu död för vår skull:

Därför har också Jesus lidit utanför stadporten, för att han genom sitt eget blod skulle helga folket.

Alltså: vi helgas genom Kristi död på korset. Åter i Hebr. 10:14:

Genom ett enda offer har han för alla tider gjort dem som helgas fullkomliga.

Här har vi kanske ett av de allra starkaste uttrycken i Nya testamentet när det gäller att beskriva vad rättfärdiggörelsen egentligen innebär. Vi har gjorts fullkomliga och heliga – i Guds ögon – genom att vi blivit helgade genom Kristi död.

Så starka ord som används här hade vi knappast vågat använda om de inte stått i Skriften.

På motsvarande sätt läser vi i Hebr. 2:11 om förhållandet mellan Jesus och hans folk:

Jesus som helgar och de som helgas är alla av en och samma släkt. Därför blygs han inte för att kalla dem bröder.

Jesus är den som helgar, vi är de som blir helgade.

Heliga i kraft av Kristi rättfärdighet

Vi märker alltså att när *helig* används som beteckning på Guds folk, är detta något som ges oss i kraft av Jesu frälsningsverk, Jesu kors, hans död och hans blod. Det är alltså

inte en beskrivning av hurudana *vi* är. Vi kallas *inte* heliga för att vi är så och så fromma eller att det finns så och så många goda gärningar i våra liv. Det är i stället ett annat ord för det vi annars kallar för rättfärdiggörelsen.

I enlighet med detta kallas de kristna församlingarna *de heliga* genom hela Nya testamentet. Tänk bara på alla Nya testamentets brev som riktas till de heliga: de heliga som är i Rom, de heliga i Efesus osv.

Hur radikalt detta är, ser vi *inte* minst av brevet till Korint. Även denna församling kallar aposteln *de heliga* (1 Kor. 1:2). Detta trots att församlingen var full av allt slags oordning och synd. Här syndade man mot varandra, man låg i rättstvister med varandra. Vi läser om grova osedliga fall i församlingen osv. Ändå kallar aposteln församlingen helig.

Den är helig *därför* att den äger Kristi rättfärdighet i kraft av hans död för deras skull, och *inte* för att korintierna är mycket fromma eller har nått långt i sin helgelse.

På samma grund kallas också Guds folk i gamla förbundets tid för det heliga folket, heliga för att de har blivit utkorade och befriade av Gud. Han har frälst dem för att de skall höra honom till.

Hur förverkligar så Gud denna sin helgande kraft i våra liv, i vår egen tid? Det är ju 2000 år sedan Guds Son led på korset för vår skull. Hur kommer detta oss till del?

Det kommer till oss genom det ord som i evangeliet från Herrens mun förkunnas oss om honom.

I Joh. 17:14–18 läser vi viktiga ord som beskriver det vi här talar om:

Jag har gett dem ditt ord, och världen har hatat dem, eftersom de inte är av världen, liksom inte heller jag är av världen. Jag ber inte att du skall ta dem ut ur världen utan att du skall bevara dem för det onda. De är inte av världen, liksom inte heller jag är av världen. Helga dem i sanningen, ditt ord är sanning. Liksom du har sänt mig till världen, så har jag sänt dem till världen.

Korsets frälsande kraft är nedlagd i det ord vi har från Guds mun, och som är oss givet i den heliga Skrift. Detta ord har den makten i sig, att där det ljuder och blir mottaget, där helgas ett folk för Guds namn. ”*Helga dem i sanningen, ditt ord är sanning.*”

Därmed är vi framme vid en första grundläggande sanning:

Guds folks helighet består inte i något det är eller har i sig självt.

Heligheten består däremot i att *vi har ett ord* och i kraft av detta ord äger vi Jesus själv, frälsningens hela fullhet, ja all himlens välsignelse. Det är *Ordet* som konstituerar Guds folks helighet. I teologin säger man gärna att heligheten är sakramental, då den är något som växer fram ur nådemedlens bruk. Därför står och faller Guds folks helighet med Guds ord. Där man förfuskar Ordet, undergräver eller på annat sätt fingrar på det, där ödeläggs också Guds folks helighet.

Heligheten har vi endast *i kraft av Guds Ord*. Detta innebär att där det kommer in villolära i den kristna församlingen ödeläggs också församlingens helighet. Villoläran är alltså inte bara något som kan förfuska den enskildes trosliv och – i värsta fall – föra den enskilde in i förtappelsen. Villoläran är till sitt väsen sådan att den också ödelägger den kristna församlingens helighet – alltså den grundläggande tillhörigheten till Herren som Herre.

Heligheten skiljer Guds folk från världen

Lägg nu märke till hur Jesus uttrycker sig:

Jag har gett dem ditt ord, och världen har hatat dem.

Han sammanfattar sin vård av och sitt arbete med lärjungarna med detta: ”*Jag har gett dem ditt ord.*” Där detta ord har fått rum har det också skapat en skiljelinje: man är inte längre av världen utan av Gud, född av Gud.

Det är ju detta som Ordet verkar: det föder en människa

på nytt, föder henne från ovan. Det är genom att Ordet får rum i hjärtana som denna skiljelinje skapas: Guds folk är inte längre av världen.

Detta gör omedelbart Guds folk till föremål för världens hat och förakt. Därför är det också så att där det heliga folket är, där är också ett folk som utsätts för världens motstånd, hat och förakt.

Vi kan här tala om världens främlingshat. Så som vi de senaste åren har sett hat och motvilja mot människor som kommer till våra länder från andra kulturer, hatar världen Guds folk. För människorna hatar det som är annorlunda. Så kan denna värld inte tåla det Guds ord som gör oss till hans folk, och som medför att vi inte längre hör världen till.

Johannes skriver också (1 Joh. 4:5–6):

De är av världen och därför talar de vad som är av världen, och världen lyssnar till dem. Vi tillhör Gud. Den som känner Gud lyssnar till oss, den som inte är av Gud lyssnar inte till oss. Det är så vi känner igen sanningens Ande och villfarelsens ande.

Ordet skapar denna åtskillnad, en gräns mellan världen och Guds folk. Guds folk är avskilt från världen för att tillhöra Herren.

Denna den kristna församlingens helighet, som vi äger i tron, skall också förverkligas i de troendes liv. De troende skall helgas. Den kristna församlingen är alltså helig i dubbel mening: den *är* helgad genom tron men *skall* helgas i livet.

Det är alltså inte bara så att avskiljandet från världen är endast något som sker i kraft av ordet. Det förverkligas och blir synligt i det att de troende inte lever så som världens människor lever. När världens barn hatar eller föraktar eller förkastar Guds heliga bud, håller Guds församling i motsats till detta buden högt och söker efterleva dem och inrätta sig efter dem så långt de kan.

Kraften är inte alltid lika stor som viljan, men detta är kallelsen. Därför sägs det också i Upp. 22:11 om helgelsen:

Den helige må fortsätta att helga sig.

Det är nämligen bara de som är heliga genom tron på Jesus som kan helgas i livet. Världen kan aldrig helgas.

Detta faktum, att församlingen också har heligheten som en kallelse som skall förverkligas i livet, kommer till uttryck i Nya testamentet på många sätt, inte minst i förmaningarna som är riktade till de troende i församlingarna. Här är det på samma sätt såväl då det gäller Guds folk som gemenskap som när det gäller den enskilde troende.

Ett centralt ord finner vi i Första Tessalonikerbrevet. Här handlar det om hur de troende skall inrätta sig på det sedliga området, och poängen med det är att de troende lever annorlunda än världen lever (1 Tess. 4:3–5):

Detta är Guds vilja: att ni helgas, att ni avhåller er från otukt, och att var och en av er vet att skaffa sig hustru på ett helgat och hedervärt sätt. Det får inte ske i lidelser och begär liksom bland hedningarna som inte känner Gud.

Det finns en klar kontrast mellan hur hedningarna lever och hur Guds folk är satt till att leva (1 Tess. 4:7):

Gud har inte kallat oss till orenhet utan till ett liv i helgelse.

Heligheten är alltså en väsensbestämning av Guds folk samtidigt som den beskriver en kallelse när det gäller våra liv.

Likväl: *Den grundläggande heligheten – den som är i Kristus – är osynlig för våra ögon. Den äger vi uteslutande i kraft av Ordet.*

Om den enskilde troende gäller att han på samma gång är syndare och rättfärdig. Detta gäller också om den kristna församlingen som gemenskap: den är samtidigt syndare och rättfärdig. Den består av syndare som är heliga.

Men denna helighet är ofta fördold och osynlig. Ofta är synd och skröplighet och mänsklig svaghet det som mest faller i

ögonen. Ändå gäller om Guds folk att de är heliga mitt under det att de är behäftade med många slags svagheter. Samtidigt syndare och rättfärdig.

Men den som på detta sätt är både syndare och rättfärdig, den skall helgas. Det gäller också Guds folk som gemenskap.

Tolererad synd ödelägger heligheten

Här visar Nya testamentet på något som kan ödelägga den kristna församlingens helighet. Det sker när man tillåter uppenbar synd i församlingens mitt.

Sådana frågor tar aposteln upp i Första Korintierbrevet. Här läser vi att församlingen i sin mitt har en man som lever i ett samboförhållande med sin styvmor (1 Kor. 5), en synd som var onämnbart t.o.m. bland hedningarna. Men i församlingen i Korint hade man sett mellan fingrarna med detta och låtit mannen gälla för en god kristen. Paulus säger, att detta inte får förekomma. Detta måste församlingen som gemenskap gripa in mot. Han fortsätter (1 Kor. 5:6–8):

Ert skryt låter inte bra. Vet ni inte att lite surdeg syrar hela degen? Rensa bort den gamla surdegen för att ni må vara en ny deg, eftersom ni är osyrade. Ty vårt påskalamm Kristus har blivit slaktat. Låt oss därför hålla högtid, inte med gammal surdeg, inte med ondskans och elakhetens surdeg, utan med renhetens och sanningens osyrade deg.

Det vi är inne på här skall vi behandla mera utförligt i en kommande lektion, då vi tar upp frågan om kyrkotukt och lärotukt. Detta är avgörande om ett kristet församlingssliv skall kunna bevaras sunt och rätt.

Här skall vi bara peka på hur allvarligt aposteln ser på detta att synd tillåts i församlingens mitt, att man ser mellan fingrarna med uppenbar synd.

Varför är det så allvarligt? Det ödelägger församlingens helighet.

Då står församlingen inte längre som ett Guds folk, som

har kännetecknet att de är frälsta *från* sina synder. De är inte frälsta för att ha tillåtelse att fortsätta att leva i dem.

Samma sak är aposteln inne på i 1 Kor. 3:16–17 där han talar mera allmänt:

Vet ni inte att ni är ett Guds tempel och att Guds Ande bor i er? Om någon fördärvar Guds tempel, skall Gud fördärva honom. Ty Guds tempel är heligt, och det templet är ni.

Här beskrivs den kristna församlingens helighet med hjälp av en bild. *Församlingen är templet.*

Ett heligt tempel

Vi tänker ofta att det är den enskilde kristne som är den helige Andes tempel. Så sägs det ju också i kapitel 6. Men här beskrivs församlingen *som gemenskap* som ett tempel, där den enskilde är en sten i tempelmuren. Tillsammans byggs vi upp till en helig byggnad, ett heligt tempel där den Helige bor, dvs. har sitt egentliga hem här i världen.

Vi läser om templet i det gamla förbundets Israel att Gud lovar att bo där, och där skall han uppenbara sin härlighet för folket (2 Mos. 29:42ff). Detta gäller också om Guds folk som hans tempel i det nya förbundet. Här bor den helige Gud själv, här har han sitt hem och sin boning. Och så kallas den kristna församlingen för den helige Andes tempel.

Alltså kan vi sammanfatta:

1. *Guds folk är heligt för att Jesus dog för vår skull och därigenom helgade oss.*
2. *Guds folk är heligt för att det därigenom har gjorts till ett heligt tempel, ett heligt byggnadsverk i Herren.*
3. *Guds folk är heligt för att det har den helige Ande till skillnad från det som kännetecknar världen.*

I Johannesevangeliet talar Jesus om att Anden, Hjälparen skall komma. Han lovar att han skall be Fadern att vi skall få en annan Hjälpare som världen inte kan ta emot (Joh. 14:17):

*Ty världen ser honom inte och känner honom inte.
Ni känner honom.*

Guds folk är det folk som har Guds helige Ande. Också därför är de det heliga folket.

Folkkyrkan och heligheten

Bibelns budskap om den kristna kyrkans helighet är också centralt i förhållande till många av de problem som vi idag står inför i Den norske kirke.

Det säger sig självt att helighetsbegreppet definierar en klar gräns mellan Guds folk och världen. Guds folk är inte av världen, utan av Gud. Samtidigt ser vi idag att Den norske kirke har som något av en huvudmålsättning att dessa guda-givna gränser skall suddas ut.

Det sker genom en ny ideologi som har vuxit fram de senaste åren, nämligen *folkkyrkoideologin*. Hela folket skall vara kyrkan, hela folket skall ha rätt att bestämma i kyrkan. Och ve den som drar upp en gräns mellan att vara född på nytt och att inte vara det! Man får inte skilja mellan att vara Guds barn och att inte vara Guds barn. Alla skall räknas som troende – annars är man dömande och intolerant.

Vi talar också mycket om hur viktigt det är att ta bort ”trösk-larna” – som man gärna uttrycker det – sudda ut gränserna och andra liknande uttryck.

Vad är det som sker när man gör sig ett sådant kyrkoideal? Det får oundvikliga återverkningar på de två grundläggande ting som kännetecknar den kristna församlingen.

För det första:

Där man inte upprätthåller en skillnad mellan pånyttfödd och opånyttfödd, förnekar man ju vad Gud säger i Skriften om vem människan är och vad församlingen är. Kyrkans helighet raseras. Med nödvändighet förnekar man då i förlängningen också Guds egen helighet.

Det som sker här är att en egen typ av kyrkotänkande, där man populariserar kristendomen så att den skall passa allt

folket, får som konsekvens ett ödeläggande av de centrala och grundläggande sanningarna i tron – budskapet om vem Gud är, budskapet om vad frälsningen är osv.

Där detta förverkligas kan man uppleva att den kristna församlingen inte längre är de heligas samfund, utan ”de trevligas samfund”. Kyrkan reduceras till en social institution, där det handlar om att ha det så trivsamt som möjligt när man kommer samman, eller låta engagera sig i olika sociala och politiska sammanhang. Men förkunna för allt i världen inte ett Guds ord som är skarpt nog att träffa någon, eller så att någon känner sig trampad på tårna.

För det andra:

Där budskapet om Guds helighet och den kristna församlingens helighet uteblir, där blir också den kristna kyrkan tandlös och förkunnelsen blir fullständigt ofarlig.

Det hela blir bara trevligt. Därmed mister budskapet också sin kraft till att träffa hjärtana och verka omvändelse och tro. Det är detta Jesus kallar för att saltet mister sin kraft.

Vi skall vara medvetna om att när detta sker i den kristna församlingen omstöps förkunnelsen till att bli en lugnande medicin. Den blir ett lugnande medel där man begränsar sig till att tala uteslutande om att Gud är kärlek och att vi skall vara snälla. Ingen kallas till omvändelse, ingen kallas till ett heligt liv. Ingen ställs klart inför frågan: Är du född på nytt? Känner du Jesus i evangeliet?

Där detta förtigs, där har också den kristna kyrkan blivit en karikatyr av vad den är satt till att vara här i världen. Då somnar också människorna.

Gudsfruktan

Också en annan viktig sak hör samman med det här. Motsvarigheten till att Gud är en helig Gud är hos människan det vi kallar *gudsfruktan*. Gudsfruktan är en mycket central beskrivning i Bibeln av människans rätta gudsförhållande.

Det är tankeväckande att detta ord nästan har försvunnit

ur det kristna språkbruket. Varför är det så?

Därför att talet om den helige Guden i stor utsträckning har förstummats. Där Gud inte längre är helig, där blir också gudsfruktan borta.

Detta får en ödeläggande inverkan på den kristna församlingens gemensamma liv. För där vördnaden för den helige Guden saknas i den kristna församlingen, där kommer alla former av respektlöst umgänge med Gud in. Där kan kristna möten göras om till underhållning. Där blir allt fjäsk och trivsel och vanlig hygglighet.

Är vi medvetna om att vi möter den levande och helige Guden under våra sammankomster så kommer detta oundvikligen att prägla den anda som råder bland oss: det blir vördnad i umgänget med det heliga och den Helige.

Det är mer än en gång som jag som präst har vändats när jag sett hur människor kunnat komma till Guds hus och upp-föra sig som vore de i en supermarket och inte i det heliga huset.

Vad har skett?

Vi lever i en kultur som fullständigt har tappat medvetandet om och förståelsen för det heliga. Därmed har man så att säga blivit analfabeter på detta område.

Här har Guds folk i våra dagar en kallelse att på nytt göra klart vad det vill säga att Gud är en helig Gud, och att vi – för att han är helig – är satta till att vara det heliga folket, som präglas av vördnad inför hans ansikte när vi kommer samman.

Det är säkert mycket mer att säga om detta, men låt det här stå som antydningar innan vi avslutar. Det gör vi med två ord från Gamla testamentet.

Först ett rannsakande ord genom profeten Malaki, som talar till folket och till prästerna i sin samtid (Mal. 1:6):

En son hedrar sin far, en tjänare sin herre. Om nu jag är en far, var är då den heder som borde visas mig? Och om jag är en herre, var är då fruktan för

mig? Detta säger HERREN Sebaot till er präster som föraktar mitt namn.

Det var ett djupt förfall profeten talade till i sin samtid. *Är jag far, var är då den heder som borde bevisas mig, om jag är en herre, var är då fruktan för mig?*

Jag har ofta förundrat mig över hur enskilda kristna kan umgås med den heliga Skrift. Man gör vitsar av bibelord. Passar det sig när man vet att vi har med den Heliges eget ord och eget tal att göra? *Är jag far, var är fruktan för mig?*

Det att ha med Guds ord att göra är detsamma som att ha med den Helige själv att göra. Därför skall vi umgås med Guds ord med den allra största vördnad och respekt i enlighet med detta.

Slutligen (Ps. 93:5):

Dina vittnesbörd är sanna alltigenom, helighet tillhör ditt hus, HERRE, för alltid.

Det är detta som är Guds folks typiska kännetecken, för *”helighet tillhör ditt hus, HERRE, för alltid”*.

Lägg märke till att detta uttryckligen knyts samman med talet om vad Guds ord är för Guds folk. Där Guds ord är, där är Guds hus, där är det heliga folket.

DEN KRISTNA FÖRSAMLINGENS KATOLICITET

I vårt studium av den kristna församlingens väsen har vi nu kommit till det tredje begreppet, nämligen att den kristna kyrkan är *katolsk*, eller som vi läser i den svenska trosbekännelsen: *allmännelig*. Vad menas egentligen med detta, att den kristna kyrkan är katolsk?

Det är inte så ofta denna sak behandlas, varken i våra sammanhang eller annars i de protestantiska kyrkosamfundet.

Men detta grundbegrepp säger något väsentligt om vad den kristna församlingen är här i världen. Det sammanfattar vad den kristna församlingens rikedom och härlighet består i.

Som en lämplig ingång till detta tema läser vi 1 Kor. 3:21–23:

Därför skall ingen berömma sig av människor, eftersom allting är ert, det må vara Paulus, Apollos eller Kefas, det må vara världen, liv eller död, nutid eller framtid. Allting är ert. Men själva tillhör ni Kristus, och Kristus tillhör Gud.

Underliga ord! Församlingen som Paulus talar till tror att den själv är andligt rik, medan den i verkligheten på många sätt behärskas av andlig fattigdom. Ändå säger han till dem att ”allting är ert”. Och han använder de starkaste ord för att beteckna detta.

Vad betyder ordet *allmännelig*?

Ordet *allmännelig* är en dålig återgivning, för det leder tanken till det som är vardagligt, något lite grått eller folkligt. Men det är inte det som ligger i detta ord.

Ordet som ligger bakom, *katolikos*, kommer från grekiskan,

och eftersom latinet saknar motsvarande ord, så övertog latinet ordet så att man också där har ordet *katolsk*. Det betyder att vi i detta kapitel skall tala om det som i teologin kallas för *kyrkans katolicitet*.

Är vi Guds folk så bär vi med rätta denna beteckning. I vår tradition förbinds begreppet katolsk uteslutande med den romersk-katolska kyrkan. Det är emellertid missvisande. För så sant en kristen församling är en sann kristen församling, så skall den som ett hedersnamn också bära namnet katolsk, allmän. Detta ord ger nämligen uttryck för den andliga rikedom som den kristna församlingen äger som Guds folk.

Därför borde vi kanske kalla vår kyrkofamilj för den *evangelisk-katolska kyrkofamiljen*, i motsats till den romersk-katolska.

Vad menas med ordet katolsk?

Grekiskans *katolikos* betyder bokstavligen det som är i *översstämmelse med helheten*, eller det som rymmer helheten eller fullheten. Om detta handlar vårt ämne.

Låt oss nu läsa vad aposteln Paulus säger i Efesierbrevet om den fullhet som den kristna församlingen äger och kännetecknas av. Sammanhanget pekar på hur Herren Jesus, uppväckt från de döda, satte sig på Faderns högra sida i himlen (Ef. 1:21–23):

... över alla furstar och väldigheter, makter och heradömen, ja, över alla namn som kan nämnas inte bara i denna tidsålder utan också i den kommande. Allt lade han under hans fötter, och honom som är huvud över allting gav han åt församlingen, som är hans kropp, fullheten av honom som uppfyller allt i alla.

Detta är den kristna församlingens rikedom. Vi skall vara klara över att aposteln här inte talar om oss som enskilda personer. Visserligen äger en kristen som enskild person också allt i Herren Jesus och är arvinge till himlens hela härlighet och fullhet. Men här talar Paulus om den kristna försam-

lingen som *gemenskap*, som Kristi kropp. Och det är denna Kristi kropp som har detta kännetecken att den är uppfylld av honom som uppfyller allt i alla.

Den kristna församlingen är därmed något långt mer och långt större än summan av sina enskilda medlemmar. Församlingen är alltså inte bara summan av antalet kristna. Nej, eftersom församlingen är Kristi kropp och uppfylld av honom som uppfyller allt i alla, så är den kristna församlingen just som gemenskap något långt mer och långt större, något som aposteln knappt kan finna ord för att fatta storheten i.

När man i kyrkan skulle tala om vad den kristna församlingens rikedom närmare bestod i, så konkretiserade man detta i fem punkter. En av kyrkofäderna, Kyrillos av Jerusalem, som levde omkring år 300, framställer dem så här:

1. Att kyrkan är en katolsk kyrka betyder, att den är *ett folk som omfattar alla folkslag, hela jorden.*
2. *Den kristna församlingen äger hela fullheten av frälsningens sanning.*
3. *Den kristna församlingen består av alla slags människor.* Det är inte så som man kunde se det i forntiden, att de olika religionerna kunde gälla bara särskilda grupper av människor. Soldaterna hade t.ex. sin särskilda religion och kult. Mitradyrkan var kännetecken på detta. Vidare kunde man höra om att kvinnorna hade sin särskilda religion, andra sociala grupper hade sin. Men så är det inte i den kristna församlingen. Den är för alla slags människor. Stor eller liten, slav eller fri, man eller kvinna, barn eller vuxen, vem det än är så är den kristna församlingen till för dem alla.
4. *I den kristna församlingen finner man läkedom för all nöd.* För all syndanöd, oavsett hur stora synderna än är, eller hur många eller grova de än kan vara, och för all annan mänsklig nöd – i den kristna församlingen finns läkedom för allt detta. Detta kommer till uttryck i den kristna församlingens diakonala tjänst.
5. *Den kristna församlingen äger alla de andliga gåvor och*

Andens frukter, som beskrivs närmare i breven i Nya testamentet.

Låt oss nu se lite närmare på var och en av dessa fem punkter.

Hela jorden

När för det första den kristna församlingen sägs vara ett folk som omfattar hela jorden, så är det något som är grundat i själva missionsbefallningen.

Markusevangeliets version av befallningen lyder (Mark. 16:15):

Gå ut i hela världen och predika evangelium för hela skapelsen.

Detta innebär att missionen är ett kännetecken på den kristna församlingen, den hör till dess väsen. Den kristna församlingen är det ställe där Gud uppfyller löftet som blev givet redan till Abraham i det gamla förbundet, när Herren sade: ”*I dig skall alla släkter på jorden bli välsignade.*”

Därför är den kristna församlingen det folk som vi läser om i Uppenbarelseboken 5, där det står inför tronen, lovsjunger Lammet och säger:

Du [Guds Lamm] är värdig att få all ära, pris och makt för du blev slaktad och med ditt blod köpte du oss åt Gud ur alla stammar och språk, folk och folkslag.

Guds folk är alltså ett folk som omfattar jordens alla folkslag.

Hela frälsningssanningen

För det andra är den kristna församlingen ägare av all frälsande sanning. Guds folk är inte ett folk som säger: ”Jag vet ännu inte”, ”Jag är bara på väg ...” Nej, Guds folk är ett folk som har fått hela sanningen i hela dess fullhet, eftersom det äger Jesus själv, honom som är Sanningen.

Därför är Paulus uttalande om sin förkunnelse i församlingen i Efesus också ett kännetecken på Guds folk. När han tar farväl av de äldste säger han (Apg. 20:26–27):

Därför betyder jag i dag för er att jag inte är skyldig till någons blod. Jag har inte tvekat att predika för er hela Guds vilja och plan.

Guds hela rådslut, frälsningens hela hemlighet, är given åt Guds folk. Aposteln ber för församlingen i Efesus (Ef. 3:14–18):

Därför böjer jag mina knän för Fadern, han från vilken allt vad Fader heter i himlen och på jorden har sitt namn. Jag ber att han i sin härlighets rikedom skall ge kraft och styrka åt er inre människa genom sin Ande, och att Kristus genom tron skall bo i era hjärtan och ni skall bli rotade och grundade i kärleken. Ni skall då tillsammans med alla de heliga kunna förstå bredden och längden och höjden och djupet.

Lägg noga märke till hur aposteln uttrycker sig här. Det finns sanningar i Guds ord som inte kan begripas av en enskild troende när han sitter ensam, böjd över sin bibel, utan de är av en sådan art att de öppnar sig endast i gemenskapen med övriga troende. Detta är ett särskilt löfte som hör till den kristna församlingen.

Därför står det: ”Ni skall då *tillsammans med alla de heliga* kunna förstå bredden och längden och höjden och djupet.” Därför får den kristna församlingen ett särskilt hedersnamn i vår Bibel (1 Tim. 3:15):

Men om jag dröjer skall du veta hur man bör förhålla sig i Guds hus, som är den levande Gudens församling, sanningens pelare och grundval.

I en värld som är behärskad av lögnens furste är Guds församling den plats där Sanningen finns. Där Guds folk är, där är också sanningens ljus.

Detta avskiljer Guds folk på ett särskilt sätt. Vi är det folk som äger Sanningen, eftersom vi äger Jesus och Ordet.

Alla slags människor

För det tredje består den kristna församlingen av alla slags människor. Det mest förtätade uttrycket för denna sanning har vi i Gal. 3:28:

Här är inte jude eller grek, slav eller fri, man och kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus.

Det är kännetecknande för människornas liv i världen, att olikheter, antingen de är av social eller personlig art, skapar split, avstånd och skiljelinjer mellan människor.

Så är det inte i den kristna församlingen, såvida församlingen får vara det den skall vara. Där berikar olikheterna gemenskapen. Det skall vi se lite närmare på i senare kapitel.

En plats för nåd och läkedom

För det fjärde har vi i den kristna församlingen det ställe där det finns nåd och läkedom för all mänsklig nöd och smärta.

Ps. 103:1–5 talar om vad som sker i Guds församling:

*Lova HERREN, min själ,
ja, hela mitt inre skall prisa hans heliga namn!
Lova HERREN, min själ,
och glöm inte alla hans välgärningar,
han som förlåter dig alla dina synder
och botar alla dina sjukdomar,
han som återlöser ditt liv från förgängelsen
och kröner dig med nåd och barmhärtighet,
han som mättar ditt begär med sitt goda,
så att du blir ung på nytt som en örn.*

Var sker detta? I församlingen, bland Guds folk, som i och med att de äger Jesus också äger hela denna fullhet.

En plats där Andens frukter mognar

För det femte är församlingen den plats där alla Guds gåvor, Andens gåvor och Andens frukter, mognar och växer fram.

Överallt där Skriften talar om både Andens gåvor och Andens frukter sker det i samband med talet om församlingens gemensamma liv.

Ingen av Andens gåvor, ingen av Andens frukter är given så att säga till den enskildes njutning eller självutveckling. De är tvärtom givna med tanke på församlingens uppbyggelse och församlingens gemenskap.

När aposteln talar om Andens gåvor gör han det i samband med att han talar om kroppen. Och så säger han att Andens gåvor är givna åt var och en så att de blir till nytta. Till nytta för vem? För församlingen, Guds folk. Guds folk *som en gemenskap* framhålls alltså på ett särskilt sätt i detta sammanhang.

Ett folk i alla tider

Vi kan gott tillfoga en sjätte punkt utöver de fem som Kyrillos räknar upp för oss.

Guds folk är ett folk som omfattar alla tider. Det är ett folk som inte består bara här i detta ögonblick, utan utgör en gemenskap som sträcker sig genom alla tider genom hela historien.

Därför består Guds folks liv av ett liv som vi lever i gemenskap med fäderna, väl medvetna om att vi inte har något, *inte något*, som vi inte har fått av våra fäder i tron. Här gäller det inte bara dem som har levat omedelbart före oss i närmast föregående generation, utan vi skall blicka ut över Guds folks hela historia.

Vi kan peka på tre särskilt viktiga perioder:

1. *Urkyrkan, de första kristnas tid.*
2. *Reformationstiden.*
3. *1800-talets stora väckelsetider.*

Detta är de tre stora epoker i Guds folks historia som har gjort oss till det vi är som kristna i dag. Det är en nöd att medvetenheten om detta i dag är så bristfällig. Historielösheten är stor bland väldigt många kristna.

Vi lever som om vi skulle vara kristna bara här och nu, isolerade från allt vad Guds folk har ägt, lärt och erfarit genom sin historia. Därigenom går vi miste om mycket. Det är viktigt för oss som Guds folk att vara klara över vilket sammanhang vi står i. Historielös kristendom utarmar Guds folk på ett sätt som vi nog inte kan överblicka räckvidden av.

Något av detta ligger också bakom den sjukdom vi har sett råda i vårt eget lands kristenhet de senaste 30–40 åren, då man har levt i den förfärliga inbillningen att allt är gott och väl bara man kan hitta på något nytt.

Det som är viktigast av allt är att tänka i nya banor, och med stora ord säger man att man måste *våga* tänka nytt. Som om det skulle vara tecken på särskilt mod, när alla bara tänker nytt och inte har någon aning om arvet!

Nej, idag är det modigt att våga tänka gammalt, att våga lyfta ögonen och se på historien, där vi är en länk i den långa kedja som leder fram till dagen då vi skall mötas framför tronen.

Det har aldrig varit så, vare sig i Guds ord eller i kyrkans historia, att förnyelse har framsprungit ur det att man har hittat på något nytt. All förnyelse i Guds folks historia har alltid kommit genom att man har vänt tillbaka till det som fäderna överlämnat, men först och främst genom att man vänt tillbaka till och på nytt tänkt över det som är överlämnat i Guds ord.

Det är viktigt att påminna om detta, för att vi inte skall blygas för vårt ursprung, för våra fäder.

Det universella och det lokala

Att vara kristen är att vara en länk i den allmänneliga, katolska, kristenheten, som omspanner hela Guds folk genom alla tider.

När vi talar om kyrkans katolicitet talar vi om den kristna församlingens *universalitet*, att den kristna kyrkan är universell.

Men därmed är inte allt sagt. *Denna allmänna kyrka blir synlig utslutande genom den lokala församlingen!* Är vi inte klara över detta blir det hela lätt en abstrakt tanke utan mening.

Pöängen är att detta är något som gäller lokalförsamlingen. När Nya testamentet talar om dessa ting, så är det den lilla lokala församlingen, antingen det är Filadelfia, Efesus eller Korint, som äger, besitter och representerar hela denna Kristi fullhet som vi här talar om.

Det är lokalförsamlingen som är fundamentet i den kristna kyrkans liv.

Den kristna kyrkan blev ju till genom att det bildades en församling på ett ställe i en stad, nämligen i Jerusalem. Så bildades nya församlingar i Antiokia, i Rom osv., allteftersom ljusstaken spred ljuset.

Lokalförsamlingen äger och besitter allt det vi talar om här!

Aposteln skriver till församlingen i Korint (1 Kor. 1:4–8):

Jag tackar alltid min Gud för er, för den Guds nåd som ni har fått i Kristus Jesus. Ty i honom har ni blivit rika på allt, i fråga om allt tal och all insikt, eftersom vittnesbördet om Kristus har fått stadigt fäste hos er. Därför saknar ni inte någon nådegåva, medan ni väntar på vår Herre Jesu Kristi uppenbarelse. Han skall också styrka er ända till slutet, så att ni inte kan anklagas på vår Herre Jesu Kristi dag.

Det är inte små eller svaga ord aposteln använder om församlingen i Korint – en församling som ändå är behäftad med alla de skröpligheter som vi läser om senare i brevet. Trots det uttrycker han sig som han gör: den har *all lära, all kunskap, de saknar inte någon nådegåva*. Allt äger de där i den enskilda församlingen.

Detta innebär en växelverkan, där den enskilda kristna församlingen vet sig vara en del av den stora gemenskapen, och därför skall den aldrig fungera efter egna lagar och förordningar.

Detta finner vi också tydliga ekon av i 1 Kor. 14. Paulus ger där riktlinjer för hur församlingen skall organisera gudstjänstlivet och livet för övrigt i församlingen. I verserna 33–34 säger han:

Liksom kvinnorna tiger i de heligas alla församlingar skall de tiga i era församlingar.

Detta är något som gäller alla församlingar, hela Guds folk. Och eftersom det gäller överallt är det förpliktande för den enskilda församlingen. Den enskilda församlingen kan alltså inte sätta sig över det som utifrån Guds ord är överlämnat som allmän tradition.

I detta sammanhang bör vi se det som skedde på 1950- och 1960-talet i vår egen kyrka, när vi fick reformen – som det gärna kallas – med kvinnliga präster. Här har vi plötsligt en tid då man är så högmodig att man tänker att man kan införa en helt ny ordning, som den kristna församlingen aldrig har haft tidigare i historien, aldrig på någon plats och aldrig i någon tid.

Det har heller aldrig funnits någon grund för det i Guds ord. Man bryter mot Skriftens ord *"liksom i alla de heligas församlingar ..."*. Vi skall inte införa nya ting som står i strid med det Guds folk alltid har lärt, trott och gjort.

Gemenskapen är nödvändig

Vi har svårt att förstå Bibelns undervisning om den kristna församlingens katolicitet, eftersom vår tid är så behärskad av det vi kallar *individualismen*. Den kännetecknas av att den enskilda människan ser på sig själv endast som en självständig satellit, som svävar omkring mer eller mindre oberoende av andra människor.

Men enligt Bibelns tal om Guds folk och om församlingen,

så hör en kristen alltid samman med och förstår sig själv utifrån gemenskapen i församlingen. Det är inte möjligt att vara kristen ensam – med förbehåll för dem som Herren själv ställer i ensamhet.

Där det finns ett Guds folk skall de troende också komma samman och inte hålla sig för sig själva. Att sitta hemma och höra på radiogudstjänster, när du kan gå till de heligas församling, är i strid med Guds ordning och ord.

En annan sak är om du t.ex. lider av sjukdom och därigenom är förhindrad, men *kan du gå* så handlar du i strid med Guds ord om du inte gör det. Att vara ett Guds barn är att höra samman med Guds folk. Att vara ett Guds barn är att *inte* existera ensam som kristen.

Därför lever man i medvetande om att det aldrig är *den egna* viljan, aldrig egensinnighet och egenvilja, som skall vara rådande. Tvärtom, är man medveten om att man hör till den stora gemenskapen, då är man också klar över att man som kristen är *inordnad i en gudomlig ordning*.

En samspelande orkester

Kroppen består inte av något som är bara tillfälligt sammansatt, utan det hela är sammansatt på ett gudomligt vis sätt, så att allt kan leva tillsammans.

Templet består inte av ett stenröse, av stenar slumpvis kastade i en hög, utan allt är byggt upp enligt en gudomlig ordning.

En orkester som skall spela en symfoni tillsammans kan inte bestå av en massa individualister, som spelar vad de själva har lust till att spela. Endast när de spelar samman, inordnar sig under dirigenten och kompositören, kan det bli vad det skall vara.

Den store Dirigenten är Herren Jesus. Den store Dirigenten är Herren Gud själv.

Att jag är en kristen är därför, att jag är medveten om att jag lever i denna gemenskap som en som underordnar sig Herren.

Därför ser jag det inte som min främsta uppgift att förverkliga mina egna idéer, nej, jag hör samman med gemenskapen.

Därför ställer jag aldrig villkor och säger: ”Om jag inte får som jag vill ha det, så vill jag inte vara med.” Sådant är i strid med den ande som kännetecknar den kristna församlingen.

Den kristna församlingen är därför också, med tanke på gemenskapen, den plats där grundlärdomen i Jesu undervisning förverkligas: den som älskar sitt liv han mister det, men den som mister sitt liv för Jesu skull han vinner det.

Att höra samman med Guds folk, det är att veta med sig själv: jag hör med till dem som bär korset och har mist livet för Kristi skull. Därför vinner jag livet med Kristus, vinner det tillsammans med Guds folk i församlingen.

Att höra till Guds folk på det sättet är ingen liten sak. Då hör man till det folk som har del i hela Kristi rikedom och fullhet.

Vi läser åter orden i 1 Kor. 3:21–23:

Därför skall ingen berömma sig av människor, eftersom allting är ert, det må vara Paulus, Apollos eller Kefas, det må vara världen, liv eller död, nutid eller framtid. Allting är ert. Men själva tillhör ni Kristus, och Kristus tillhör Gud.

DEN KRISTNA FÖRSAMLINGENS APOSTOLICITET

”Vi tror på en helig, katolsk och *apostolisk* kyrka”, läser vi i den nicenska trosbekännelsen.

När den kristna församlingen kallas apostolisk i bekännelsen förstår vi, att det först och främst hänger samman med de ord vi läser i Ef. 2:20–22:

Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv. Genom honom fogas hela byggnaden samman och växer upp till ett heligt tempel i Herren. I honom blir också ni uppbyggda till en Guds boning genom Anden.

På apostlarnas och profeternas grund

Den kristna församlingen är uppbyggd på *apostlarnas* och *profeternas* grund. Med dessa två uttryck avses både Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska vittnesbörd, alltså det ord som Gud har gett åt oss genom profeterna och apostlarna, dessa redskap som han utvalde till att förmedla sin frälsningsuppenbarelse till mänskligheten.

Detta – och endast detta – är den kristna församlingens grundval.

Ofta skiljer man mellan apostlarnas och profeternas grund, och Jesus Kristus som hörnstenen. Man säger då att församlingens grund dels är personlig, nämligen att det är Jesus Kristus personligen och hans gärning till vår frälsning som är grunden, och dels saklig, dvs. att Jesus Kristus ges oss i och genom profeternas och apostlarnas ord.

Enligt biblisk tankegång är det endast genom profeternas

och apostlarnas ord som vi lär känna Jesus. Det är också utslutande genom samma ord som vi äger Jesus. Där möter vi honom och inte på något annat ställe. Därför är deras ord livets grundval för den kristna församlingen.

Det Paulus skriver här är sprunget ur löftet som Jesus gav Petrus (Matt. 16:16–18):

Simon Petrus svarade: ”Du är Messias, den levande Gudens Son.” Jesus sade till honom: ”Salig är du, Simon, Jonas son. Ty kött och blod har inte uppenbarat detta för dig, utan min Fader som är i himlen. Jag säger dig: Du är Petrus, och på denna klippa skall jag bygga min församling, och helvetets portar skall inte få makt över den.”

Klippan är den bekännelse som Petrus här avlägger.

Denna text hänger i sin tur samman med ett bestämt löfte, en bestämd Messiasprofetia som vi finner i Gamla testamentet. Det är den förutsägelse som Natan kom med till David. Denna profetia är kanske den mest grundläggande under hela den profetiska epoken i Gamla testamentet.

Dauids hus

Här får David höra att när Messias en gång skall födas – han som skulle krossa ormens huvud, han genom vilken alla jordens släkter skulle välsignas enligt löftet till Abraham – skall han födas i Davids hus och släkt (2 Sam. 7:11b–14):

Nu förkunnar HERREN för dig att HERREN skall bygga ett hus åt dig. När din tid är ute och du vilar hos dina fäder, skall jag efter dig upphöja den avkomling som skall utgå ur ditt liv, och jag skall befästa hans kungadöme. Han skall bygga ett hus åt mitt namn, och jag skall befästa hans kungatron för evigt. Jag skall vara hans fader och han skall vara min son.

Petrus bekände: ”Du är den levande Gudens Son.” Här hör vi Herren säga: ”Jag skall vara hans fader och han skall vara min son.”

Vidare säger Natan att denne Guds Son som skall komma, han skall bygga ett tempel åt Guds namn. Detta anknyter Jesus till när han säger: ”*På denna klippa skall jag bygga min församling.*”

Mellan dessa två ställen i den heliga Skrift råder alltså ett mycket nära samband.

Det vittnesbörd som apostlarna förkunnar är församlingens grundval. Detta är så starkt understruket i Nya testamentet, att när vi på Bibelns sista blad läser om det *nya* Jerusalem, så sägs det om denna stads grundvalar och grundstenar (Upp. 21:14):

Stadsmuren hade tolv grundstenar, och på dem stod tolv namn, namnen på Lammets tolv apostlar.

Det nya Jerusalem är ju den kristna församlingen som har nått målet hemma hos Gud, och även där är grundstenarna Lammets tolv apostlar. Hur detta yttrar sig i praktiskt kristet församlingsliv, det ser vi tydligt och klart i Apg. 2:42 där vi läser om den första kristna församlingen:

De höll troget fast vid apostlarnas lära och gemenskapen, vid brödsbrytelsen och bönerna.

Apostlarnas lära

Det första de håller fast vid är apostlarnas lära. Det är just detta som är församlingens grundval och grundmur. Vi skall lägga märke till att det ord som används är just ordet *lära*. Det är ett viktigt ord i Nya testamentet. Vi hör ofta om hur Jesus lär folket. Undervisning är något av det allra viktigaste i Jesu egen verksamhet.

Hans förkunnelse var inte det vi skulle kalla populär eller ytlig. Tvärtom var den en målmedveten undervisning i Skrifterna – i Sanningen och i hemligheterna i Guds ord. Därför kallas i Nya testamentet det kristna vittnesbördet ofta för *läran*. Till ett sant kristet liv hör kunskap i Guds ord. Utan sann kunskap i Guds ord finns det inget sant kristet liv. Vi har

full rätt att säga, att den som inte känner Skrifterna känner inte heller Gud.

Det finns anledning till stor skepsis inför den ytlighet som präglar det som kallas kristen förkunnelse i våra dagar. Hur ofta glider inte förkunnelsen över till att bli rena kåserier, som det kan vara trevligt att lyssna till. Den kan kännas rolig och behaglig, men av vilken församlingen endast i liten grad får kunskap för att genom denna uppbyggas i tron. För det är kunskap i Guds ord som ger uppbyggelse enligt Nya testamentets tankegång. Detta är det viktigt att vara klar över.

Här rör vi vid något av vår tids största nöd. Undervisningen har förfallit, och därigenom har också den kristna kunskapen blivit så bristfällig.

Två ting kännetecknar en apostolisk kristendom:

För det första att man *tror som apostlarna trodde*.

För det andra lägger apostolisk kristendom stor vikt vid *läran och undervisningen i Guds ord*.

Dessa två ting hör så nära samman att tron rätt och slätt kallas för lära i Nya testamentet!

I Rom. 6 tackar Paulus Gud för att församlingen blivit av hjärtat lydiga mot den lära som den blivit överlämnad åt. En särskild lärdom som skiljer sig från all annan lärdom och undervisning, och som alltså skänks oss genom apostlarna.

Läran är alltså avgörande viktig enligt nytestamentlig tankegång. Hur ofta hör vi inte att det talas om den *sunda läran* i Timoteusbreven!

Varför används detta uttryck? För att där läran är sund, där verkar den också sundhet i tron. De två tingen hör samman. Men där läran urvattnas och blir osund, där blir också tron osund.

En apostolisk kristen kyrka är alltså en kyrka som lägger den största vikt vid apostlarnas lära. Av vilken orsak är apostlarnas lära så central? Det hänger samman med den fullmakt och den myndighet som Jesus själv gav apostlarna. Denna myndighet kallas ofta i teologin för *apostolatet*.

Vad som ligger i apostolatet uttrycks i koncentrerad form i Luk. 10:16:

Den som lyssnar till er lyssnar till mig, och den som förkastar er förkastar mig. Och den som förkastar mig, han förkastar honom som har sänt mig.

Apostlarnas auktoritet

Jesus ger apostlarnas förkunnelse och lära den fullmakt och myndighet som han själv har. Det går alltså inte att göra skillnad på apostlarnas ord och Kristi ord. Apostlarnas ord är Kristi ord till oss, för genom dessa talar Jesus själv.

Därför kännetecknas en apostolisk kyrka av att den tror apostlarnas lära. Den säger aldrig: ”Det har bara Paulus sagt, därför behöver vi inte ta det så högtidligt.” Eller: ”Det har bara Petrus sagt, de var ju människor med begränsad insikt och kunskap ...”

De var människor, men i det budskap som Jesus satt dem till att förmedla hade de en myndighet och en fullmakt, som Jesus själv hade gett dem, och som gör att deras ord är Kristi egna ord. Därför inleder Paulus alltid sina brev i Nya testamentet med att understryka att han skriver till församlingarna *som apostel*. Därmed klargör han vilken auktoritet det ord han förkunnar och skriver har. Det är Kristi eget ord, och det är med Kristi egen myndighet han skriver till församlingarna.

Vi har stor orsak att tacka Gud för vad han har gett oss genom apostlarnas ord. För genom deras ord uppfylls det löfte som Jesus gav sista kvällen han var tillsammans med lärjungarna (Joh. 16:12–13):

Jag har ännu mycket att säga er, men ni kan inte bära det nu. Men när han kommer, sanningens Ande, då skall han föra er in i hela sanningen.

Just detta Jesu löfte är det som uppfylls genom uppenbarelsen som vi fått i apostlarnas brev och skrifter.

En kristen kyrka är alltså apostolisk för att den bygger på

apostlarnas budskap. Detta är så viktigt, att det faktiskt kan kallas en testfråga på vad som är sann kristendom.

Biskop Bo Giertz höll för många år sedan ett föredrag på menighetsfakulteten för studentföreningen i For Bibel og Bekjennelse. Föredraget hade titeln "Att tro och vara kristen är att tro som apostlarna". Att tro som apostlarna är en testfråga på vad som är sann kristendom, sade han. Den konkreta utgångspunkten var frågan om kvinnliga präster.

När biskop Bo Giertz sade att detta är en testfråga på apostolisk kristendom, var det inget han själv hade kommit på. Tvärtom är det precis vad som sägs i 1 Kor. 14:37:

Om någon menar sig vara profet eller andligt utrustad, skall han inse att jag skriver till er är Herrens bud.

Alltså, om han inte inser detta är han varken profet eller andlig. Detta blir alltså en prøvosten som avgör en människas andliga syn och andliga mognad. Det är starka ord, men så talar Nya testamentet om apostlarnas auktoritet. Jesus säger själv att apostlarna har en auktoritet och myndighet som innebär, att den som avvisar deras ord han förkastar därmed Jesus. Detta är allvarsord.

Att vara en kristen är därför att vara fast bunden till apostlarnas ord i Nya testamentet. Det är vårt liv, det är det vi håller högt, det är det som vi likt de första kristna ger akt på och noga bevarar.

En prøvosten för kyrkan

I och med detta pekars det också på ett annat förhållande, som avgör om den kristna församlingen skall vara en sann kristen församling. Genom kyrkans hela historia står två storheter inför varandra: den heliga Skrift på den ena sidan och Guds folk, den kristna kyrkan, på den andra sidan.

Hela kyrkohistoriens grundtema är rätt och slätt *hur Guds folk förhåller sig till Guds ord.*

Förfallstiderna i kyrkohistorien har bestått i att Guds folk

förhållit sig likgiltigt till, eller förkastat, hela eller delar av Guds ord, och dristat sig till att sätta sig över bestämda delar av Guds ord, som man inte längre funnit det opportunt att inrätta sig efter. Då är det förfallstider i den kristna kyrkan.

Förnyelsetiderna består däremot i att Guds folk vet sig stå under Guds ord, så att Guds ord får fungera som provosten i kyrkan, i församlingen och dess liv. Guds ord är ju givet till att vara det ord som vi prövar allt vårt eget liv inför, både som enskilda människor och som kristna människor i en gemenskap.

Om Guds ord inte får ha denna överordnade kritiska roll, så att det ständigt får vara vår domare, då står vi i fara att avfalla. Då står vi snart mitt uppe i det förfall som gång efter annan har präglat kyrkans historia.

Den kristna församlingen har, när den är apostolisk, detta som sitt särskilda kännetecken: den vet sig stå under Guds ord. Och den använder Guds ord som det ord vilket dömer oss, så som Paulus skriver i 1 Kor. 11:31:

Om vi gick till rätta med oss själva, skulle vi inte bli dömda.

Så skall den kristna församlingen använda Guds ord.

När den kristna församlingen kallas apostolisk är det alltså för att den bygger på apostlarnas budskap och på Jesu person.

Den osynliga kyrkan

Den kristna församlingen har bestämda kännetecken här i världen. Därmed kommer vi in på något som är ett viktigt tema, och som var det inte minst under reformationen.

För om den kristna församlingen har bestämda kännetecken – vilka ju är något yttre som kan ses – så ställs vi med en gång inför den stora frågan: hur förhåller det sig då med den djupa hemligheten att den kristna kyrkan djupast sett är *osynlig*?

Här står vi inför en underlig dubbelhet i Guds ord.

Vi framhåller att den kristna församlingen i *egentlig* mening är osynlig, eller dold, som är det uttryck Luther använder.

Varför är den dold?

Därför att församlingen består uteslutande av sådana människor som äger tron på Herren Jesus, och som står i ett levande trosförhållande till honom. De utgör den sanna kyrkan, endast de.

När Luther med väldig styrka framhöll detta i förhållande till den romersk-katolska kyrkan i hans samtid, gjorde han det för att den romerska kyrkan hävdade att kyrkan inte var människor, utan en organisation – en hierarki med påven i toppen och med kardinaler, biskopar och hela det underliggande ämbetsverket. Därför var den kristna kyrkan synlig genom alla dessa ämbetsbärare.

Nej, säger Luther, detta är inte en kristen kyrka i Nya testamentets mening. Den kristna församlingen är osynlig och den finns uteslutande där tron bor i hjärtat. Och vad som bor i hjärtat kan vi inte se.

Det är just detta som Paulus understryker i Kol. 3:1–3:

Då ni alltså har uppstått med Kristus, sök då det som är där ovan, där Kristus sitter på Guds högra sida. Tänk på det som är där ovan, inte på det som är på jorden. Ty ni har dött och ert liv är dolt med Kristus i Gud.

Livet i ordets egentliga betydelse är enligt Nya testamentets ord dolt.

Det gäller oss som enskilda människor och som enskilda troende. Jag kan nämligen inte med mina ögon se på en annan, som bekänner tron, och avgöra om han har en sann tro eller om han bara är en hycklare. Det kan Gud allena. Och därför är också den sanna kyrkan dold.

Vi kan inte identifiera den enskilde och säga med full visshet, att han är en sann kristen, och han är det inte. Vi har ingen möjlighet till det. Därför är det djupast sett bara Herren själv som känner den sanna kyrkan.

Men, och här är ett stort men, även om den sanna kyrkan är osynlig, så framträder den likväl genom synliga kännetecken. Dessa kännetecken är sådana att de kan ses och höras av var och en. Och de är sådana att där dessa kännetecken finns, där är också den sanna kyrkan och ingen annanstans.

Kyrkans sju kännetecken

Luther räknar upp sju punkter som utgör den sanna kristna kyrkans kännetecken.

Det första är det grundläggande och viktiga: att *Ordet* förkunnas rätt, ordet i Guds lag och Guds evangelium. Om detta säger Luther: ”Där detta Guds ord är, där är Guds folk. Där detta Guds ord inte är där är heller inte Guds folk.”

För det andra nämner han *det heliga dopet*. Dopet är, som Luther uttrycker det, ett synligt ord, det är Guds ord som är iklätt ett yttre tecken – vattnet.

Det tredje är *den heliga nattvarden* som också är i hög grad synlig.

Det fjärde är *nycklarna*. Det som vi gärna kallar för kyrkotukten är alltså enligt Luthers sätt att se ett avgörande kännetecken på en sann kristen församling. När Jesus gav Petrus sitt stora löfte så gav han honom också himmelrikets nycklar. Och vad innebär det?

Jo, det är en fullmakt som han fick av Herren Jesus själv att binda syndaren eller att förlåta synder. Hur sker detta? Det sker just där kyrkotukten hålls i helgd i den kristna församlingen.

Luther säger detta så starkt: ”Där nycklarna är där är Guds folk. Där nyckelmakten inte är, där är det inte heller en sann kristen kyrka.”

Detta ställer det som skedde på biskopsmötet 1997 i en mycket skarp relief. Då avskaffade biskoparna kyrkotukten i den norska kyrkan. Därmed frantog man prästerna för det första den fullmakt de fått av Herren Jesus själv i ordinationen, och för det andra frantog man församlingarna ett avgörande kännetecken på att de är sanna församlingar. Detta är

en av de stora frågorna som ger oss orsak att undra om den norska kyrkan fortsatt är en sann kyrka, i och med att den berövats ett av de mest avgörande kännetecknen på en apostolisk kyrka.

Som det femte kännetecknet lyfter Luther fram, att församlingen *kallar och viger män* som skall ha ansvaret att vara *lärare och herdar* i församlingen.

Det sjätte kännetecknet är att *ett folk samlas omkring nådemedlen* och bekänner, ber, lovsjunger och tackar Herren, sin Gud. Att församlingen kommer samman på detta sätt är alltså det sjätte kännetecknet.

Det sjunde kännetecknet är *det heliga korset*. Jesus säger ju till lärjungarna, att tjänaren inte är större än sin herre. ”*Har de förföljt mig skall de också förfölja er.*”

Att vara en kristen församling är att stå under korset och ha del i samma lidanden som Herren Jesus själv hade del i. Där korset saknas, där är det heller ingen kristen församling.

Osynlig men ändå synlig

Allt detta är alltså kännetecknen på en sann kristen församling och kyrka. Därför kan vi säga: Du kan inte identifiera kyrkan eftersom den är osynlig, men samtidigt kan du identifiera den, eftersom där människor kommer samman och har dessa kännetecknen, där är Guds folk, där är den kristna kyrkan, där träder den kristna församlingen fram i synlig gestalt här i världen. Genom Ordet, sakramenten, nycklarna, bönen och korset blir den kristna församlingen synlig.

Och så får vi därmed ett slags dubbelhet i att församlingen samtidigt är både dold och synlig här i världen. Denna dubbelhet hör med till trons villkor i tiden. För tron är just en överbevisning om det som inte syns.

Ofta är det så, säger Martin Luther när han talar om dessa ting, att den heliga församlingen är dold under korset. Det är så mycket eländighet och skröplighet som häftar vid församlingen, att man kunde ha all orsak att fråga om detta verkligen kan vara den evige och allsmäktige Guds folk. Det ser så

smått ut. Det ser så egendomligt ut. Det ser så hjälplöst ut.

Men där dessa kännetecken finns, där är Herren själv. Under korset är han den härlige Mästaren och Herren.

Ofta tycks församlingen också vara dold under alla slags synder, under split och annan nöd som kan drabba församlingen. Och så kan man fråga sig om detta verkligen kan vara en församling, när det finns så mycket underligt och konstigt och galet där.

Men, mitt i all skröplighet så är det ändå en kristen församling. Den är dold. Dold för att vi också i detta stycke skall lära oss något om vad det innebär att tro utan att se.

En apostolisk kristen församling har alltså dessa kännetecken som vi här har talat om.

Med detta har vi också rört något vid det grundläggande i förhållandet mellan det dolda och det uppenbara i den kristna församlingens liv.

Till sist skall vi påminna om Jesu ord i Luk. 17:20–21:

Då Jesus blev tillfrågad av fariseerna när Guds rike skulle komma, svarade han dem: "Guds rike kommer inte så att man kan se det med ögonen. Inte heller skall man kunna säga: Se, här är det, eller: Där är det. Ty se, Guds rike är mitt ibland er."

Guds rike är dolt samtidigt som det har ett hörbart och synligt kännetecken – Ordet.

Det kan världen se och höra. Och med Ordet står och faller den kristna församlingen så länge den är här i världen.

DET ALLMÄNNA PRÄSTADÖMET

Begreppet ”det allmänna prästadömet” formulerades troligen under reformationens århundrade. Det har sin bakgrund i 1 Petr. 2:9–10, där aposteln Petrus skriver om vad den kristna församlingen egentligen är:

Men ni är ett utvalt släkte, ett konungsligt prästerskap, ett heligt folk, ett Guds eget folk, för att ni skall förkunna hans härliga gärningar, han som har kallat er från mörkret till sitt underbara ljus. Ni som förut inte var ett folk är nu Guds folk, ni som inte hade fått barmhärtighet har nu fått barmhärtighet.

Utgångspunkten för läran om det allmänna prästadömet är orden: ”Ni är ett konungsligt prästerskap.” Här sägs något som gäller alla kristna. I Guds folk finns ingen speciell klass bestående av präster till skillnad från lekmännen. Alla troende människor är präster och har del i det konungliga prästerskap som aposteln här talar om. Det finns ingen skillnad mellan man och kvinna, träl och fri, hög och låg. Den som är kristen och lever i tron på Herren Jesus har del i detta allmänna prästadöme.

En av våra kända kyrkohistoriker under förra århundradet har sagt att om man skall sammanfatta reformationen i tre grundläggande avseenden så kan det göras med hjälp av följande huvudpunkter:

1. *Skriftens formalprincip* – *Skriften allena* – grunden för den kristna tron.
2. *Den kristna materialprincipen* – tron på *Jesus allena* – grunden för frälsningen.
3. *Den reformatoriska kyrkoprincipen* – läran om *det allmänna prästadömet*.

Allt detta var bibliska sanningar som återupptäcktes under reformationen. Inte minst läran om det allmänna prästadömet kom att få en väldig sprängkraft i det som skedde.

Utgångspunkten för reformationens genombrott var Luthers upptäckt av vad evangeliet är: *nåden allena, tron allena, Jesus allena* är frälsningens grund. Det stod i motsättning till den medeltida katolska läran om gärningarnas betydelse för frälsningen. Detta fick till följd att benen slogs undan på hela det medeltida katolska kyrkosystemet. Vad var orsaken?

Inledningsvis skall vi se historiskt på vad som blev följden av upptäckten av det allmänna prästadömet, innan vi går vidare och ser på det bibliska materialet om detta.

Prästerna och mässoffret

Den medeltida romersk-katolska läran om kyrkan var att den katolske prästen stod i en särställning. Han var – och är fortfarande enligt katolsk lära – medlare mellan Gud och människor. Därför utgör prästerna och prästerskapet enligt katolsk tankegång en särskild och avskild klass i Guds rike, som lekfolkets frälsning är beroende av. Enligt katolsk tankegång och tradition ges ingen frälsning utan en präst som medlare.

Vad är det som gör att prästen har fått denna särskilda uppgift, så som den katolska teologin utvecklade sig på medeltiden? Orsaken till detta låg i *läran om nattvarden*. I Nya testamentet är den heliga nattvarden en gåva som Gud ger oss i sin stora nåd. Där får vi ta emot nåden i och med att vi äter Jesu kropp och blod under bröd och vin. Detta är en gåva, en synlig nåd som ges oss.

Men tidigt under medeltiden utvecklades en tanke om att den heliga nattvarden är något mer än detta. Man såg nattvarden inte enbart som gåva, utan också som *ett offer* som förs fram inför Gud. Och detta offer skall prästen bära fram.

När prästen i katolsk tradition står framför altaret, läser mässan, inviger brödet och vinet, så blir inte bara Jesus närvarande i sin kropp och sitt blod, utan man lär att prästen här offerar Jesu kropp och blod på nytt till Gud. På så sätt blir

nattvarden ett offer. Man tänkte sig att detta offer blev fram-
buret för levande och döda till förlåtelse och soning för såväl
de dödas som de levandes synder.

Bakom tanken på offer för de döda ligger *läran om skärsel-
den*. Den innebär att människorna efter döden är tvungna att
uppehålla sig en tid i skärselden för att renas från alla de
synder som de inte hade klarat att övervinna här i livet. När
man då kunde offra för de döda så tänkte man sig att renings-
och strafftiden i skärselden därigenom förkortades.

Prästen är alltså enligt katolsk tradition en offerpräst efter
gammaltestamentlig förebild. Prästens uppgift i Gamla testa-
mentet var att offra till soning för synden. Den romersk-ka-
tolske prästen gör precis detsamma. Han bär fram Jesu kropp
och blod inför Gud på nytt som ett oblodigt offer till soning för
både de levandes och de dödas synder.

Frälsningsläran förbjuder ytterligare offer

Det är detta som Luther genom sin läsning av och sitt arbete
med Nya testamentet gör rent hus med. Själva frälsningslä-
ran, vad Jesus har gjort för vår frälsning, förbjuder sådana
tankegångar. I Hebr. 10:10 läser vi:

*Och i kraft av denna vilja är vi helgade genom att
Jesu Kristi kropp blev offrad en gång för alla.*

Och vidare i vers 14:

*Genom ett enda offer har han för alla tider gjort
dem som helgas fullkomliga.*

Det offer Jesus frambringade genom att han dog i vårt ställe
på Golgata kors är något som är gjort och som har skett en
gång för alla. Det kan eller skall inte på något sätt upprepas.

Att Jesu kropp skall offras på nytt och på nytt innebär i rea-
liteten att man tänker, att det som skedde på Golgata inte är
tillräckligt för frälsning. Nya offer måste ständigt läggas till,
offer som kan gälla för oss i vår tid.

Luther var därför tvungen att göra rent hus med hela den
medeltida nattvardsförståelsen, och som en konsekvens också

med hela den medeltida tankegången om prästämbetet. Vad var nämligen den katolske prästens viktigaste uppgift? Det var inte att vara Ordets förkunnare, som skulle tjäna Guds folk med Guds heliga ord, med evangeliet, utan att vara en medlare mellan Gud och människor, en offerpräst.

Det är också vad ordet för präst betyder i katolsk tradition. *Sacerdos* är det latinska begreppet och det betyder just *offerpräst*.

När Luther upptäcker och börjar förstå Nya testamentets lära om frälsningen, att det som Jesus har gjort är tillräckligt för att vi skall få vila i evangelium – det *har* skett, det *är* fullbordat, en gång för alla – så faller hela den katolska läran och tankegången om både nattvarden och prästämbetet.

Prästen är inte medlare mellan Gud och människor. Tvärtom lär Nya testamentet att alla troende är präster och har del i det som kallas för det allmänna prästadömet.

Den kristna kyrkan består alltså inte av två klasser, en prästklass och en klass med lekmän. Inte heller står allt och faller med prästklassen – som om bara prästen, eller snarare biskopen, hade myndighet att kalla, smörja och ordinera präster till tjänst.

Tvärtom, säger Luther. Denna myndighet hör inte till något isolerat och avskilt prästerskap, utan tillhör hela Guds folk. *Hela* Guds folk har del i detta heliga prästadöme.

Luthers brev om att kalla och insätta präster

Denna sak ställdes på sin spets vid flera tillfällen under reformationens århundrade. År 1523 fanns en liten stad i Tyskland med namnet Leisnig och som var underlagd ett stort kloster i närheten. Klostret hade s.k. patronatsrätt, dvs. abboten i klostret fungerade som biskop och hade rätt att insätta och ordinera präster i staden.

Så hände sig att folket i staden tog emot reformationens budskap och blev evangeliska kristna. De önskade sig evangeliska präster som kunde ge dem rätt undervisning i evangeliet. Men klostret, som hade patronatsrätt, vägrade dem det.

Folket fick helt enkelt nöja sig med de katolska prästerna.

I sin nöd vände de sig till Luther och frågade vad de skulle göra. Luther skrev då ett brev som kom att få den allra största betydelse under reformationens århundrade. Brevet har titeln ”*En kristen församling har rättighet att kalla och viga präster*”.

Där talar Luther om hur det *allmänna prästadömet* – alla troende kristna, den kristna församlingen som gemenskap – har myndighet både till att kalla och insätta präster, dvs. de herdar som skall göra tjänst i församlingen. Detta hör inte till någon andlig eller prästerlig hierarki, utan tillhör församlingens rätt på ett grundläggande sätt.

Luther drar den logiska slutsatsen av detta: när biskopen inte vill ge folket evangeliska präster och förkunnare, skall de kristna själva kalla, smörja och viga sådana tjänare. De skall viga sådana män som de finner vara lämpliga till detta och som de har förtroende för.

Så sker också, och allt fler församlingar börjar viga präster utan den katolske biskopens handpåläggning. Därmed bryts något enligt katolsk tankegång helt grundläggande.

Den apostoliska successionen

I katolsk tradition tänker man sig att det går en obruten linje med handpåläggningar från apostlarna och ända fram till våra dagars biskopar. Apostlarna lade händerna på t.ex. en Timoteus, en Titus, och vigde dem till biskopar. Så kom den tid då de genom handpåläggning vigde sina efterföljare.

Denna kedja av handpåläggningar kallas inom teologin för *den apostoliska successionen*. Katolsk teologi menar att enbart de som har del i denna apostoliska succession är rätteligen kallade och vigda präster.

Nej, säger Luther. Det som skall lämnas vidare i den kristna församlingen är inte en kedja av handpåläggningar. Den kan inte säkra att evangeliet och Guds ord blir bevarade. Det som skall överlämnas är *Guds ord*, som skall traderas från släkte till släkte och från generation till generation. En mänsklig

räcka av handpåläggningar säkrar ingenting.

På grund av Luthers argumentation kring detta fick de reformatoriska kyrkorna efter hand präster som inte hade del i den apostoliska successionen. De var kallade, insatta och vigda av församlingarna genom tjänare som församlingarna hade förtroende för – evangeliska präster och lärare.

Den katolska kyrkan kan än i dag inte erkänna det prästämbete som vi har i den protestantiska kyrkan, just på grund av att vi saknar denna succession, dvs. det finns inget rätt prästämbete utan del i handpåläggningens linje.

Följaktligen måste präster som eventuellt går över till kyrkosamfund som har denna lära ordineras på nytt. Också t.ex. anglikanerna har den här läran. Den vigning som har skett i våra sammanhang, med församlingens förbön och handpåläggning, gäller inte.

Läran om det allmänna prästadömet, att det är de troende, Guds folk, som har rätten och myndigheten att kalla och insätta Guds ords tjänare, fick väldiga följder för hur man tänkte om kyrkan och dess organisation under reformationens århundrade.

Bibels ord för präst

Låt oss nu se vad Bibeln har att säga om dessa ting. Vad menas egentligen när det sägs att alla kristna är präster?

Vi behöver för det första ha klarhet i ordens betydelse. Vi använder ett och samma ord både för den som är en evangelisk präst och den som är en katolsk präst, medan det i Bibeln är två helt skilda ord. Det blir förvirring om man inte har denna sak klar för sig.

Det ord som betecknar en *offerpräst* är ett särskilt ord i både Gamla testamentet och Nya testamentet. Gamla testamentets ord är *kohen*, vilket bland annat finns bevarat i det kända judiska namnet Cohen. Nya testamentet har ett motsvarande grekiskt ord, *hierevs*. Detta ord betecknar alltid en *offerpräst*, som gör tjänst inför Gud genom att offra, och det är detta ord

som används om de kristna när det sägs att alla troende är präster och har del i detta prästadöme.

Men när vi talar om en präst t.ex. i den norska kyrkan har Nya testamentet ett helt annat begrepp i bakgrunden. Det är det grekiska ordet *presbyteros*, som betyder *äldste*. När man förnorskar ordet *presbyter* så får man ordet präst. Alltså rör vi oss här med två helt skilda ord.

Presbytern är ingen offerpräst

Vilken tjänst hade presbytern i Nya testamentet, han som skulle vara äldste i den kristna församlingen?

Han skulle aldrig på något sätt göra tjänst med offer, utan han skulle vara en Ordets tjänare i församlingen. Hans uppdrag var inte att vara en offerpräst.

I Nya testamentet används ord och begrepp som är knutna till offertjänsten i Gamla testamentet aldrig om tjänsterna i den kristna församlingen. När församlingens föreståndare, ledare eller herdar omtalas används aldrig offerbegreppen.

Vad menas då med att alla troende är präster i betydelsen offerpräster? Aposteln Paulus talar något om detta i Rom. 12:1:

Så förmanar jag nu er, bröder, vid Guds barmhärtighet, att frambära era kroppar som ett levande och heligt offer som behagar Gud – er andliga gudstjänst.

Här omtalas något som alla troende människor skall göra. Var och en skall frambära sig själv, sitt eget liv, sin egen kropp inför Gud som ett offer till honom – detta är ”*er andliga gudstjänst*”. Hela det kristna livet skall betraktas som en prästtjänst där de troende offerar sig själva till Herren.

De kristnas tackoffer

Bibeln omtalar två grundtyper av offer. Det framgår bl.a. av

Tredje Moseboken. I de sju första kapitlen behandlas de viktigaste offern, vilka kan delas in i två huvudgrupper:

1. *Soningsoffer*, som bärs fram för att bringa försoning och utplåna synd.
2. *Tackoffer*.

Vad för slags offer skall de troende bära fram inför Gud? Är det soningsoffer, offer till Gud som skall verka soning för våra synder?

Nej, säger Skriften. Det offer som ger soning för synd är offrat en gång för alla av honom som är vår överstepräst – Jesus. Han har offrat sig själv i vårt ställe. Försoningen är fullbordad. Det är därför aldrig tal om att troende människor skall frambära soningsoffer.

Vad skall de då frambära? Jo, lov- och tackoffer inför Gud.

Lägg märke till att tackoffret enligt offerlagen aldrig kunde bäras fram utan att man först hade burit fram soningsoffer.

Tackoffret frambars på försoningens grund. Så är det också med det kristna livet. Vi bär fram våra liv inför Gud som ett tackoffer till honom därför att full försoning har skett genom vår store överstepräst Jesus.

Detta är perspektivet i Nya testamentet.

Vad består då denna offertjänst i, som Guds barn skall fullgöra inför Gud? Några viktiga bibelord får klargöra detta.

I Hebreerbrevet står skrivet att Jesus gav sig själv som ett offer för våra synder och led utanför lägret. Och så sägs det i Hebr. 13:15–16:

Låt oss därför genom honom alltid frambära lovets offer till Gud, en frukt från läppar som prisar hans namn. Och glöm inte att göra gott och dela med er, ty sådana offer har Gud behag till.

Den kristna gudstjänsten indelas i två huvuddelar. För det första omtalas de kristnas bön, tillbedjan och lovsång till Gud. Det sker när Guds folk kommer samman i lovprisning inför tronen, inför Guds ansikte, som det andliga prästerskapet, det konungliga prästerskapet. Det är vår andliga gudstjänst.

Tjänsten för vår nästa

För det andra omtalas tjänsten för vår nästa. Det hör också med till offerttjänsten, till det tackoffer som de troende människorna skall ge i sina liv. Tjänsten för nästan ses alltså i detta perspektiv som en del i de troendes tackoffer till Gud.

För att ytterligare säga något om tjänsten för nästan behöver vi återgå till 1 Petr. 2:9:

*Men ni är ett utvalt släkte, ett konungsligt prästerskap, ett heligt folk, ett Guds eget folk, **för att ni skall förkunna hans härliga gärningar, han som har kallat er från mörkret till sitt underbara ljus.***

Detta tillhör alla Guds barn. Att förkunna Guds ord är inte förbehållet en viss klass av präster. Alla Guds barn skall förkunna Guds ord där de är satta i sin kallelse och i sin vardag. Det är deras kallelse, och sitt uppdrag och sin myndighet har de fått av Herren själv. Vi är satta att förkunna evangeliet om honom som gav sig själv i vårt ställe.

Missförstånd om prästens uppgift

Av och till har det funnits en del högkyrkliga tankegångar på luthersk mark som menat att det allmänna prästadömet handlar om vårt förhållande till Gud, alltså "det som går uppåt". Tjänsten på det horisontala planet, alltså förkunnargärningen gentemot vår nästa, skulle däremot vara förbehållen dem som är kallade till denna tjänst i den kristna församlingen.

Detta saknar täckning när vi erinrar oss det som står i 1 Petr. 2. Där talar aposteln till *hela* den kristna församlingen. I enlighet med detta har orden i 1 Kor. 14:26 fått stor betydelse, inte minst inom lekmannatraditionen i vårt land:

Hur skall det då vara, bröder? Jo, när ni samlas har var och en något att ge: en psalm, ett ord till undervisning, en uppenbarelse, ett tungotal, och en uttydning. Låt allt bli till uppbyggelse.

På detta sätt påminner och uppbygger man varandra. Det

är i kraft av det allmänna prästadömet som denna uppgift tillhör alla troende människor.

Det särskilda ämbetet

När detta är sagt måste vi direkt ställa frågan: Finns det då något särskilt Ordets ämbete i den kristna församlingen? Jo, det lär Nya testamentet också, men de som är betrodda att vara Ordets tjänare i den kristna församlingen, till att vara herdar och lärare, är alltså inte präster i betydelsen prästerskap, ”ett heligt prästerskap” (1 Petr. 2:5). De är Guds ords tjänare.

I Efesierbrevet talar aposteln om den tjänst Herren har inrättat i sin församling till att styra och leda församlingen genom Guds ord. Där omnämns Kristi upphöjelse till himlen och hur han då gav sin församling bestämda gåvor. Vilka är dessa gåvor? Ef. 4:9–12 ger svaret:

Detta ord ”han steg upp” vad betyder det, om inte att han också stigit ner till jorden? Han som steg ner är också den som steg upp över alla himlar för att uppfylla allt. Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare. De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst att bygga upp Kristi kropp.

Herren Jesus själv har gett detta som en gåva och en ordning i sin församling. Några skall ha en särskild tjänst med Guds ord, och till att vara ledare i församlingen med Guds ord. Dessa Guds ords tjänare är inte en särskild klass, ett prästerskap, utan såsom det här sägs: de skall betjäna Guds folk med Guds ord.

Om detta säger Luther: ”Alla kristna är präster, men inte alla kristna är kyrkoherdar.” Det är en enkel och fyndig formulering!

Inte alla kristna får kallelsen att tjäna med Guds ord i församlingen. Till detta hör en särskild kallelse och gärna

också förbön och vigning, t.ex. såsom när församlingen bad för Paulus när han blev utsänd till missionsgårningen. Några har denna tjänst i församlingen och andra har andra tjänster. Dessa skall komplettera varandra.

Rätt att komma nära Gud

Ytterligare något behöver sägas om vad det menas med att vara präst i det allmänna prästadömet, i ordets bibliska betydelse.

I Gamla testamentet talas det mycket om prästerskapet och dess gärning i helgedomen. Några mycket bestämda definitioner om vad det innebär att vara präst ges. När Petrus säger att alla troende har del i detta prästadöme så citerar han just Gamla testamentet (2 Mos. 19). Därmed blir det också klart för oss att det i denna förebild från Gamla testamentet finns hemligheter att hämta fram.

Vad är den mest centrala definitionen för att vara präst enligt gammaltestamentlig tankegång?

I Fjärde Moseboken berättas om hur Kora, Datana och Abiram gör uppror mot Mose och Aron. De menar att de är lika bra. Varför skall bara Mose och Aron ha en särskild tjänst? Mose besvarar anklagelsen (4 Mos. 16:5):

Sedan talade han till Kora och hela hans hop och sade: I morgon skall HERREN visa vem som hör honom till, vem som är helig och vem som får komma inför honom. Den han utväljer skall få komma inför honom.

De begrepp som används här bestämmer närmare vad det innebär att vara präst.

1. Han tillhör Herren, är avskild från den allmänna hopen och är Guds särskilda egendom.
2. Han är helig.
3. Han har rätt att komma nära Herren.
4. Han är utvald.

Det tredje begreppet, att ha rätt att komma nära Herren, är det ord som särskilt används för att beskriva prästens gärning i Gamla testamentet. Bakgrunden är talet om hur helgedomen i Gamla testamentet var inrättad.

Hela folket hade tillträde till förgården men saknade rätt att gå in i templet. Dit in hade uteslutande de som var präster av Arons hus och släkt rätt att gå. Att ha rätt att gå in i helgedomen, dvs. inför Guds tron, inför Guds ansikte, är det som kallas för att *träda nära*. De har rätt att träda nära Herren.

När det då sägs om alla troende att de är präster, så sägs inte endast att de är ett folk som skall bära fram sitt eget liv inför Herren som ett offer, utan här är det tal om ett folk som har *tillträde* inför Guds ansikte i helgedomen.

Vi har tillstånd att komma nära Herren. Detta privilegium är oss givet i kraft av Kristi blod. Det är nämligen inte givet åt var och en. Till Aron sägs följande i 4 Mos. 18:7:

Men du och dina söner med dig skall sköta vad som hör till ert prästämbete, i allt som avser altaret och det som är innanför förlåten. Så skall ni göra tjänst. Jag ger er prästämbetet som en gåva. Om en obehörig inkräktar på det skall han dödas.

Den som inte var präst var utestängd från helgedomen och hade inte lov att träda nära. Genom dopet och tron blir Guds folk det heliga prästerskapet och har därmed tillträde till det heliga inför Guds ansikte i helgedomen. Detta är att vara det heliga prästerskapet.

Att bo hos Herren

Därmed får vi syn på ett bildspråk som återkommer på en del ställen i Bibeln. Låt oss kort avsluta med några ord ur Psaltaren om denna sak. I Ps. 27:4 ber David och säger:

*Ett har jag begärt av Herren, det längtar jag efter:
Att få bo i HERRENS hus i alla mitt livs dagar
för att se HERRENS ljuvlighet
och betrakta hans tempel.*

Endast prästerna hade rätt till detta. Att få träda nära kallades i Moseböckerna för att *bo i Herrens tempel*. Att få bo i Herrens tempel alla levnadsdagar bad alltså David om som sin nåderätt. Att få bo inför Guds ansikte i helgedomen, leva sitt liv där inne, var prästerskapets bön.

Ps. 84 är en enda lång utläggning av Ps. 27:4 om hur det är att höra Herren till och vad det är att bo i Herrens hus. Detta är *vårt* privilegium när vi har del i det allmänna prästadömet. Det är den första bilden att lägga märke till.

Den heliga skruden

Den andra bilden anknyter till det som sägs om prästens dräkt i Gamla testamentet i Ps. 96:9:

*Tillbed HERREN i helig skrud,
bäva inför honom, alla länder!*

Prästens dräkt kallades i Gamla testamentet för *den heliga skruden*.

Det var en ren vit kappa av linne. När Johannes i Upp. 7 får se den stora skaran som är vit som snö, klädd i vita kläder, så är det just prästdräkten de är iklädda. De utgör det konungliga prästerskapet som efter avslutad färd är samlat inför Guds tron och tillber honom i den heliga skruden.

Samma bild möter vi i den kända versen Ps. 110:3:

*Villigt kommer ditt folk när du samlar din här,
i helig skrud kommer din unga skara inför dig,
som dagen kommer ur morgonrodnadens sköte.*

Del i HERRENS goda

Prästerskapet hade också ett annat privilegium. Det skulle få sin föda, hämta sitt livsuppehälle, från helgedomen. Detta understryks också i en del bilder i Psaltaren (Ps. 65:5):

*Salig är den som du utväljer
och låter komma dig nära,
han får bo i dina gårdar.*

*Låt oss bli mättade av det goda i ditt hus,
det heliga i ditt tempel.*

Prästen var utvald till att bo i Guds helgedom (4 Mos. 16). Där fick han sin föda från det heliga.

Det är ju precis en bild för vad *vi* får när vi tar emot Guds ord och den heliga nattvarden. Vad är nattvarden? Det är den kropp och det blod som blev framburet en gång för alla på Golgata, och som vi, som är präster, har del i och rätt till att äta av. Det var prästerna som hade rätt till att äta av offren, så också vi när vi kommer in i helgedomen.

Ingen lott i denna värld

Ett mycket centralt ord som säger något om prästens privilegium och villkor återfinns i Ps. 16. David säger i vers 5:

*HERREN är min del och min bägare,
du är den som uppehåller min arvedel.*

När David använder detta uttryck och säger att Herren är hans tillfallna del, så tänker han på en annan sak som gällde prästerna i det gamla förbundet. Det sägs nämligen i 4 Mos. 18:20 om Aron:

HERREN sade till Aron: I deras land skall du inte ha någon arvedel, och du skall inte ha någon lott bland dem. Jag skall vara din lott och din arvedel bland Israels barn.

Arons stam, präststammen, fick inget eget landområde i landet, vilket de andra stammarna fick. Detta motiveras med orden i 4 Mos. 18: ”Jag [Herren] skall vara din lott och din arvedel.”

Det är en väldig bild av den kristnes villkor här i världen. Vi har inte vår del i denna värld, men Herren själv är vår del och vår lott. Vi väntar på den stad som har de fasta grundvalarna och som skall uppenbaras när Herren kommer tillbaka. Det är det bildspråket som återkommer här.

Guds folk inför tronen

Därmed är vi framme vid avslutningen. Nästan alla bildspråk i Uppenbarelseboken är hämtade från tempeltjänsten i Gamla testamentet. Några få har redan nämnts, t.ex. de vita kläderna. Palmerna som den vitklädda skaran viftar med utgjorde också en del av tempelgudstjänsten vid bestämda högtider.

När det frälsta gudsfolket står inför tronen lovsjunger det Herren med orden i Upp. 5:9–10:

*Och de sjöng en ny sång:
”Du är värdig att ta bokrullen
och bryta dess sigill,
ty du har blivit slaktad,
och med ditt blod
har du åt Gud köpt människor
av alla stammar och språk, folk och folkslag
Du har gjort dem till ett konungadöme,
till präster åt vår Gud,
och de skall regera på jorden.”*

De skall regera på jorden – ett kungligt prästerskap. Detta bildspråk återkommer ända fram till avslutningen av Uppenbarelseboken när Johannes får se fulländningen. I Upp. 21:1–2 läser vi:

Och jag såg en ny himmel och en ny jord. Ty den första himlen och den första jorden hade försvunnit, och havet fanns inte mer. Och jag såg den heliga staden, det nya Jerusalem, komma ner från himlen, från Gud, redo som en brud, som är smyckad för sin brudgum.

Lite senare i kapitlet tecknas staden, det nya Jerusalem, för oss. Och hur beskrivs den? Den är gjord efter mått som innebär att höjden, längden och bredden är lika stora. Staden är alltså beskriven som en tärning.

Vad är det som har formen av en tärning i den heliga Skrift? Det är det allra heligaste. Det nya Jerusalem är det allra heligaste. I fulländningen skall det folk som är Guds folk, det

konungsliga prästerskapet, få lov att träda in i det allra heligaste inför Guds ansikte för att stå där i ljuset från hans tron till evig tid.

Det är ett privilegium att höra till det heliga prästerskapet! Sannerligen, det är stora ting som ligger i Bibelns budskap om detta!

KRISTI KROPP OCH NÅDEGÅVORNA

Nådegåvorna är en naturlig fortsättning på avsnittet om det allmänna prästadömet. Sanningen om det allmänna prästadömet och sanningen om församlingen som Kristi kropp, där lemmarna tjänar varandra med den nådegåva de fått, hör intimt samman.

Detta är inget litet tema och kan inte här behandlas i sin fullhet. Skall nådegåvorna i Nya testamentet behandlas utförligt behövs många timmar. Vi får därför försöka att ge en översikt och ge några enkla perspektiv på vad Nya testamentet har att säga om dessa saker. Sedan får vi var för sig vidare begrunda det Skriften säger.

Det finns tre centrala texter om nådegåvorna i Nya testamentet. Huvudtexten är 1 Kor. 12, men därtill finns två andra viktiga avsnitt: Rom. 12 och Ef. 4.

Innan vi går in på bibeltexterna vill jag ge några inledande anmärkningar till detta tema. Nådegåvorna är ett oerhört aktuellt tema i vår tid på grund av den karismatiska rörelsen och dess inflytande på alla de olika kyrkosamfundet.

Den karismatiska rörelsen har inte bara resulterat i bildandet av nya kyrkor, utan också fått ett betydande genomslag i de historiska kyrkorna, alltifrån den romersk-katolska kyrkan till de lutherska, baptistiska och reformerta kyrkorna. Alla är på olika sätt influerade av den karismatiska rörelsen.

Teologihistorisk bakgrund

Detta tema rör också vid helt centrala frågor i ”teologihistorien”. För ca 100–120 år sedan skapades en skola inom teologin på detta område. Man menade att det fanns två motstridiga typer av kyrkotänkande i nytestamentlig tid.

Den ena representeras av det som omtalas i Apostlagärningarna och i pastoralbrevet (Timoteusbrevet och Titusbrevet). Här möter man ett kyrkotänkande som talar om en klar ordning i den kristna församlingen. Där finns yttre ordning, ämbeten som förutsätter vigning och ordination, osv.

På den andra sidan har vi den typ av kyrkotänkande som kommer till uttryck inte minst i Första Korintierbrevet. Där är det överhuvudtaget inte tal om ordningar i den kristna församlingen. Man menade att församlingen uteslutande består av fria nådegåvor.

Detta uppfattade man som motsättningar: friheten och nådegåvorna stod i motsättning till ordningen och ämbetena i den kristna församlingen.

Bakom detta låg en speciell form av bibelkritisk hållning till Nya testamentet. Man såg framför sig å ena sidan församlingen i Jerusalem som representerade det judiska arvet. Den stod för fasta ordningar i den kristna församlingen. Arvet från synagogan och synagogans fasta tjänster gjorde sig gällande i denna del av den kristna kyrkan, menade man, och ansåg att detta fördes vidare i Timoteusbrevet och Titusbrevet.

Karaktäristiskt nog för bibelkritiken förnekade man att dessa brev kunde ha Paulus som författare.

I motsättning till detta såg man framför sig de paulinska församlingarna – grundkällan är Första Korintierbrevet – som representanter för de hednakristna församlingarna där man hade den totala friheten. Det skulle inte vara ordningar, bara Andens fria vind som yttrade sig genom de fria nådegåvorna.

I urkyrkan fanns därmed en motsättning mellan de judekristna i Jerusalem och de hednakristna, representerade i Korint. Den kyrkliga utvecklingen ledde till att den ordningsmässiga linjen segrade genom den katolska utvecklingen.

En konstruerad motsättning ordningar – frihet

Så tänkte man för ca 100 år sedan. Det här är en konstruerad motsättning, där man finner det svårt att förena Paulus ord

i Första Korintierbrevet med det som Paulus faktiskt också skriver i Timoteusbreven och Titusbrevet.

Detta tänkande, där man ser ordningar i den kristna församlingen å ena sidan och de fria gåvorna å andra sidan som motsättningar, är något som också har kommit till uttryck i praktiskt kyrkoliv.

Riktningar i kyrkan och i kyrkohistorien under de senaste århundradena har påstått att kravet på ordningar i kyrkan är en felutveckling som hindrar Andens fria verksamhet. Och omvänt: eftersom det måste finnas ordningar så hamnar Nya testamentets tal om det allmänna prästadömet och Andens fria gåvor i bakgrunden. Det här är en del av kyrkohistorien i vårt eget land de senaste 100–120 åren.

Detta tvingar oss att fråga om det skall finnas en motsättning mellan ordningar och frihet. Är det inte snarare så att vi här finner två sidor av samma sak i Nya testamentet?

Konkreta situationer är olika

Det finns likheter mellan Martin Luthers handlande under reformationen och aposteln Paulus. En del av Luthers många skrifter är sådana att de väldigt klart talar om en radikal frihet i förhållande till den kyrkliga hierarkin, representerad av den katolska kyrkan. Men det finns också andra skrifter hos Luther, där han lägger den största vikt vid att det måste vara fasta ordningar i den kristna församlingen.

Vad är det som gör att en och samma Martin Luther kan skriva sådant som till synes är så olika?

Orsaken ligger i de problem som han tvingades ta upp i konkreta situationer.

I Korint fanns det särskilda problem som Paulus behövde förhålla sig till. Därför skriver han annorlunda än vad han gör t.ex. i Timoteusbreven. Det betyder inte att dessa två saker står i motsättning till varandra. Det ger oss bara olika sidor av det som är den fullständiga bilden i den kristna församlingen: ordning och frihet går hand i hand. Det är viktigt att vara klar över detta.

Både ämbete och fria gåvor behövs

Detta ser vi också när vi läser 1 Kor. 12 i sitt sammanhang och inte bara skumläser. När aposteln i slutet av kapitel 12 talar om Andens olika gåvor och tjänster, så ser vi att aposteln här talar om just ”de ordnade ämbetena” i samma andetag som han talar om Andens fria gåvor. Det är två sidor av samma sak. För att belysa saken läser vi 1 Kor. 12:27–30:

Men nu är ni Kristi kropp och var för sig lemmar. Gud har i sin församling för det första satt några till apostlar, för det andra några till profeter, för det tredje några till lärare, vidare andra till att utföra kraftgärningar, andra till att få gåvor att bota sjuka, till att hjälpa, att styra och att tala olika slags tungomål. Inte är väl alla apostlar? Inte är väl alla profeter? Inte är väl alla lärare? Inte utför väl alla kraftgärningar? Inte har väl alla gåvor att bota sjuka? Inte talar väl alla tungomål? Inte kan väl alla uttyda?

Här ser vi alltså att Paulus å ena sidan talar om det vi kan kalla fasta, ordnade tjänster, nämligen apostla- och läroämbetet i församlingen. Det fanns fasta ordningar för detta i den första kristna församlingen. Å andra sidan talar han om tjänster, som – det ligger i sakens natur – inte låter sig inordnas i någon fast hierarkisk ordning, nämligen nådegåvan till att bota, till att göra kraftgärningar o.dyl. Det är tal om att den helige Ande får utföra sin gärning i full frihet.

Det som Paulus här lägger fram gör det klart, att dessa ting inte står i motsättning till varandra. De står sida vid sida och kompletterar varandra. Så skall det vara.

Den karismatiska läran om andedop

Vi måste också ta upp ett annat problem som möter oss i våra dagar, inte minst genom den karismatiska rörelsen. När man där talar om nådegåvorna knyter man dem till en bestämd lära om andedop. Det gör det hela problematiskt för oss som står för evangelisk-luthersk tro.

För det första är talet om nådegåvorna givet i den heliga Skrift. Vi måste hålla fast vid att det är en del av den bibliska uppenbarelsen och är en del av det kristna livet i församlingen.

För det andra kan detta tal inte knyts samman med den lära om andedop som man finner i den karismatiska rörelsen. Där talet om nådegåvor knyts samman med andedop får man omedelbart ett förvillande tal om Andens gåvor. Det är viktigt att vara klar över detta.

Läran om den helige Andes dop, så som den framträder i den karismatiska rörelsen, hänger samman med en bestämd lära om dopet. Där har läran sin källa. Inom pingströrelsen, där den karismatiska rörelsen uppstod, förnekar man att dopet kan föda en människa på nytt och att man i dopet tar emot den helige Ande. Dopet är enligt deras uppfattning en bekännelsehandling och inte det medel Gud använder för att pånyttföda oss till evigt liv och skänka oss den helige Andes gåvor.

Anden ges genom dopet och tron

Där man avvisar dopet som pånyttfödelsens medel, tillfället då Andens gåva ges, uppstår genast frågan var man då får den helige Ande. Man har då lagt till ytterligare en handling, utöver dopet, och den handlingen kallas för andedopet. Genom handpåläggning förmedlas den helige Ande.

Det som är pingströrelsens särart är att man menar att genom handpåläggning, och därigenom andeförmedling, skänks också särskilda nådegåvor. Denna lära om andedopet och nådegåvorna har förts vidare in i karismatiken.

Detta fundament – läran om andedopet – måste avvisas, eftersom vi med Nya testamentet som grund tror att den helige Ande ges oss genom dopet och tron, inte någon annanstans. Därför har alla troende del i den helige Ande och behöver ingen särskild andeförmedling utöver den som sker genom dopet och tron.

Det som sägs om Andens gåvor kan inte knyts samman med detta särskilda tal om andens dop i Nya testamentet.

Ska vi tala rätt om Andens gåvor enligt Nya testamentet, så kräver det att vi avgränsar oss från läran om andedopet, som blivit så vanlig i den karismatiska rörelsen. Läran om andedopet kommer av att man missförstått bestämda texter i Apostlagärningarna.

Härlighetsteologi

För det tredje leder talet om Andens gåvor inom den karismatiska rörelsen till en härlighetsteologi. Andens gåvor blir härlighetsbestämda. Ta t.ex. talet om gåvan att bota sjuka. Detta utläggs i dessa sammanhang som om det vore Guds vilja att alla skulle bli friska.

Vad för slags lära är detta att den helige Ande, helt villkorslöst, skulle bota alla sjuka, bara de kom in under den rätta förbönen? Om man då inte blir botad menar man att det är något fel på tron, eller att den som ber inte har den rätta smörjelsen från den helige Ande.

Detta är härlighetsteologi. Den har följande kännetecken: *den har ingen förståelse för att vi som kristna här i världen lever under korset.*

Ett liv under korset

Hur yttrar sig korset för en kristen här i tiden? Det kan yttra sig på de mest olika sätt, t.ex. yttre trångmål, yttre förföljelse (som den första tidens kristna församling fick uppleva) men det kan också yttra sig i form av nöd och sjukdom som en kristen behöver få uppleva och erfara här i tiden.

Korset kan yttra sig och möta oss på många olika sätt. Om vi skall tala rätt om Andens gåvor och om nådegåvorna, så måste vi därför tala i överrensstämmelse med det Paulus säger i Andra Korintierbrevet, då han talar om vad som kännetecknar oss troende (2 Kor 4:7):

Men denna skatt har vi i lerkärl, för att den väldiga kraften skall vara Guds och inte komma från oss.

Vi kommer därmed till slutsatsen att den som t.ex. får gåvan

att bota sjuka själv lider av en obotlig sjukdom. Det har ofta visat sig i kyrkans historia. Därför var det också så att Herren Jesus, som helade de sjuka, själv var obotligt sjuk. Han kallas i Messiasprofetior för den spetälske. Han var den lidande.

Här finner vi en paradox i Guds ord som är av stor vikt. Gud ger sin skatt i lerkärl. Han uppenbarar sin kraft genom skröplighet och svaghet, såsom Paulus säger i 2 Kor. 12.

Apostelns liv här i tiden uppenbarar detsamma. Han bar ett svårt lidande och en svår plåga. Han hade själv nådegåvor till att bota, men samtidigt ger Herren honom en Satans ängel, som ska slå honom. Det Herren gett honom att bära driver honom tre gånger in i en så djup nöd och förtvivlan att han lägger sig ner för Guds ansikte och ropar om hjälp mot detta. Vilket svar får han? (2 Kor. 12:9)

Min nåd är nog för dig, ty kraften fullkomnas i svaghet.

Paulus drar slutsatsen av detta i nästa andetag (2 Kor 12:10):

Så gläder jag mig över svaghet, misshandel och nöd.

Skall vi tala rätt om nådegåvorna innebär det att vi inte får sammankoppla Nya testamentets tal om nådens gåvor med en typ av krafttänkande som medför att vi tänker om oss själva, att vi som kristna ska nå till en eller annan typ av andlig storhet. Det är aldrig vad det handlar om.

När det gäller den enskilde troende, kommer han så länge han lever här i tiden – förutsatt att det är i ett sant förhållande till Herren – att fortsätta att leva under den skröplighet, som gör honom beroende av Herren. Nådegåvorna, så som vi läser om dem i 1 Kor. 12, tar inte bort denna skröplighet. De tar inte bort detta beroende. Tvärtom är de uttryck för ett sådant beroende.

Det är viktigt att ha detta klart för sig, bl.a. därför att det skrivs böcker om hur kristna med hjälp av nådegåvor skall bli andliga ”vikingar”, andliga kraftmänniskor. Det är helt missvisande i förhållande till Nya testamentets framställning.

Har vi inte detta klart för oss leds vi lätt in i det som kallats upplevelseträldom, något som får stora konsekvenser ur själavårdssynpunkt då en människa hamnar i nöd av olika slag.

Kroppen och lemmarna

Romarbrevets tolfte kapitel är Paulus inledning till talet om det kristna livet. I de två första verserna möter vi en allmän överblick över det kristna livet, varefter Paulus i de följande verserna (vers 3–8) talar om samhörighet och gemenskap i den kristna församlingen.

Det är den första huvuddelen i undervisningen om det kristna livet. I nästa avsnitt talar han mer allmänt om det kristna livet.

Så förmanar jag nu er, bröder, vid Guds barmhärtighet, att frambära era kroppar som ett levande och heligt offer som behagar Gud – er andliga gudstjänst. Och anpassa er inte efter den här världen, utan låt er förvandlas genom sinnets förnyelse, så att ni kan pröva vad som är Guds vilja, det som är gott och fullkomligt och som behagar honom.

Ty i kraft av den nåd som jag har fått säger jag till var och en bland er: ha inte högre tankar om er själva än ni bör ha utan tänk förståndigt, efter det mått av tro som Gud har tilldelat var och en. Ty liksom vi i en kropp har många lemmar och alla lemmarna inte har samma uppgift, så är vi, som är många, en kropp i Kristus, men var för sig är vi varandras lemmar. Vi har olika gåvor alltefter den nåd som vi har fått. Den som har profetians gåva skall profetera i överensstämmelse med tron. Den som har gåvan att tjäna skall tjäna i sin uppgift. Den som undervisar skall undervisa i läran. Den som förmanar skall göra det i den uppgiften. Den som delar ut gåvor skall göra det utan baktankar. Den som leder församlingen skall vara nitisk, och den som utövar barmhärtighet skall göra det med glatt hjärta.

I detta tal om nådegåvorna lägger vi märke till en hel rad med gåvor eller företeelser, som här kallas nådegåvor. Vi skulle knappast ha benämnt dem nådegåvor, eftersom vårt språkbruk till stor del påverkats av modern karismatik.

Att ”dela ut” i församlingen kallar vi inte för nådegåva, men det kallas här för nådegåva. Att utöva barmhärtighet kallas här för nådegåva. Alltså, ingenting av de extraordinära gåvor som man gärna talar om lyfts upp i detta sammanhang i Romarbrevet.

Dessutom talas det överhuvudtaget inte om extraordinära gärningar eller handlingar. Likväl kallar aposteln det för nådegåvor. Varför? Svaret ligger i vers 3. Lägg märke till vad som sägs:

Ty i kraft av den nåd som jag har fått säger jag till var och en bland er: ha inte högre tankar om er själva än ni bör ha utan tänk förståndigt, efter det mått av tro som Gud har tilldelat var och en.

När det talas om att den levande Guden vill inympa oss i vinträdet och göra oss till lemmar i Kristi kropp, så ger Gud oss ett mål. Det vill säga: varje troende människa, varje Guds barn, blir inlemmad i kroppen och blir en del av det som hör till det allmänna prästadömet.

Rom. 12:1–2 lyfter upp den tjänst som alla troende har i kraft av det allmänna prästadömet. När Paulus här talar om offret som varje kristen skall bära fram, så talar han just om vår prästerliga tjänst.

Likhet inför Gud – med olika gåvor

När vi frågar hur denna kommer till uttryck, så beskriver Nya testamentet i läran om det allmänna prästadömet den rätt som varje kristen har. Inför Gud är vi alla lika (Gal. 3:28):

Här är inte jude eller grek, slav eller fri, man och kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus.

Det allmänna prästadömet ger denna likhet, men det betyder inte att vi, även om vi är lika inför Gud också är lika inför

varandra. Tvärtom, oss emellan härskar den allra största olikhet i utrustning och gåvor. Gud har tilldelat var och en ett mått av tro.

Här är det med församlingen precis som med skapelseverket i naturen. När Gud skapar använder han aldrig löpande band-principen. Det som sker på ett löpande band är att allt som där kommer ut är likadant. Det ser likadant ut och är likadant.

I naturen är det inget som är likadant. Man kan se på två snöflingor bland alla de miljarder snöflingor som faller i snöstorm. Man kan aldrig finna två snöflingor som är likadana.

Gud är som skapare just den som visar sin storhet i att allt är olikt och differentierat. Denna differentiering kommer till uttryck just i att vi har olika utrustning, olika gåvor och därför olika tjänster, som är givna till församlingen. Han säger här (vers 3)

... efter det mått av tro som Gud har tilldelat var och en.

När vi kommer in i Kristi kropp genom evangelium får vi därmed också ett kall och en tjänst i församlingen. Inget Guds barn är utan detta.

Skadlig motsättning prästerskap – åhörare

Här är något av problemet i den officiella kyrkan, så som den utvecklat sig efter medeltiden. Kyrkan kom under lång tid bara att bestå av två delar, å ena sidan prästerskapet och å andra sidan de som bara var åhörare och för övrigt inte hade någon uppgift.

Detta ledde till att det som Nya testamentet säger om hur Kristi församling som hans kropp skall tjäna varandra i den kristna kyrkan, i mångfald, inte kom till sin rätt. Både sanningen om det allmänna prästadömet och om Andens gåvor undertrycktes eller förbisågs.

Mot detta har olika reaktioner kommit de senaste 200 åren. Där en nytestamentlig sanning inte får komma till sin rätt kommer alltid reaktioner.

Rent historiskt kom detta till uttryck på två olika områden. I det ena fallet kom reaktioner inom kyrkan genom väckelserna på 1800-talet. Det ledde till verksamheten i bönehusen, och det var en helt berättigad reaktion mot enkelspårigheten i den kristna kyrkan.

Reaktionen kom också till uttryck i frikyrkobildning, där olika typer av karismatiska kyrkor uppstod.

Hot mot enheten

Låt oss så gå till 1 Kor. 12:1–13:

Bröder, jag vill inte att ni skall vara okunniga i fråga om de andliga tingen. Ni vet att när ni var hedningar, drogs ni oemotståndligt till de stumma avgudarna. Därför skall ni också veta att ingen som talar genom Guds Ande säger: "Förbannad är Jesus", och att ingen kan säga "Jesus är Herren" annat än i kraft av den helige Ande. Det finns olika slags nådegåvor, men Anden är densamme. Det finns olika slags tjänster, men Herren är densamme.

Det finns olika slags kraftgärningar, men Gud är densamme, han som verkar allt i alla. Men hos var och en uppenbarar sig Anden så att det blir till nytta. Den ene får av Anden ord av vishet, den andre ord av kunskap genom samme Ande. En får tro genom samme Ande, en får gåvor att bota sjuka genom samme Ande, en annan att utföra kraftgärningar. En får gåvan att profetera, en annan att skilja mellan andar. En får gåvan att tala olika slags tungomål, en annan att uttyda tungomål. Men allt detta verkar en och samme Ande, som efter sin vilja fördelar sina gåvor åt var och en.

Ty liksom kroppen är en och har många lemmar, men kroppens alla lemmar – och de är många – utgör en kropp, så är det också med Kristus. I en Ande har vi alla blivit döpta för att höra till en

kropp, vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria, och alla har vi fått en och samme Ande utgjuten över oss.

När vi läser detta avsnitt i sitt sammanhang, så är det iögonfallande att ett ord dyker upp om och om igen. Det är ordet "en" eller "ett". Varför understryker aposteln detta med så stor styrka, genom att upprepa uttrycket så ofta i detta avsnitt?

Problemet i Korint var att en karismatisk väckelse hade gått fram "över stock och sten". Den hade utvecklats så att där fanns enskilda medlemmar som berömde sig av sina stora karismatiska gåvor, och som förhävde sig över de andra troende i församlingen, som inte hade lika stora gåvor.

För det första ledde dessa särskilda, extraordinära gåvor till att vissa upphöjde sig själva över de andra i församlingen. De brukade gåvorna till självhävdelse. Det är livsfarligt.

För det andra ledde det till att enheten i den kristna församlingen ödelades. Där någon vill upphöja sig över de andra i den kristna församlingen, där bryts den grundläggande enheten sönder.

Vad gör då Paulus? Han pekar för det första på den grundläggande avsikten. Till vilket ändamål har Gud gett de olika gåvorna? (1 Kor. 12:7)

Men hos var och en uppenbarar sig Anden så att det blir till nytta.

Vad menar han med det? Till nytta? För vem? För församlingen!

Det är inte tal om att den enskilde genom att få en eller annan gåva skall bli stor av detta utan tvärtom, att gåvorna ges för att församlingen skall tjänas med dessa gåvor. Gåvorna ges för församlingens uppbyggelse. Grunden till detta är det Jesus säger om hur de troende skall tjäna varandra inbördes.

Låt oss här peka på den grundlag som gäller enligt Matt. 20. Detta gäller i sanning också om det som sägs om Andens gåvor. Detta är så grundläggande sanningar, att om det brister

någonstans här, så kommer det alltid att få förödande konsekvenser för den kristna församlingen.

Den sanna storheten

Jesus tar upp problemet att två av lärjungarna önskar en särställning i det fullkomnade Guds rike. De vill sitta på Jesu högra och vänstra sida i härlighet. Jesus kommer med en mild tillrättavisning mot dem och säger därefter (Matt. 20:25–28):

Jesus kallade dem till sig och sade: ”Ni vet att folkens ledare uppträder som herrar över sina folk och att deras stormän använder sin makt över dem. Men så skall det inte vara bland er. Nej, den som vill vara störst bland er skall vara de andras tjänare, och den som vill vara främst bland er skall vara de andras slav. Så har inte heller Människosonen kommit för att bli tjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många.”

Vad Jesus menar här gav han den allra klaraste undervisning om när han tvättade lärjungarnas fötter. Han sade då (Joh 13:13–14):

Ni kallar mig Mästare och Herre och det med rätta, ty det är jag. Om nu jag, er Herre och Mästare, har tvättat era fötter, är också ni skyldiga att tvätta varandras fötter.

Att tvätta fötterna på andra ansågs i judendomen så nedvärderande att en husbonde aldrig hade lov att be sin judiske träl att göra det. Om han hade en hednisk träl fick denne göra det. En judisk träl kunde man inte be om en sådan uppgift.

Det är vad Jesus anspelar på, han som är Herre och Gud:

Den som vill vara störst bland er skall vara de andras tjänare.

Det talar om den sanna storheten i den kristna församlingen. Den kommer inte av att någon vill överordna sig, av att någon vill stå i främsta ledet. Den sanna storheten består i

och kommer till uttryck just i tjänandet av varandra, var och en med den gåva han har fått.

Andens gåvor ges för det som är till nytta för församlingen. Därmed pekas det på en annan sak som hör samman med detta, nämligen att när det talas om hur de troende skall leva tillsammans, skall de *underordna sig varandra i Kristi fruktan*. (Ef. 5:21).

De troende skall inte överordna sig varandra, varken de som har de största eller främsta gåvorna, eller de som har någon annan uppgift eller ställning. Vi är varandras tjänare.

När vi använder begreppet ”tjänare” så skall vi vara klara över att detta begrepp var mycket lågt värderat i Jesu samtid. Att vara tjänare var ingenting, medan det att vara herre var något i omvärlden.

Till församlingens tjänst och uppbyggelse

Jesus vänder nu upp och ner på allt. Det som i världen anses vara något, det är ingenting i Guds rike. Men det som världen ser ner på, nämligen att tjäna, det är det största i Guds rike och bland Guds folk. Det är vad gåvorna är givna för.

Så skall den kristna församlingen byggas upp. Vad är uppbyggelse?

När vi använder ordet tänker vi rent subjektivt. Vi har varit på ett gott möte och känner oss efteråt uppbyggda.

Detta är inte Nya testamentets språkbruk. Uppbyggelse är det som sker när församlingens enhet och gemenskap stärks. I Efesierbrevet står det om de gåvor Kristus gav till sin församling när han blev upphöjd till himmelen (Ef. 4:11–12):

Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare. De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst att bygga upp Kristi kropp.

Uppbyggelse är alltså inte något som sker privat eller subjektivt utan något som gäller gemenskapen de troende emellan (Ef. 4:13–16):

... tills vi alla når fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds Son, till ett sådant mått av manlig mognad att vi blir helt uppfyllda av Kristus. Vi skall då inte längre vara barn som kastas hit och dit av vågorna och som förs bort av varje vindkast i läran, när människorna bedriver sitt falska spel och i sin list förleder till villfarelse. Vi skall i stället i kärlek hålla fast vid sanningen och i allt växa upp till honom som är huvudet, nämligen Kristus. Från honom får hela kroppen sin tillväxt. Så byggs kroppen upp i kärlek, och den fogas samman och hålls ihop genom det stöd som varje led ger, alltefter den kraft som är utmätt åt varje särskild del.

På nytt talas det om något som är utmätt: en verksamhet, en gärning eller ett kall, som är utmätt, betrott och överlämnat åt varje Kristi lem.

Levande stenar

Uppbyggelse – bakom det uttrycket ligger bilden av huset eller templet. Den kristna församlingen har två grundbilder i Paulus brev: bilden av kroppen och av huset eller templet. Ordet ”uppbyggelse” är hämtat från husbilden (1 Petr. 2:5):

Låt er själva som levande stenar byggas upp till ett andligt hus.

Vad är det att vara en levande sten? I semitiska språk är ”en levande sten” en tillhuggen sten som passar in i en mur och kan fogas samman med de andra stenarna i muren. En ”död sten” är en sten som finns ute i naturen och som är oformlig och inte passar in i muren.

Vad är då uppbyggelse? Det är det som sker, när Gud genom sitt ord verkar, skapar och formar oss så att vi fogas samman genom tron i en gemenskap. Han hugger till oss! Enheten och gemenskapen stärks, växer och kommer till uttryck.

Detta är avsikten med gåvorna. De ska brukas till det som är till nytta.

Extraordinära gåvor

Sedan talas det om de olika och konkreta gåvorna. I den karismatiska väckelse som pågick i Korint var det särskilt en nådegåva som dessa ”entusiaster” såg på som större och viktigare än alla andra gåvor: *tungotalet*.

Aposteln sätter denna gåva på sista plats. Den är den minsta av alla gåvorna, om man nu ska gradera dem, säger Paulus. Han ger ganska stort utrymme i kapitel 14 åt att säga att denna gåva inte ska ha den framskjutna ställning i församlingen som Korintförsamlingen hade gett den. (1 Kor 14:19)

I församlingen vill jag hellre tala fem ord med mitt förstånd för att undervisa andra, än tio tusen i tungomål.

Varför? Genom tungotal byggs inte församlingen upp! Den enskilde kan kanske privat ha andligt utbyte av det, men inte församlingen. Därför ska det tal som lyder i församlingen vara profetians tal, ett tal som är buret av särskilda insikter i Guds ord, som gör att människorna blir träffade av det. Profetians tal är inte en särskild förmåga att se in i framtiden. (1 Kor. 14:24–25)

Men om alla profeterar och en som inte tror eller förstår kommer in, då blir han avslöjad av alla och dömd av alla. Hans hjärtas hemligheter uppenbaras, och han faller ner på sitt ansikte och tillber Gud och ropar: ”Gud är verkligen i er!”

Det som kännetecknar profetiskt tal är enligt Nya testamentet att det har med sig en särskild effekt. Den ger sig tillkänna efter Petrus tal på pingstdagen (Apg. 2:37):

När de hörde detta, högg det till i hjärtat på dem.

Hjärtats dolda tankar avslöjades och samvetet blev träffat. Detta är det profetiska talets särskilda kännetecken enligt Nya testamentet.

Vishet och kunskap

Vilket tal eller vilken gåva sätter då aposteln först?

Lägg märke till ordningsföljden i 1 Kor. 12. Vad är ”ord av vishet” och ”ord av kunskap”? Visheten och kunskapen är det som ges genom Andens uppenbarelse i Guds ord. Den som fått ett särskilt ljus och Andens uppenbarelse över Guds ord har fått ”ord av vishet”.

Uttrycken ”ord av vishet” och ”ord av kunskap” refererar till två särskilda begrepp i Gamla testamentet. ”Ord av kunskap” omfattar den form av tal som vi möter i Ordspråksboken – den insikt som kommer till uttryck i ett rätt kristet liv, och som också kan kallas för visdom.

”Ord av vishet” är det som särskilt omtalas i de två första kapitlen i Första Korintierbrevet. Vad kännetecknar visheten?

Det är den djupa insikten i vad Kristi kors innebär. ”Ord av vishet” kommer till uttryck kanske allra klarast just i flera av Nya testamentets brev.

Romarbrevet och Efesierbrevet ger oss en klar åskådnings- undervisning om vad ”ord av vishet” är i nytestamentlig mening. Det är vad vi troende särskilt ska sträva efter. Det talet kan i sanning uppbygga Guds folk.

Nyckeln till den rätta förståelsen av dessa grundsanningar har vi i Bibeln. Där får vi det rätta sammanhanget och det rätta ljuset över saken.

ORDETS ÄMBETE

Läran om det allmänna prästadömet och nådegåvorna leder fram till det som Nya testamentet har att säga om Ordets ämbete i den kristna församlingen. Efesierbrevet är ett brev som i särskilt hög grad ger undervisning om olika sidor av livet i den kristna församlingen, och om vad den kristna församlingen är. Där läser vi i det fjärde kapitlet (Ef. 4:7–13):

Men åt var och en av oss gavs nåden, alltefter den gåva som Kristus mätte ut. Därför heter det: Han steg upp i höjden, han tog fångar och gav människorna gåvor. Detta ord "han steg upp" vad betyder det, om inte att han också stigit ner till jorden? Han som steg ner är också den som steg upp över alla himlar för att uppfylla allt. Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare. De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst att bygga upp Kristi kropp, tills vi alla når fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds Son.

Aposteln målar här för oss Kristi förnedring och upphöjelse. "Han som steg ner är också den som steg upp." (Ef. 4:10) När det talas om Kristi upphöjelse på andra ställen i Nya testamentet så förbinds Jesu himmelfärd, hans "tronbestigning", med Andens gåva.

I Apg. 2 predikar Petrus och säger att efter att Jesus blivit upphöjd och satt sig på Faderns högra sida, fick han den helige Ande som han sedan utgöt över dem som var samlade i hans namn. Kristi upphöjelse och Andens utgjutande hänger nära samman.

I texten vi läste knyter Paulus samman Kristi upphöjelse med givandet av bestämda gåvor i sin församling. Dessa gåvor är *apostlar, profeter, evangelister, herdar och lärare*. Aposteln

pekar på det helt avgörande för den kristna församlingens bestånd här i tiden: att någon ges Ordets tjänst i den kristna församlingen. Han lyfter upp olika typer av Ordets tjänst.

Olika typer av tjänster

Det är alltså ett nära samband mellan Kristi upphöjelse och utgjutelsen av Anden, och mellan Kristi upphöjelse och givandet av Ordets ämbete till församlingen. Detta hör med till de gåvor Jesus har gett sin församling här i världen.

Det sägs uttryckligen vad som är avsikten med detta: ”*for at de hellige kunde bli gjort i stand til tjenestegjerning*” (Ef. 4:12: ”*ty han ville göra de heliga skickliga till att utföra sitt tjänarvärv*” enl. 1917 års svenska översättning). När det står just ”for at”, alltså en avsiktsbeskrivning, så förklarar det vad som är Kristi – eller Guds – egen avsikt med att ge sin församling dessa gåvor. De gåvor eller tjänster som nämns i Ef. 4:11 är av två huvudtyper:

1. *Apostlar, profeter och evangelister*. Det framgår av Nya testamentet att dessa tjänster inte verkar ha varit platsbundna. Innehavarna av dem reste omkring från församling till församling.
2. *Herdar och lärare*. Dessa kan sägas vara platsbundna tjänster. I Nya testamentet hör de alltid samman med lokalförsamlingen och är begränsade till den.

Det framgår inte av den norska och svenska översättningen, men i grundtexten står en bestämd artikel framför de två orden herdar och lärare tillsammans. Det leder oss till slutsatsen att herdar och lärare är två ord som beskriver samma tjänst.

Insatt av Herren

Att någon har Ordets ämbete i församlingen är en Kristi gåva, menar Paulus. Det är alltså inte bara en mänsklig ordning som måste finnas för ordningens skull, utan något som är givet och instiftat av Herren Jesus själv.

Detta framgår också tydligt i Apg. 20. Paulus håller där sitt avskedstal till de äldste i Efesus (Apg. 20:28):

Ge akt på er själva och på hela den hjord som den helige Ande har satt er som ledare över, till att vara herdor i Guds församling som han har köpt med sitt eget blod.

Det är den helige Ande som har insatt dessa till tjänst i församlingen. De är inte tillsatta eller utvalda bara enligt mänsklig, förnuftsmässig ordning, utan den helige Ande har tillsatt och alltså kallat dem till detta.

När därför Paulus ger anvisningar för hur den kristna församlingen skall inrätta sitt liv här i världen rent praktiskt, så ger han klara föreskrifter. I Apg. 14 berättas om hur Paulus, efter att ha kommit till slutet av sin första missionsresa, reser samma väg tillbaka och besöker de församlingar som grundades då han besökte dessa platser första gången. När han kom till dessa församlingar på återbesök berättas följande (Apg. 14:23):

I varje församling insatte de äldste åt dem, och efter bön och fasta överlämnade de dem åt Herren, som de hade kommit till tro på.

Det insätts alltså äldste i varje församling. Ordet ”äldste” är det grekiska ordet ”*presbyteros*”, som i vårt språk försvenskats till ordet ”präst”. Det betyder alltså inget annat än det nytestamentliga ordet ”äldste”.

Samma sak framställs i Tit. 1. Paulus lär Titus vad han skall göra för att livet i församlingen skall ordnas på ett ändamålsenligt och Gud välbehagligt sätt (Tit. 1:5):

När jag lämnade dig kvar på Kreta, var det för att du skulle ordna det som ännu återstod och i varje stad insätta äldste efter mina anvisningar.

Det är ett apostoliskt påbud att ha äldste i den lokala församlingen. Dessa äldste kallas annars ofta för herdor och lärare, som i Ef. 4:11. Motsvarande ord och uttryck finns på många ställen i Nya testamentet.

Insättning till tjänst i församlingen

Hur gick det rent konkret till att insätta och kalla sådana äldste till tjänst i den första kristna församlingen?

Här stöter vi på en av de stora skiljelinjerna i teologihistorien, som tydligt trädde fram under reformationens århundrade. I avsnittet om det allmänna prästadömet lär Nya testamentet klart att alla kristna är präster. Nya testamentet använder då ordet ”präst” som annars används om offerprästen i Gamla testamentet, alltså något helt annat än det ord som används om ”äldste”.

Det behöver därför understrykas, att läran om det allmänna prästadömet innebär att alla kristna står i en likadan ställning inför Gud. Alla kristna har principiellt i samma utsträckning anförtrotts alla Herrens gåvor, antingen det är Guds ord, dopet eller den heliga nattvarden. Det är hela den kristna församlingens arv och egendom, i kraft av det allmänna prästadömet.

Nu är det emellertid så att den kyrkliga och teologiska utvecklingen under medeltiden hade fört med sig att den romerska kyrkan vid reformationstiden fått ett eget präststånd. Den katolske prästen vid denna tid kallades ofta för en offerpräst.

I katolsk tradition används just begreppet ”offerpräst” om den katolske prästen, eftersom hans särskilda uppdrag består i att offra Kristi kropp och blod i nattvarden till Gud. Till detta har den katolske prästen sitt speciella kall och uppdrag.

Romersk-katolsk lära är nämligen att prästämbetet härstammar direkt från apostlaämbetet. Kristus utvalde apostlarna för att de skulle ha en särställning i Guds rike. Petrus blev av naturliga skäl ledare och anförare för apostlarna. Det var sedan apostlarnas sak att genom handpåläggning insätta dem som skulle vara deras efterföljare. Det var en giltig ordination enbart genom apostlarnas handpåläggning.

De som ordinerades på detta sätt blev biskopar i kyrkan. Enligt katolsk tradition är det uteslutande de som har denna biskopliga vigning från hand till hand genom hela historien,

som har rätt att kalla, utvälja och insätta dem som skall stå i prästerlig tjänst i den kristna församlingen. Så är det, menar man, eftersom prästtjänsten har sitt ursprung i apostlaämbetet.

Luthers kritik av romersk ämbetsteologi

Detta tänkesätt bryter Luther radikalt med under reformationen. Också på detta område går Luther tillbaka till Nya testamentet.

Under åren 1546–1563 tog den katolska motreformationen fart. Det hölls ett stort koncilium i Trient som pågick i tre sessioner på gott och väl två år vardera. Dessa producerade en stor mängd teologiska dokument som gick mycket starkt emot den lutherska reformationen. Då blev den katolska kyrkan också en bekännelsekyrka. Den hade en mycket klar, läromässigt formulerad bekännelse, som var bindande för denna kyrka då, och är det ännu idag.

När det gäller läran om biskops- och prästämbetet säger konciliet följande:

Om någon säger att det i den heliga allmänliga kyrkan inte finns förordnat, genom gudomlig instiftelse, en hierarki bestående av biskopar, präster och andra tjänster så vare han förbannad.

Om någon säger att biskopen inte står över prästerna, nämligen i kraft av den särskilda vigningen, så vare han förbannad.

Det särskilda ämbetet är i detta avseende läromässigt väldigt starkt formulerat i den romersk-katolska kyrkan.

När Luther tvingas behandla denna fråga, tar han sin utgångspunkt i läran om det allmänna prästadömet. Han slår med stor kraft fast, att Ordets ämbete inte är ett särskilt stånd, ett särskilt prästämbete, skilt från det som gäller alla troende i det allmänna prästadömet. Långt därifrån! Ordets ämbete springer tvärtom fram ur det allmänna prästadömet.

Bara de som hör till det allmänna prästadömet kan kallas

till detta ämbete och har rätt att kalla andra till detta ämbete. Det är inte biskopar eller påvar som har ensamrätt att kalla och insätta Ordets tjänare i den kristna församlingen, utan den kristna församlingen själv har denna fullmakt och rätt. Så ser Luther det.

Denna sak ställdes på sin spets flera gånger under reformationen. I takt med att evangeliet bredde ut sig i områden som dominerades av katolsk tro och katolskt prästerskap skriver flera nybildade evangeliska församlingar brev till Martin Luther och frågar: "Vad skall vi göra? Biskoparna vill inte ge oss evangeliska präster. Tvärtom vill de med all makt förhindra att vi får sådana präster och förkunnare som kan ge oss evangelium. Vad skall vi göra?"

På detta svarar Luther i flera brev, och det viktigaste skrevs 1523. Det första brevet skrevs till en liten församling i en liten stad som heter Leisnig.

Ett annat brev skrevs till böhmarna. Böhmen ligger i dagens Tjeckien, och dit hade också den evangeliska reformationen nått.

Biskopens särställning är en mänsklig ordning

Luther hävdar med kraft att detta att biskoparna insätter och kallar präster bara är en mänsklig ordning och inte given genom gudomlig rätt, eftersom saken inte är grundad i Nya testamentet. En sådan mänsklig ordning kan man gärna ha, om den tjänar evangeliet. Men om den inte gör det är man fri att förkasta den och vända tillbaka till det som Nya testamentet säger. Det är nämligen det allmänna prästadömetts egenrätt att både kalla, välja och insätta sådana som skall betjäna församlingen med Ordet och sakramenten. Detta understryker Luther med kraft i dessa brev.

Denna lära fick också nedslag i de lutherska bekännelse-skrifterna, även om vissa delar av den inte finns med i den norska kyrkans bekännelseskrifter, men nog i de flesta andra lutherska kyrkorna.

I skriften ”Om påvens makt och överhöghet”, som är en av de lutherska bekännelseskrifterna, skriven 1537, sägs det följande (SKB, s. 351):

Då de, som äro förordnade att vara biskopar bli fiender till evangeliet och vägra meddela vigning, behålla församlingarna sin rätt därtill. Ty där kyrkan är, där är också rätten att förvalta evangeliet. Därför behåller kyrkan nödvändigtvis sin rätt att kalla, välja och viga sina tjänare. Och denna rätt är en gåva, som på ett särskilt sätt är given åt kyrkan och som ingen mänsklig myndighet kan beröva henne.

Det är starka ord och klart tal! Man hänvisar till Ef. 4, vilket tagits upp i detta kapitel, men också till Matt. 18:15–18, där det talas om nycklamakten och kyrkotukten.

I katolsk tradition lär man att detta är förbehållet Petrus. Petrus har fått nycklarna. Men reformatorerna visar att just i detta sammanhang säger Jesus (Matt. 18:20):

Ty där två eller tre är samlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem.

Detta är alltså inget som getts endast till Petrus eller någon apostel utan till den kristna församlingen. När Jesus säger som han gör – ”*ty där två eller tre är samlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem*” – så börjar han satsen just med ordet ”ty”. Nycklamakten är en myndighet som getts till församlingen och inte till ett särskilt stånd, som är åtskilt från eller upphöjt över församlingen.

Församlingen kallar sina tjänare

Saken kommer också tydligt fram genom ordvalet i Apg. 14, där det berättas om hur Paulus insätter äldste i församlingen. Det ord som används om att välja i Apg. 14:23 – ”*Og de valgte eldste for dem i hver menighet*” – är här olyckligt översatt, för det betyder helt enkelt att handuppräckning tillämpats. (SFB: ”I varje församling insatte de äldste åt dem.”) Församlingen har alltså genom handuppräckning valt ut en man som

de haft förtroende för. Apostlarna har sedan stadfäst detta genom att lägga händerna på vederbörande och be för honom. Så gick insättningen till.

Vi förstår av ordvalet i Apg. 14:23 att det inte är apostlarna som väljer en person över huvudet på människor. Församlingen är involverad i valet genom att medlemmarna själva, genom omröstning, utväljer den de har tillit till och tycker är duglig att gå in i en sådan tjänst.

Också diakonerna kallas av församlingen

Samma sak sker i Apg. 6, där det talas om de första diakonerna. Det kom så många till den dagliga utdelningen i den första kristna församlingen att några kände sig förbisedda under måltiderna. De går därför till apostlarna och ber om att få ordning på saken. Då kallar den första församlingen tjänare, eller diakoner, till denna uppgift. Hur utvaldes dessa? (Apg. 6:5):

Alla de församlade [alltså hela församlingen] tyckte att förslaget var gott, och de valde Stefanus, en man uppfylld av tro och den helige Ande, vidare Filippus, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas och Nikolaus, en proselyt från Antiokia.

Församlingen väljer själv sina tjänare. Sedan förde församlingen fram de utvalda till apostlarna och dessa lade händerna på dem och bad för dem. Allting invigs genom Guds ord och bön, så också tjänsterna i församlingen.

Ordinationen eller vigningen

Också när Timoteus blev insatt i sin tjänst, skedde det genom handpåläggning av de äldste och aposteln Paulus. Timoteus fick då en nådegåva genom aposteln handpåläggning (1 Tim. 4:14, 2 Tim. 1:6).

Vad innebär enligt Nya testamentet denna handpåläggning och bön, som man skulle kunna kalla ordination?

1. En stadfästelse av att den man ber för är kallad av församlingen.
2. En bön för hans uppdrag och ett helgande av detta genom Guds ord.

Det är viktigt att understryka att ingenting mer ingår i begreppet ordination.

Återigen aktualiseras reformationstiden. När Luther och den lutherska kyrkan bröt med katolsk lära om prästen och prästens ämbete, så hade man i katolsk tradition också en särskild teologi om ordinationen. Bara biskopen hade rätt att ordinera. Tjänsten var ogiltig när någon försökte sig på att utöva prästgärningen utan biskopens ordination. Då var sakramentsförvaltningen ogiltig, antingen det gällde den sista smörjelsen eller den heliga nattvarden. Detta blev principiellt ogiltigt enligt katolskt tänkesätt.

Enligt katolsk lära erhåller prästen det som med ett fint ord på latin kallas ”*character indelebilis*”. Man tänker sig att Gud sätter ett outplånligt märke på prästen. I kraft av att Gud sätter detta märke på honom har han blivit skild från det vanliga folket. Han är något annat, något mer, än vanliga kristna.

I kraft av detta har han också fått fullmakt att förvalta sakramenten och offra Kristi kropp och blod för levande och döda.

Detta avvisar reformatörerna. Något sådant omtalas över huvud taget inte i Nya testamentet, utan det är rent mänskliga tankar och en önskan om att det skall pågå något särskilt i detta sammanhang.

Det som enligt Nya testamentet är ordination/vigning är bara dessa två saker:

1. Stadfästelse av församlingens kallelse.
2. Helgelse, som sker genom Guds ord och bön.

I katolsk tradition tänker man på ämbetena som en hierarki. Utifrån detta har man idag traditionen att det finns tre ämbeten: *diakonämbetet* (Apg. 6), *prästämbetet* och *biskopsämbetet*.

Biskopsämbetet är det viktigaste. Med det står och faller allt. Den romersk-katolska kyrkan lär att utan biskopsämbete, som går i obruten följd från apostlarna, finns det ingen kyrka – ingen rätt kyrka. Detta är orsaken till att de som tänker högkyrkligt ifrågasätter om en kyrka utan biskop kan vara en sann kyrka.

I den romersk-katolska kyrkan är påven, och biskopen under honom, förutsättningen för en rätt kyrka. I den anglikanska kyrkan tänker man på motsvarande sätt, dock utan påve.

Man menar alltså att kyrkan utan biskopar blir en falsk kyrka. Luther ställer sig helt avvisande till detta och säger, att seden att skilja mellan prästtjänsten och biskopstjänsten är resultatet av en senare kyrklig utveckling som inte finns i Nya testamentet.

Biskop och präst

I Nya testamentet används orden ”präst” (*presbyteros*) och ”biskop” (*episkopos*) omväxlande om samma person och samma tjänst. Det syns tydligt i Apg. 20:17:

Från Miletus skickade han bud till Efesus och kallade till sig församlingens äldste [presbyteroi].

Dessa var alltså församlingens presbyterer. Men dessa presbyterer omnämns i vers 28 med ett annat namn:

Ge akt på er själva och på hela den hjord som den helige Ande har satt er som ledare [episkopoi] över.

Presbyterer och biskopar är en och samma sak. Också i Tit. 1 omnämns detta. Paulus ger Titus en befallning om att han skall insätta äldste i varje församling (Tit. 1:5), och sedan följer (vers 7) de krav som skall ställas på en tillsynsman. Återigen används orden *presbyteros* och *episkopos* för samma tjänst.

Dessa två benämningar är i nytestamentlig mening samma sak. När man först senare skiljer på dessa, så att biskopar står över prästerna, är det resultatet av en kyrklig utveckling som inte har nytestamentligt stöd.

Därför lär också den lutherska kyrkan utifrån detta att det djupast sett inte finns tre ämbeten i den kristna församlingen – diakon, präst och biskop – utan bara ett. Ordets ämbete ges olika namn i Nya testamentet.

Därför är det också så, enligt Luther, att den som först är vigd till Ordets tjänare, till att vara präst, inte skall ordineras på nytt när han insätts som biskop. Detta måste ske i katolsk tradition, där han skall ordineras på nytt, eftersom han får del av en fullmakt som är kvalitativt annorlunda och större än den första ordinationens.

Det är nyttigt att ha klarhet i dessa ting, att veta vad Nya testamentet säger. Det råder stor förvirring såväl i kyrkans historia som i vår egen tid på det här området.

Utrustad till tjänst

När Nya testamentet säger att det skall finnas ”Ordets tjänare” i den kristna församlingen, vad är då grunden till att Herren har gett befallning om en sådan ”Ordets tjänst”?

Grunden tillkännages tydligt i Ef. 4:12:

De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst.

Herren Jesus har bestämt att denna tjänst skall finnas i församlingen, för att församlingen skall växa till i tro, kärlek och helgelse i Herren. De som har nådegåvan att lära och undervisa i Guds ord skall förvalta denna nådegåva i församlingen så, att de betjänar de troende med Guds ord.

Därför går också denna Guds ords tjänst i den kristna församlingen så långt som Guds ord går. Det betyder, att när en tjänare inte talar i enlighet med Guds ord, lägger något till Guds ord, eller kanske förnekar Guds ord och börjar lära falskt, så har den kristna församlingen en mycket klar förpliktelse att avsätta honom, om han inte lyssnar på förmaning.

Det är församlingen som kallar dessa tjänare och har fullmakt att insätta dem i församlingens tjänst. Därför är det också

församlingen som har fullmakten att ta tillbaka kallelsen och avsätta dem. Detta är också viktigt att ha klart för sig.

Tillsyn och lydnad

Om Herren har gett någon uppgiften att vara Guds ords tjänare i församlingen, så skall församlingen samtidigt ha tillsyn över dessa tjänare, så att de verkligen sköter sin gärning i samklang med Guds ord. Om de gör det, så lär Nya testamentet med stor kraft att församlingen skall böja sig under och rätta sig efter dessa tjänare. Då lyder de nämligen inte tjänarna utan Guds ord. Tjänarna är bara Ordets tjänare (Hebr. 13:17):

Lyd era ledare och rätta er efter dem, ty de vakar över era själar och skall avlägga räkenskap. Se till att de kan göra detta med glädje och inte med tungt hjärta, för det skulle inte vara lyckligt för er.

Aposteln säger att om nu Herren har gett församlingen rätta herdar och lärare, så skall också församlingen lägga sig vinn om att inte vara motstridig och göra uppror mot Guds ord. Det skapar ofrid i församlingen och sorg hos Herrens tjänare. Det skapar mycken oordning och många svårigheter. Därför förmanas församlingen (1 Tess. 5:12):

Vi ber er, bröder, att rätt uppskatta dem som arbetar bland er och som är era ledare i Herren och förmanar er. Visa dem den största kärlek för det arbete de utför. Håll frid med varandra.

Kort tid efter apostlarnas död förekom många oegentligheter i församlingen i Korint. I det sammanhanget har vi ett brev från en av kyrkofäderna som hette *Clemens*. Clemens var tillsynsman och presbyter i Rom. Han hade fått höra om all den oordning som hade uppstått i församlingen i Korint.

Det hade nämligen varit ett ungdomsuppror. Ungdomarna avsatte dem som var kallade till presbyterer i församlingen, eftersom de ville ha förändringar. De avsatte presbytererna inte för att dessa hade vanskött sitt kall. Tvärtom hade dessa

presbyterer varit trogna i tjänsten, men ungdomarna ville att ”skåpet skulle stå på ett annat ställe”, och då utbröt detta ungdomsuppror. Clemens gick till rätta med dem för att ordningen skulle återställas.

Här går Nya testamentet till rätta med vår tids sätt att tänka. Man menar ju, inte minst efter 68-rörelsen, att det är väldigt viktigt att tänka kritiskt, ställa krav och framförallt att inte lyda eller underordna sig. Det ses som nedvärderande, förödmjukande. Varje människa är sin egen herre.

Varningar för upproriskhet

När en sådan ande får råda i den kristna församlingen sker det som vi förebildligt ser i 4 Mos. 16. Där har vi berättelsen om hur Kora gör uppror mot Mose och Aron. Det är en lärorik berättelse.

Herren har insatt Mose och Aron till tjänare i församlingen. Kora och hans anhängare tycker det är galet. De vill också ha del i denna höga tjänst som Herren inrättat åt sitt folk. De gör uppror.

På vad grundar de sina krav att få del i Mose och Arons tjänst? De motiverar dem med en allmän demokratisk tankegång och säger: ”Vi har rätt till samma tjänst som ni har. Vi är också heliga bland Guds folk, precis som ni är.”

Hur det gick för Kora och Datan kan vi läsa om i 4 Mos. 16. Det fanns de som var kallade av Herren. Den kallelsegärningen värnade Herren själv om.

Senare i Nya testamentet läser vi om hur församlingarna varnas för detta slag av uppror mot de tjänare som Herren har insatt i församlingen. Vad innebär detta för tjänarna i sin tur? Petrus kommer med klara förmaningar i 1 Petr. 5:1–3 hur tjänarna skall sköta sitt kall:

Jag uppmanar nu de äldste bland er, jag som själv är en av de äldste och vittne till Kristi lidanden och som också har del i den härlighet som kommer att uppenbaras: var herdar för Guds hjord som finns hos er och vaka över den, inte av tvång utan av fri

vilja, så som Gud vill, inte för egen vinning utan med hängivet hjärta. Uppträd inte som herrar över dem som kommit på er lott, utan var föredömen för hjorden.

Titelsjuka och maktlystnad

När Herren har insatt tjänare i sin församling, så skall de inte stå över församlingen och vara härskare över församlingen. Det är en av huvudorsakerna till att Nya testamentet inte ger dem som har Ordets ämbete de titlar som användes i samtiden för att beteckna dem som var överordnade – herrar eller härskare. Den formen av titlar använder inte Nya testamentet om Ordets tjänare.

Tvärtom är den viktigaste titeln just ”tjänare”. Jesus själv och hur han skötte sin gärning är det grundläggande. I Matt. 20, då två av lärjungarna önskade sig en särskild ära, nämligen att få sitta på hans högra och vänstra sida i härligheten, står det, vad Jesus med en mild förmaning svarade (Matt. 20:25–28):

Men Jesus kallade dem till sig och sade: ”Ni vet att folkens ledare uppträder som herrar över sina folk och att deras stormän använder sin makt över dem. Men så skall det inte vara bland er. Nej, den som vill vara störst bland er skall vara de andras tjänare, och den som vill vara främst bland er skall vara de andras slav. Så har inte heller Människosonen kommit för att bli tjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många.”

Jesus pekar på en grundlag i Guds rike. Guds rike skiljer sig på ett avgörande sätt från det som gäller här i världen. Här är det makt som gäller, och den som har makt kan få sin vilja igenom och tvinga människor. Furstarna härskar över sina folk.

Men Jesus säger att det inte skall vara så bland oss. Det handlar inte om att stå över någon, så att man kan använda makt och tvinga andra människor efter sin vilja. Tvärtom

handlar det om att vara tjänare och vara villig att underordna sig.

Den rätte tjänaren

Så blev också Jesus vår Herre, inte genom att bli betjänad, utan genom att ge sitt eget liv. Så skall också vi vara tjänare. Bara den kan vara en rätt Ordets tjänare i Kristi församling som tar detta Jesu ord till hjärtat och inte agerar härskare, vilket Petrus talar om. Att vilja ha makt, att tvinga andra människor i Guds rikes sammanhang, kommer av den onde själv. När ett sådant maktmissbruk förekommer i en församling så är den utsatt för något sataniskt.

Enligt Nya testamentet är det alltså fråga om *tjänare*. De ord som Nya testamentet använder för att beteckna tjänare är ord för uppgifter som var mycket lågt värderade i samtiden.

Ett av orden betyder *träl* eller *slav*. Bland romarna sade man att en slav var en människa utan själ. Slaven hade inga rättigheter. Att vara en träl var ingenting.

Tjänande hör också samman med ordet *diakoni*. Den tjänsten var också mycket lågt värderad, men inte fullt så lågt som trälens tjänst.

Dessa två ord används för att beteckna tjänsten i de heligas församling och för att visa hur skarpt den nytestamentliga församlingen skiljer sig från samhället i övrigt i fråga om den här världens maktanspråk och makttänkande. Det handlar om att tjäna – inte om att härska. Det handlar om att underordna sig – inte om att överordna sig.

Därför är underordning den grundläggande regeln för allt kristet liv i församlingen. Den som vill överordna sig, bestämma och råda, har kommit in på en farlig väg.

Kvinnan och ämbetet

Slutligen vill jag säga några få ord om det som påtvingats oss genom skeendet i kyrkan de senaste fyrtio åren. Det är den tid som gått sedan den första kvinnliga prästen blev insatt i tjänst i den norska kyrkan.

Rent historiskt är detta något helt nytt i förhållande till vad som varit allmänt vedertagen tro, lära och tradition i över 2000 år. Detta står klart i strid med det uppenbara Ordet i Nya testamentet.

Två texter i Nya testamentet talar direkt om denna sak och förbjuder kvinnan att ha denna uppgift i den kristna församlingen.

Den första texten finner vi i 1 Kor. 14, som tillsammans med 1 Kor. 12 talar om nådegåvorna och nådegåvornas bruk i församlingen. Ett allmänt ljus över det hela ger det som Paulus säger i tolfte kapitlet, där han talar om den kristna församlingen som Kristi kropp.

Vad är poängen med kroppen? En är satt till att vara hand, en annan till att vara fot. En skall vara öra, en skall vara öga, en skall vara mun, osv. Paulus frågar i kapitel 12: Är den ena förmer än den andra av den orsaken?

Om en har fått kallelse till en uppgift och någon annan kallelse till en annan uppgift – gör det den ena mer värd än den andra? Ger det den ena högre rang än den andra? Nej, kroppen är en enhet där varje enskild lem har sin kallelse och uppgift. Varje lem kompletterar de andra i denna uppgift och tjänst.

Olika – men med lika värde

Så skall också vi tänka när det gäller förhållandet mellan mäns och kvinnors tjänst i den kristna församlingen. Med stor kraft skall det understrykas, att bara för att vi har fått olika tjänster i församlingen så har vi inte olika värde, så att den ena är högre eller bättre än den andra. Nej, vi är Kristi kropp och det är Herrens sak att placera lemmarna i kroppen efter sin vilja. Det är inte vår sak.

Inte heller skall en sekulär, demokratisk ideologi bestämma vem som skall ha vilken tjänst i den kristna församlingen. Det är Herren som genom sitt ord kallar och utväljer i församlingen. När det gäller denna tjänst, Guds ords tjänst, att vara herde och lärare i lokalförsamlingen, så har Herren sagt att

den tjänsten skall kvinnan ”slippa” att ha. Jag vill använda det uttrycket! Hon skall slippa att ha den!

Vi läser i 1 Kor. 14:33b–36:

Liksom kvinnorna tiger i de heligas alla församlingar skall de tiga i era församlingar. De får inte tala utan skall underordna sig, som också lagen säger. Vill de veta något, skall de fråga sina män där hemma. Ty det är en skam för en kvinna att tala i församlingen. Är det kanske från er Guds ord har gått ut? Eller har det kommit bara till er?

Detta väcker stor anstöt hos den moderna människan. Det hänger inte minst samman med att vi läser det utifrån moderna, demokratiska tankegångar och med moderna jämställdhetsglasögon.

Underordning och auktoritet

När aposteln för det första använder ordet *underordna* så skall vi veta att ordet betyder just det som vi tidigare pekat på. Det är den lag som gäller alla troende och allt liv i de heligas församling över huvud taget. Därför sägs det i Ef. 5:21 till alla de heliga att de skall underordna sig varandra. Att överordna sig är djävulskt.

Det kan lika mycket sägas till mannen. När mannen vill vara herre och överordna sig blir han redskap för en främmande ande. Det behöver understrykas också här.

När aposteln för det andra använder begreppet ”tala” – kvinnorna tillåts inte att tala – så gäller orden ”att tala i församlingen” huvudsamlingen, det som vi kallar gudstjänsten på söndagen. Ordet ”tala” betyder i detta sammanhang just att bedriva den auktoritativa läroundervisningen i Guds ord. Detta är vad saken handlar om.

Aposteln motiverar det hela med att det sker *i alla de heligas församlingar*. Det gäller överallt, alltså inte speciellt för Korint.

Varför säger Paulus detta? Många säger att när han gör

det, så upprepar han bara och återspeglar uppfattningarna i dåtidens patriarkaliska samhälle och samhällsordning.

Visst var samhället patriarkaliskt, men det som inte sägs är vilka som hade ansvar för att vara präster inom hedendomen. Det var just kvinnor! I de hedniska templen var kvinnor präster. Det ser vi i hela romarriket och i hela antiken. Det Paulus säger är i realiteten rakt emot det som var vanligt och allmänt vedertaget i samtiden.

Sedan skall vi kort påminna om texten i Första Timoteusbrevet, som kompletterar det som sägs i Första Korintierbrevet. Vi borde säga mycket mera, men det för för långt. Orsaken till att vi tar fram detta är att det är så brännande aktuellt att vi inte kan underlåta att peka på Nya testamentets lära.

Vi läser i 1 Tim. 2:11–12:

En kvinna skall i stillhet ta emot undervisning och helt underordna sig. Jag tillåter inte att en kvinna undervisar [å være lærer] ...

Det handlar här inte om att undervisa i den allmänna skolan. *Lärare* är här titeln på en tjänst i den kristna församlingen: herde- och läroämbetet.

En fördelning av uppgifter

Det är mycket klart uttalat i Nya testamentet att det råder en tjänstefördelning mellan man och kvinna i den kristna församlingen. Att kvinnorna hade den allra största betydelse i den första kristna församlingen framgår mycket tydligt.

Det fanns klara och speciella tjänster som anförtrotts särskilt kvinnor, i synnerhet den diakonala tjänsten, vilken är omtalad på flera ställen i Nya testamentet. Där har kvinnan en gåva som mannen inte har. Där kan kvinnan göra något som mannen inte kan göra. Det är viktigt att lägga märke till detta.

Orsaken är att Gud skapat oss olika. Han har skapat oss olika för att han har tänkt ge oss olika uppgifter. Det är bestämda saker som kvinnan kan göra, men som mannen inte

kan göra på motsvarande sätt och lika bra. Det finns bestämda uppgifter som Gud har gett åt mannen att göra och som kvinnan är befriad från att göra.

Vi har olika uppdrag. Vi har var och en vår plats i kroppen men tillsammans utgör vi Kristi kropp, där de olika uppgifterna och tjänsterna kompletterar varandra.

När han som är Herre, Kristus, får vara huvudet, då får allt annat också sin rätta plats. När han är huvudet för oss – vare sig vi är man eller kvinna – så är han huvudet för församlingen.

NYCKELMAKTEN OCH KYRKOTUKT

Vi har nu – förhoppningsvis ganska grundligt – sett vad vår Bibel lär oss om vad Herrens församling är.

Låt oss nu rikta uppmärksamheten mot olika praktiska sidor i församlingens liv här i tiden. Först skall vi se på det som man i teologihistorien har brukat kalla för nycklarna eller nyckelmakten.

Det öppna nattvardsbordet

Vi kan ta vår utgångspunkt i det som i flera år omtalats i tidningarna, efter att kyrkans stadsmission inledde sitt arbete här i Bergen. Man ordnar gudstjänster ute på gatorna och erbjuder den heliga nattvarden till de förbipasserande. Hur långt är inte detta från det som vi vet var fallet bland de första kristna?

När de första kristna kom samman var gudstjänsten öppen för alla och envar. Alla kunde komma och lyssna till Guds ord. De kunde delta i bönerna och vara med på dem. Men, när de skulle fira nattvard så ljöd ett ord: ”*Det heliga för de heliga!*” Alla som inte var döpta och troende fick lämna salen. Det var bara de döpta troende som fick lov att vara kvar och delta i den heliga nattvarden.

Så firade den första kristna församlingen nattvard. De lade den allra största vikt vid att inte handla i strid med Jesu ord i Matt. 7:6 där han säger:

Ge inte det heliga åt hundarna och kasta inte era pärlor för svinen.

Det var ett bibelord som var övermåttan viktigt för hur de första kristna inrättade nattvardsfirandet. Genom kyrkans

historia har den heliga nattvarden alltid firats som det man kallar ”sluten nattvard”. Men det som vi känner till från vår egen tid, det man kallar ”det öppna nattvardsbordet”, det är en kyrkohistorisk nyhet.

Det började i England för gott och väl 150 år sedan i speciella rörelser, som såg som sin särskilda uppgift att nå dem som var främmande för kyrkan. Då öppnade man nattvardsbordet, dvs. man slopade det gamla kravet för att få tillträde till den heliga nattvarden. Så har vi fått den praxis som vi så väl känner från den norska kyrkan.

Faktum är att många inte känner någon annan praxis. Vem som helst som kommer till kyrkan kan också gå till nattvarden, helt oberoende av hur man lever eller vad man tror. Prästen har ingen möjlighet att sätta gränser, varken praktiskt eller kyrkorättsligt.

Detta gjorde man däremot alltid i den gamla kyrkan. Man såg till att vidmakthålla den ordning som gjorde det möjligt att uteslutande döpta och troende fick komma till Herrens nattvard.

Det är faktiskt så att man i altarboken från 1920 fortfarande finner en rubrik där detta uttrycks som en del av kyrklig lag. Det sägs nämligen att de som önskar komma till nattvard i kyrkan skall anmäla sig till prästen i förväg. Denna lag har alltså inte upprätthållits i Den norska kyrkan, med undantag av några laestadianska församlingar, där den upprätthölls fram till 1960-talet, alltså tills för drygt fyrtio år sedan.

Hur långt från urkyrkans sätt att fira nattvard är inte den ordning vi har växt upp med! Under reformationen tänkte man på samma sätt som i urkyrkan. Martin Luther säger om dessa ting:

Det är visserligen så att Guds ord och den heliga nattvarden är nådens medel, men dessa skall icke delas ut på samma sätt. Med Guds ord är det så att det delas ut liksom när såningsmannen går ut, han som sådde på stengrunden och den goda jorden, både bland törnen och tistlar och där det finns försättningar för att den kan gro och bära frukt.

Men, säger Luther vidare, så skall vi inte handla när vi förvaltar Herrens nattvard. Den skall vi bara ge till de troende som bekänner tron och lever ett kristligt liv. Alltså skall nattvarden inte förvaltas på samma sätt som när säningsmannen sådde. Men så gör man i den norska kyrkan i dag.

Den gamla nattvardsordningen framhålls även i kyrkans bekännelse. Katolikerna hävdade att lutheranernas förkunnelse av det fria evangeliet ledde till att nattvarden utdelades till syndare och ogudaktiga människor som levde i strid med tron. På det svarar Augsburgska bekännelsen i artikel 24: *”Ty inga få tillträde som icke därförinnan förhörts.”*

Detta finner vi ingen förståelse för i våra dagar. Här har vi, när det gäller vår kyrkas tro och liv, rört oss miltals bort från det som var en ursprunglig praxis och sättet att fira Herrens heliga nattvard.

Grunden för ordningen med slutna nattvard är först och främst Jesu ord i Matt. 7:6 om att inte ge det heliga till dem som bara föraktar det.

Nattvardens förebild i Gamla testamentet

Därnäst kommer den förebild som finns i påskmåltiden. Nattvarden blev ju instiftad när Jesus och lärjungarna firade påskmåltiden. Och grundregeln för påskmåltiden i 2 Mos. 12:43 och 48 lyder:

Herren sade till Mose och Aron: detta är föreskrifterna om påskalammet: ingen främling skall äta av det.

Om en främling som bor hos dig vill fira HERRENS påskhögtid, skall alla av manligt kön hos honom omskäras. Sedan får han komma och fira den, och han skall då vara som en infödd i landet. Men ingen oomskuren får äta påskalammet.

Omskärelsen är förebild till dopet i nya förbundet. Därför blev det utan tvekan så också i Nya testamentet, att de krav som gällde för tillträde till nattvardsbordet motsvarade föreskrifterna om påskalammet. Det första kravet var alltså att

vara döpt, och i samband med dopet bekände man tron klart och tydligt. Ingen blev döpt som inte bekände.

Men också ett annat krav gällde för tillträde till nattvarden: man fick inte leva i uppenbar synd. Om någon människa levde uppenbart i strid med Guds heliga bud skulle medförde det att hon utestängdes från nattvardsbordet.

Nyckelmakten: att lösa och binda

Vi finner mycket klara föreskrifter i Nya testamentet för hur en troende församling skall handla när det gäller de här sakerna. Jesus har gett oss anvisningar i Matt. 18. Och i Nya testamentets brev finner vi exempel på hur detta upprätthölls i praktiken.

Det vi inledningsvis sade om nyckelmakten går tillbaka på Jesu ord till Petrus i Matt. 16:17–19, när Petrus hade avlagt sin stora bekännelse:

Jesus sade till honom: ”Salig är du, Simon, Jonas son. Ty kött och blod har inte uppenbarat detta för dig, utan min Fader som är i himlen. Jag säger dig: Du är Petrus, och på denna klippa skall jag bygga min församling, och helvetets portar skall inte få makt över den. Jag skall ge dig himmelrikets nycklar. Allt vad du binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt vad du löser på jorden skall vara löst i himlen.”

Här ger Jesus sina apostlar och med dem sin församling en väldig fullmakt. Han säger att de skall få nycklarna till himmelriket. Och dessa nycklar består i att Jesus ger en fullmakt att binda och att lösa.

I den romersk-katolska kyrkan utläggs detta som att kyrkan har rätt att utfärda påbud och förbud, alltså bud utöver Bibelns ord och dessa bud och förbud är då lika giltiga och av samma vikt som bud som har getts av Herren Jesus själv. Den katolska kyrkan tar sig därför också den stora friheten att befalla människor både det ena och det andra och säger att detta

är nödvändigt för saligheten. Den lägger alltså saker till Guds ord. Men är detta innebörden i talet om nycklarna?

Nej, förklaringen har vi i Joh. 20. Här återinsätter Jesus apostlarna i deras apostlaämbete efter sin uppståndelse (Joh 20:21–23):

Jesus sade än en gång till dem: "Frid vare med er. Som Fadern har sänt mig sänder jag er." Sedan han sagt detta, andades han på dem och sade: "Tag emot den helige Ande! Om ni förlåter någon hans synder så är de förlåtna, och om ni binder någon i hans synder så är han bunden."

Alltså: fullmakten som Jesus ger församlingen och sitt folk, det är fullmakten att förlåta synder och att binda i synd. Det är en fullmakt som Kristi församling här i världen upprätthåller genom lag och evangelium.

Evangeliet skall förkunnas för den botfärdige, den som alltså kommer till Jesus och söker förlåtelse och nåd för sin synd. Han skall lösas, för att använda det ordet. Men den som lever i en synd som han inte vill omvända sig från, alltså som är obotfärdig, han får av Kristus höra: "Du är bunden i dina synder."

Och detta skall hans församling enligt Kristi fullmakt göra. Han skall inte räckas syndernas förlåtelse förrän han vänder om. Detta är vad det handlar om rent konkret.

Det innebar rent praktiskt att sådana som var obotfärdiga blev uteslutna från nattvardsbordet. För vad är den heliga nattvarden annat än att man just räckes, och i brödet och vinet och äter, syndernas förlåtelse?

Den som är bunden i sin synd skall inte få detta nådemedel. För om han likväl får det, äter och dricker han sig själv till dom.

Jesu själavårdsanvisningar

Låt oss nu se närmare på Matt. 18:15–18, där Jesus talar om dessa ting:

Om din broder har begått en synd, så gå och ställ honom till svars enskilt, mellan fyra ögon. Om han lyssnar på dig, har du vunnit din broder. Men om han inte lyssnar, ta då med dig en eller två andra, för att varje sak må avgöras efter två eller tre vittens ord. Lyssnar han inte till dem, så säg det till församlingen. Lyssnar han inte heller till församlingen, då skall han vara för dig som en hedning och publikan. Amen säger jag er: Allt vad ni binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt vad ni löser på jorden skall vara löst i himlen.

Här ger Jesus oss en mycket klar vägledning för hur man skall handla om detta skulle bli aktuellt i församlingen. Det är en procedur i tre steg.

1. Först skall man tala med vederbörande i enrum, dvs. under själavård, mellan fyra ögon. Och en sådan process kan möjligen komma att ta tid, och den måste få den nödvändiga tiden.
2. Om det första steget inte leder till omvändelse skall man ta med sig ett vittne eller två från församlingen.
3. Om vederbörande efter förmaning ändå fortsätter att hålla fast vid sin synd, så skall detta sägas till församlingen.

Här hänvisar Jesus rätt och slätt till det som också var praxis i den judiska församlingen. Judarna hade nämligen en motsvarande handlingsplan för hur de skulle hantera uppenbara synder och ovilja till rättelse bland församlingsmedlemmarna. Och Jesus tar in en del av det som var vanlig praxis bland judarna.

Innan man ser närmare på en text är det viktigt att vara klar över sammanhanget. Inte minst gäller detta Matt. 18.

För det första: kyrkotukt skall aldrig utövas på grund av personligt agg, av hämndbegär eller med hårt hjärta. Därför ger Jesus oss liknelsen om den obarmhärtige medtjänaren omedelbart efter avsnittet om kyrkotukten.

Det är nämligen i förlängningen av detta som Petrus frågar

Jesus hur många gånger han skall förlåta sin broder, om det inte räcker med sju gånger. Petrus tyckte säkert att han tog till i överkant, för fariséerna sade att om din bror syndar tre gånger mot dig, så skall du förlåta honom, men inte mer.

Petrus hade förstått att Jesus var nådens Herre. Därför menade han nog att han tog i tillräckligt när han sade sju gånger. Det var ju mer än dubbelt så mycket som vad fariséerna krävde.

Men Jesus går långt utöver det och säger: ”*Inte sju gånger utan sjuttio gånger sju.*” Dvs. du skall inte ha några begränsningar alls då det gäller att förlåta din nästa.

Och så följer liknelsen om den obarmhärtige medtjänaren, där Jesus pekar på hur farlig hjärtats hårdhet är i mötet med nästan. Därmed sägs det mycket tydligt och klart att det sinnelaget aldrig får finnas med i bakgrunden då det blir aktuellt att praktisera kyrkotukt.

Därför, om det skulle bli nödvändigt att utöva kyrkotukt pga. en orätt som någon har gjort mot en annan i församlingen, så skall den förorättade aldrig vara aktiv part i kyrkotukten. Detta för att undvika att det smyger sig in personliga motiv som inte är rätta och goda. Detta är det viktigt att understryka.

Vi skall även på sammanhanget före texten. Vad finner vi där? Vi läser Matt. 18:11–14:

Människosonen har kommit för att uppsöka och frälsa det förlorade. Vad tror ni? Om någon har hundra får och ett av dem kommer bort, lämnar han då inte de nittionio i bergen och går ut och letar efter det som gått vilse? Och om han finner det, amen säger jag er: Han gläder sig mer över det fåret än över de nittionio som inte har gått vilse. Så är det inte heller er himmelske Faders vilja att någon enda av dessa små skall gå förlorad.

Efter det här kommer texten om kyrkotukten. Avsikten med att använda kyrkotukten – som är det strängaste medlet för församlingen har – är att om möjligt väcka den som farit vilse till

omvändelse. Avsikten är först och främst den enskilda människans frälsning. Syftet är inte någon slags bestraffning, inte att utöva något slags andligt polisväsende, utan att den villfarande skall frälsas. Just detta understryks mycket starkt där denna sak behandlas på andra ställen i Nya testamentet.

Kyrkotuktens yttersta syfte

1 Kor. 5:5 ges konkreta anvisningar om hur en medlem i församlingen skulle underkastas kyrkotukt:

... för att överlämna den mannen åt Satan till köttets fördärv, för att anden skall bli frälst på Herrens dag.

Syftet är att anden skall bli frälst på Herrens dag. Går vi till Jak. 5:19–20 så ser vi samma sak:

Mina bröder, om någon bland er kommer bort från sanningen och någon för honom tillbaka, så skall denne veta att den som återför en syndare från hans villoväg frälser hans själ från döden och överskyler många synder.

Så talar Nya testamentet om sådana ting. Det är enligt detta som Luther kallar kyrkotukten för ett nådemedel. Avsikten är nämligen att en syndare som har stängt sitt hjärta skall kunna förstå allvaret i sin situation, och att det så om möjligt får föra honom till omvändelse.

Och i Matt. 18:15–17 talar Jesus alltså om hur man konkret skall gå till väga. Det första vi lägger märke till är att de två första stegen skall tas i själavårdens rum. Men om detta inte för framåt, skall det bli en offentlig sak i församlingen.

Särskilda regler för församlingsledare

Vi har också en gammal regel i församlingens liv angående de här ärendena. Den lyder: Den som syndar offentligt skall tillrättavisas offentligt.

I 1 Tim. 5:19–20 läser vi om sådant, men med tonvikt på när någon som är församlingens äldste har fallit:

Ta inte upp en anklagelse mot någon av de äldste, om det inte finns två eller tre vittnen. Dem som syndar inför alla skall du tillrättavisa inför alla, så att även de andra tar varning.

De äldstes kall och gärning i församlingen är alltså så hög och grundläggande att det skall tas upp offentligt om de för-syndar sig. Just detta har vi ett exempel på i Gal. 2 där vi läser om hur Petrus av fruktan för de judaiserande kristna drog sig tillbaka från de hednakristna och inte längre ville äta tillsammans med dem, som dock var bröder. När Paulus uppdagade vad som försiggick tillrättavisade han Petrus. Inte mellan fyra ögon utan i full offentlighet. Det känns inte behagligt, men det ser ut som om Nya testamentet skulle följa den regeln mycket klart. Vi ser också att urkyrkan handlade på detta sätt.

När det gäller vanliga församlingsmedlemmar, som inte är äldste eller tillsyningsmän, så skall proceduren i Matt. 18 följas. Först i själavårdens rum där det skall talas, förmanas och inte minst klargöras.

Varning för justitiemord

En huvudorsak till att Jesus föreskriver en sådan procedur är att det inte skall göras orätt mot någon i församlingen, att man inte skall utöva kyrkotukt pga. rykten eller antaganden eller något som man bara tror.

Nej, skall kyrkotukt utövas så skall det vara helt klart att det handlar om faktisk och uppenbar synd. Dessvärre har det nog ofta i den kristna församlingens historia utövats kyrkotukt på felaktiga grunder. Det kan vara så att prästen har hört något om en person, och när denna kommer till kyrkan nekas han nattvarden. Sådant hör inte hemma bland Guds folk. Ingen godtycklighet får finnas då man har med själar att göra. Tvärtom skall själarnas säkerhet och rättssäkerhet värnas.

I Nya testamentet läser vi faktiskt också om kyrkotukt som utövades på felaktiga premisser. I 3 Joh. v. 9–10 är det tal om just sådant:

Jag har skrivit till församlingen, men Diotrefes, som älskar att vara den främste bland dem, vill inte ha med oss att göra. Om jag kommer skall jag därför påminna honom om vad han gör, hur han sprider elakt förtal om oss. Och han nöjer sig inte med det utan vägrar dessutom ta emot bröderna, och när andra vill göra det, hindrar han dem och driver ut dem ur församlingen.

Här är det tal om en församlingsföreståndare som utövar kyrkotukt gentemot sådana som inte är hans anhängare i församlingen. Detta slags obarmhärtighet, partiväsen och hårdhet har vi dessvärre allt för många exempel på i kyrkans historia.

Nej, när Jesus talar som han gör i Matt. 18 så förstår vi vad avsikten är: själarna skall räddas, och det skall ske under juridiskt riktiga former.

Detta är mycket viktigt. Därför skall det också vara flera vittnen då det blir tal om förhärdelse. Det är inte nog att bara en person, inte ens fast han är en ledare i församlingen, menar att kyrkotukt måste utövas. Det skall vara flera vittnen.

Ett praktiskt kyrkotuktsfall

Hur hölls då detta vid makt rent praktiskt i församlingen?

Det finner vi exempel på i församlingen i Korint. I 1 Kor. 5 läser vi om en medlem i församlingen som lever i en sådan synd som enligt aposteln inte förekommer ens bland hedningarna:

Det talas om att det förekommer otukt bland er, sådan otukt som man inte ens finner bland hedningarna, nämligen att någon lever ihop med sin fars hustru. Och ändå är ni uppblåsta. I stället borde ni ha blivit så bedrövade, att den som gjort sig skyldig till detta hade drivits ut ur er krets. Jag som är frånvarande till kroppen men närvarande i anden har för min del redan, som vore jag närvarande, i vår Herre Jesu Kristi namn fällt domen

över den som handlat så. Det skedde, sedan ni och min ande med vår Herre Jesu makt förts samman, för att överlämna den mannen åt Satan till köttets fördärv, för att anden skall bli frälst på Herrens dag.

Ert skryt låter inte bra. Vet ni inte att lite surdeg syrar hela degen? Rensa bort den gamla surdegen för att ni må vara en ny deg, eftersom ni är osyrade. Ty vårt påskalamm Kristus har blivit slaktat. Låt oss därför hålla högtid, inte med gammal surdeg, inte med onskans och elakhetens surdeg, utan med renhetens och sanningens osyrade deg. I mitt brev till er skrev jag att ni inte skulle ha något att göra med otuktiga människor. Jag menade inte alla otuktiga här i världen, inte alla giriga och utsugare och avgudadyrkare. Då måste ni ju lämna världen. Jag skriver nu till er att ni inte skall umgås med någon som kallas broder, om han är otuktig, girig eller avgudadyrkare, förtalare, drinkare eller utsugare. Inte heller skall ni äta tillsammans med en sådan. Hur kan det vara min sak att döma dem som står utanför? Är det inte dem som står innanför ni skall döma? Dem som står utanför skall Gud döma. Driv ut ifrån er den som är ond!

Den här bibeltexten läses nog inte så ofta. Och när den läses så är det väl med visst obehag, av två orsaker:

Den första orsaken är att hela detta tänkesätt, att det kan bli tal om att stöta ut någon ur församlingen, går rakt emot allt det som man är van vid i våra dagar. Det som ligger i tiden, och som har gått oss i blodet, är det allmänna tänkesättet om tolerans. Det berömmar vi oss av.

Konflikt med vår tids tänkesätt

Paulus säger i vers 2 att korintierna är uppblåsta, och i vers 6 att de berömmar sig. Vad är det de berömmar sig av? Jo, att de är så vidsynta, så toleranta, att de är i stånd till att

godta det inga andra kan godta. För de har ju verkligen lärt känna evangeliet och nåden! Och därför ser de också genom fingrarna även med grov synd i församlingens mitt.

Vårt moderna toleranta tänkesätt är alltså den första orsaken till att vi finner detta kapitel obehagligt.

Den andra orsaken är den bön som Paulus säger att han och församlingen skall be tillsammans gentemot den aktuella personen.

*... sedan ni och min ande med vår Herre Jesu makt
förts samman, för att överlämna den mannen åt
Satan till köttets fördärv*

Förfärliga ord! Men det aposteln hänvisar till är det gamla förbannelsesritualet som man hade i synagogan, och som judarna tillämpade på dem som gav sig hän åt avgudadyrkan. Detta överförs till den kristna församlingen, som skall be så tillsammans när man kommit till det tredje steget och vederbörande skall stötats ut ur församlingen och betraktas som en publikan och hedning för dem. Det skall ske under bön, som vi läser i vers 5.

Bakom detta ligger det som Bibeln säger om djävulens roll när det gäller trångmål, tuktan och lidande. Luther kallar ofta djävulen för Guds bandhund, dvs. han kan användas av Gud för bestämda ändamål. Djävulen får tillåtelse att pröva och tukta Job. Vi läser i de första kapitlen i Jobs bok hur djävulen kommer inför Guds tron och Herren ger honom tillåtelse att gå så och så långt i att pröva och tukta Job.

Paulus skriver om sig själv i 2 Kor. 12 att Herren själv har gett honom inte bara en törntagg i köttet, utan en Satans ängel som skall slå honom för att han inte skall förhäva sig.

Herren använder alltså den onda andemakten som en tjänaire i sin frälsningsgärning med den enskilda själen. Paulus får erfara det för egen del, och detta kan Herren använda också mot den förhärdade syndaren i församlingens mitt.

Den bön Paulus talar om här i verserna 4–5 har sin grund i det Jesus säger om börens kraft i församlingen i Matt. 18:19–20:

Amen säger jag er: Allt vad ni binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt vad ni löser på jorden skall vara löst i himlen.

Sedan fortsätter han i nästa vers:

Vidare säger jag er: Om två av er här på jorden kommer överens om att be om något, vad det än är, så skall de få det av min Fader i himlen. Ty där två eller tre är samlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem.

Jesu löfte om bönen kraft och makt står alltså i direkt anslutning till det som sägs om kyrkotukten. Vi skall vara klara över viktiga sammanhang i bibeltexten.

Uppenbar och fasthållen synd

När det gäller syndaren i Korint framkommer en annan viktig omständighet som från den första tiden har kommit att utgöra huvudregeln och huvudkriteriet för att upprätthålla kyrkotukt.

1. Kyrkotukt skall utövas gentemot uppenbar synd.

Men enbart detta är inte nog för att en människa skall underkastas kyrkotukt. Alla troende kan falla i synd, i uppenbar och grov synd. Ytterligare ett kriterium till måste vara uppfyllt:

2. Den uppenbara synden måste också fasthållas i strid med klara skriftord.

Kyrkotukt skall således inledas endast vid uppenbar och fasthållen synd, alltså synd som syndaren i gensträvighet framhärdar i och inte vill överge.

Församlingen i Korint rättade sig efter vad Paulus säger i 1 Kor. 5. Det medförde att vederbörande verkligen vände om. Detta återkommer Paulus till i 2 Kor. 2:6–11 där han på nytt förmanar församlingen:

Det räcker med den bestraffning han har fått av de flesta. Nu bör ni i stället förlåta och trösta honom,

så att han inte alldeles går under i sin djupa sorg. Därför uppmanar jag er att bemöta honom med kärlek. När jag skrev till er, var det också för att få veta om ni skulle bestå provet och vara lydiga i allt. Den som ni förlåter, honom förlåter också jag. Ty det jag har förlåtit, om jag haft något att förlåta, det har jag gjort för er skull, inför Kristi ansikte, för att vi inte skall bli överlistade av Satan. Hans avsikter känner vi till.

Här ser vi att kyrkotukten har nått just det avsedda syftet. Mannen i 1 Kor. 5 har blivit förd till omvändelse. Det ensamma fåret som kommit på avvägar har hittats och hämtats tillbaka.

Vi kan anta att detta förfaringssätt har förorsakat många tårar och varit mycket bittert. Men vi förstår av Guds ord att så drastiska medel ibland kan vara nödvändiga för att föra en människa till frälsning.

Ett skydd för församlingen

I 1 Kor. 5 ser vi också en annan mycket viktig sak angående avsikten med kyrkotukten. Den första avsikten är *den enskildes frälsning*. Den andra är att *värna församlingen*. Därför sägs det i vers 6:

Vet ni inte att lite surdeg syrar hela degen?

Om församlingen tolererar uppenbar synd kommer det oundvikligen att smitta av sig i församlingen så att andra så småningom kommer att dras med i synd och likgiltighet inför Guds bud. Denna smittoeffekt är livsfarlig. Därför är kyrkotuktens andra syfte att bevara församlingen för fall.

Herren är syndares vän, men till dem han säger ”*inte heller jag dömer dig*” säger han även ”*gå och synda inte mer*”. Syndernas förlåtelse har aldrig inneburit syndernas tillåtelse. Så är det också i församlingen – den får inte se mellan fingrarna med uppenbar synd, som i annat fall kommer att smitta av sig. I särskilt hög grad kommer den att drabba de unga i församlingen som påverkas lättare än de äldre. Därför slutar det

femte kapitlet med ett drastiskt ord från Gamla testamentet (5 Mos. 13:5):

Driv ut ifrån er den som är ond!

Vad innebär denna utstötning rent konkret?

Som vi hörde innebar den för det första överlämnande åt Satan och för det andra uteslutning från nattvardsbordet.

Vederbörande hade fortfarande fullt och öppet tillträde att komma och höra Guds ord, att vara med vid församlingens gudstjänst. Men även om han var aldrig så mycket döpt, så hörde han till dem som måste gå ut när dörrarna skulle stängas till nattvardssalen. Han skulle räknas som en publikan och syndare. Detta var den praktiska konsekvensen.

Så förstår vi att dessa två ting hör mycket nära samman: läran om det slutna nattvardsbordet och läran om kyrkotukten.

Den historiska bannlysningen

Reformationen innebär även på detta område ett återvändande till och en återupptäckt av vad Nya testamentet lär om dessa ting. Från historieböckerna kommer vi alla ihåg vad som skedde på medeltiden i förbindelse med bannlysningen. I den katolska traditionen lärde man att det fanns två slags bann.

1. *Det lilla bannet* motsvarade uteslutning från nattvardsgemenskapen.
2. *Det stora bannet* innebar att man blev förklarad fredlös.

Då kunde man landsförvisas eller dräpas utan att gärningsmannen blev bestraffad. Detta skedde med Luther efter riksdagen i Worms 1521. Han blev då underkastad det stora bannet. Men några vänner räddade honom så att han kunde vara trygg på Wartburg under en tid och så att ingen skulle komma och ta honom av daga.

Här drar reformationen upp klara gränser och säger att det stora bannet är något som inte hör till Guds ord, utan hör

hemma bland all slags orättfärdighet och grymhet. Kyrkan har härigenom försökt tillskansa sig världslig makt i samhället.

Detta tillkommer inte den kristna församlingen. Därför dras ett tjockt streck över detta genom reformationen.

Men man behåller det som på den tiden kallas för det lilla bannet, och som då inte innebär något annat än att församlingen har både fullmakt och plikt att från nattvardsgemenskapen utesluta den som lever i uppenbar och fasthållen synd.

Nyckelmakten är ett av kyrkans kännetecken

Reformationen framhåller faktiskt bruket av nyckelmakten som ett av kännetecknen på den sanna kristna församlingen. Där nyckelmakten inte vidmakthålls, där finns det inte någon rätt och sann kristen församling, säger Luther.

I skriften Om koncilierna och kyrkan (1537) skriver han:

Där nycklarna är, där är en kristen församling.

Där nycklarna inte är där är heller ingen kristen församling.

Den fullmakt Jesus ger sin församling här i världen med orden ”om ni förlåter någon hans synder så är de förlåtna”, innebär att de är förlåtna av Gud i himlen. Denna fullmakt hänger samman med fullmakten att binda: ”och om ni binder någon i hans synder så är han bunden”, nämligen av Gud.

Om man stryker det ena, så mister det andra sin kraft. Om man tar bort makten att binda så mister makten att lösa sin kraft.

Under kyrkokampen i Tyskland före kriget sades det: Den kyrka som inte har kraft att förbanna, har heller inte makt att välsigna. Så grundläggande har dessa ting värderats i den kristna församlingen. Augsburgska bekännelsen, artikel 7, som är grundartikeln om den kristna församlingen, säger:

Vidare lära de, att en helig kyrka skall äga bestånd till evärdelig tid. Men kyrkan är de heligas samfund,

i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas.

Vad betyder det att sakramenten förvaltas rätt? Vad betyder ordet rätt?

Det betyder att den kristna församlingen inte skall lösgöra vare sig dopet eller den heliga nattvarden från nyckelmakten. De skall alltid förvaltas i överensstämmelse och i samband med förvaltningen av nycklarna. Så blir det en rätt förvaltning, och så får man också en rätt kristen församling.

Det här är frågor som det sällan eller aldrig talas eller undervisas om i många kristna församlingar. Härefter ligger kanske orsaken till att dessa ting är så pass okända som de är. Likväl är de fundamentalt viktiga för ett sunt och rätt församlingsliv. Därför kan det vara nyttigt och rätt att vi lyfter fram dem och begrundar dem.

GUDSFOLKETS TILLBEDJAN

I 5 Mos. 33 finns Moses avskedssång, som han sjunger för Israel innan han skall lämna folket och lägga sig till vila. Han får ju inte lov att gå in i det förlovade landet med folket. Här skiljs alltså Moses och folkets vägar.

I sången sägs i vers 3:

I sanning, han älskar folken. Alla hans heliga är i din hand. De faller ner vid din fot, de tar emot av dina ord.

I denna korta vers läser vi fyra utsagor. De beskriver koncentrerat vad Guds folk egentligen är. Vi möter närmast vad vi kan kalla en ”definition av Guds folk”.

Gudsfolkets kännetecken

I de två första utsagorna sägs vem Herren är i förhållande till sitt folk och därefter i de två följande vad som karaktäriserar dem som hör honom till.

Om Herren sägs två saker:

Herren älskar sitt folk. Guds folk är det folk som är föremålet för hans kärlek och därmed för alla hans nådegärningar, alla hans välgärningar.

Detta folk är i hans hand, han bär det genom tiden och genom världen. Han tar sig an folket för att föra och leda det.

Sedan säger Mose om folket: ”*Det faller ner vid din fot.*” Här möter vi ett uttryck som senare i Bibeln är det stående uttrycket för tillbedjan.

Det hebreiska ordet för tillbedjan är att kasta sig på sitt ansikte, dvs. framför Herren. Guds folk är det folk som ligger på sitt ansikte inför Herren. Det tillber Herren och ingen annan. Herren allena är dess Gud. Han mottar dess tillbedjan, dess lovsång.

”De tar emot av dina ord.” Hur kommer det sig att de är ett tillbedjande folk? Jo, de har tagit emot Herrens ord.

Hur kommer det sig att de är ett folk som ligger i Herrens hand? Jo, de har tagit emot Herrens ord.

Hur kommer det sig att de är föremål för alla Guds nåde- och välgärningar? Jo, de har tagit emot Herrens ord.

Detta är deras kännetecken. Detta gör Guds folk till Guds folk genom att detta ord också skiljer Guds folk från alla andra folk här i världen.

Därför säger Jesus i Joh. 17:14:

Jag har gett dem ditt ord, och världen har hatat dem, eftersom de inte är av världen, liksom inte heller jag är av världen.

Ordet drar en skiljelinje mellan de kristna och världen, dvs. ”de har tagit emot ditt ord.”

När Guds folk beskrivs som Ordets folk och som ett folk i tillbedjan så är detta själva brännpunkten. I det stora avsnittet i 1 Kor. 11–14 talar Paulus om vad den kristna församlingen är. Sammanhanget talar om kristen gudstjänst. Avsnittet handlar om hur de troende skall göra när de kommer samman som ett tillbedjande folk.

Här understryks att Guds folk är Kristi kropp.

De kristnas sammankomst

Därmed får vi ögonen på något mycket centralt i fråga om vad Guds folk är. Guds folks väsen synliggörs när vi kommer samman för att tillbe. Då uppenbaras vilka vi är och vem den Gud är som vi tillhör. Detta är det viktigt att göra klart för sig.

Låt oss se närmare på detta avsnitt, 1 Kor. 11–14. Utrymmet medger inte att vi ser på avsnittet i detalj, men vi skall ta upp några viktiga aspekter.

Inte minst kapitel 14 har förorsakat mycken oenighet bland de kristna. Vi ser mycket av det i kyrkohistorien, inte minst under de tre senaste århundradena.

De troendes sammankomster tycks, vad formerna beträffar, ha skilt sig radikalt från de sammankomster som kristna har blivit vana vid under århundradenas lopp. Någon hade ett, någon ett annat att bidra med. Det fanns en frihet att lämna bidrag till det gemensamma gudstjänstlivet, i den gemensamma tillbedjan.

Detta verkar stå i stark kontrast till den mycket strukturerade gudstjänst som kyrkan har haft senare i hundratals år. Men det här är bara en skenbar motsättning.

När Paulus talar om de kristnas gudstjänst och gemenskap talar han om det utifrån deras bakgrund. Det finns en del självklara saker som han inte omtalar här, men som nämns på andra ställen i Nya testamentet. Låt oss ta ett par exempel i kapitel 11.

I vers 18 står det:

Först och främst hör jag att det förekommer stridigheter bland er, när ni möts i församlingen.

Här används ett speciellt uttryck som är mycket svårt att översätta. Det grekiska uttrycket betyder ”när ni kommer samman på samma ställe”, och det kan också betyda ”på samma tid”. Det här beskriver församlingen som en menighet som samlas regelbundet på ett och samma ställe vid samma tidpunkt. Paulus talar alltså om församlingens huvudgudstjänst.

Detta uttryck återkommer i vers 20. Det säger något grundläggande om den kristna församlingen.

Sammankomsten uttrycker enhet

Därför är, genom kristenhetens historia, den gemensamma gudstjänsten det tillfälle när hela församlingen kommer samman i *en* gemenskap. Här är det inte bara en del som samlas, utan här är det just enheten och gemenskapen som skall åskådliggöras. Också i Ef. 4 understryker Paulus mycket starkt denna enhet.

Vi har tidigare under våra bibeltimmar gått igenom en

del centrala teman. Ett av dessa gällde församlingens enhet utifrån den nicaenska trosbekännelsens beskrivning av den kristna församlingen: *Vi tror på den helige Ande... en enda, helig, katolsk och apostolisk kyrka*. Här förekommer fyra uttryck som beskriver vad församlingen är.

(1) *Enheten* kommer till uttryck i gudstjänsten, ”när ni kommer samman”.

(2) Men också det som har med *heligheten* att göra uttrycks i detta ”när ni kommer samman”. Bakgrunden till Paulus oerhört skarpa varningar mot missbruk är att församlingens helighet då riskerar att skadas.

(3) Också den tredje egenskapen, *katoliciteten*, åskådliggörs vid huvudsammankomsten och understryks gång på gång när Paulus ger sina föreskrifter för gudstjänstlivet. Han betonar en bestämd sak: ”som i alla de heligas församlingar”. Det handlar om något gemensamt, som förekommer i alla församlingar. Församlingen i Korint skall inte skilja sig från de andra och företa sig något som andra inte känner till. Detta uttryck återkommer om och om igen, särskilt i kapitel 11, men även i kapitel 14.

(4) Den fjärde hos församlingen är att den är *apostolisk*. Detta ligger till grund för allt som sägs om församlingens sammankomster. Poängen är – och detta är det fundamentala – att församlingens gudstjänst ger uttryck för vad Guds folk är till sitt väsen. Här möts ett tillbedjande folk som tar emot Herrens ord, 5 Mos. 33.

Det som kännetecknar gudstjänsten så som vi möter den i Bibeln är två dimensioner eller två rörelser som formar gudstjänstens innehåll:

1. Det första är *rörelsen uppifrån*, från Gud. I gudstjänsten möter vi det Guds ord som kommer från Guds mun till oss. I den heliga nattvarden tar vi emot Guds gåva till oss. Nådemedlen beskriver det som kommer från Gud till oss.
2. Därefter kommer det som går i motsatt riktning: *från oss till Gud*. Det är en uppåtstigande rörelse, som sker

i våra böner, i församlingens tillbedjan. I bönen och tillbedjan möter vi Guds folks gensvar på det han gett oss.

Dessa två grundläggande rörelser hör med till gudstjänsten: dels från Herren till oss, dels från oss till Herren.

Synagogans gudstjänst utgör bakgrunden

Då Paulus och Nya testamentet talar om dessa ting finns en bestämd bakgrund som vi inte så lätt upptäcker, då vi inte är judar. Judar förstår det här lättare.

Synagogans gudstjänst utgjorde så att säga mallen för de första kristnas gudstjänst. Luk. 4 berättar att Jesus, som han brukade, gick till synagogans gudstjänst. Därmed visade och erkände han att gudstjänsten är en Guds gåva. Hade han inte erkänt den, skulle han inte ha gått dit. De första kristna handlade på samma sätt.

Vad är kärnan i synagogans gudstjänst? Kärnan är att Guds ord blir läst och att man ber.

Man hade tre läsningar, en från Moseböckerna, en från profetböckerna och en från någon av de andra skrifterna. Efter läsningen från profetböckerna fick den som var utsedd till att läsa också möjlighet att predika. Detta gjorde Jesus i Nasarets synagoga enligt Luk. 4.

Paulus gjorde på samma sätt på sina missionsresor. Det första han gjorde när han kom till en ny stad var, att han besökte synagogan, där han stod upp för att läsa, varefter han utlade Guds ord. I detta har predikan också i våra gudstjänster sitt ursprung.

Ordningen med tre fasta texter möter vi också som en föreskrift i Nya testamentet. I 1 Tim. 4:13 skriver Paulus till Timoteus: ”*Fortsätt att föreläsa Skriften.*” Detta är en föreskrift för gudstjänsten.

I synagogans gudstjänst läste man igenom de fem Moseböckerna under loppet av ett år. Man lade alltså stor vikt vid att läsa i sammanhang. Till detta kom läsningen av profetböckerna och de andra skrifterna. När de kristna församling-

arna hade grundats och sedan de nytestamentliga skrifterna blivit till blev också dessa en del av textläsningen.

Härvidlag skiljer sig de första kristna församlingarna från judarnas synagogförsamlingar: Nya testamentets skrifter lästes som helig Skrift jämställda med Gamla testamentets skrifter.

Sedan har vi den gemensamma bönen. Först och främst bad man Davids psalmer. Vid morgonbönen bad man alltid sex psalmer, Ps. 145–150.

Genom att be Davids psalmer *bad man Guds ord*, något som är viktigt att lägga märke till. Man bad också en hel del andra böner i synagogan. Bl.a. ingick böner för överheten och för landet och folket där man bodde.

Även detta möter vi som en gudstjänstföreskrift i Nya testamentet. I 1 Tim. 2:1–3. säger Paulus uttryckligen att man skall be för kungar, myndigheter och alla som är i hög ställning när man kommer samman i församlingen. Motiveringen finns i vers 4: ”*Gud vill att alla människor skall bli frälsta.*” Bönen för överhet, land och folk har som syfte att Gud skall styra nationens liv så att evangelium har framgång.

I synagogans böneliv hade Psaltaren en helt central plats. De var både de kristnas och judarnas bönbok och sångbok. Alla judar kunde hela Psaltaren utantill. De första kristna kunde den säkert också. Det gällde också hednakristna. Det tar lång tid innan kyrkan rör sig bort från denna tradition.

Nya inslag i den kristna gudstjänsten

Två nya inslag kom in i gudstjänstlivet. Det ena var läsningen från Nya testamentet, och det andra var nattvarden. Dessa två skiljer den första kristna församlingens gudstjänst från synagogans.

Psaltarens betydelse kan vi knappast värdera högt nog. Paulus hänvisar till detta i Kol. 3:16, där han talar om psalmer, hymner och andliga sånger. När Paulus använder detta uttryck gör han det med ord som allesammans beskriver

psalmerna. Orden utgjorde överskrifter i den grekiska översättningen av Gamla testamentet som användes i den första kristna församlingen. När aposteln uppmanar de troende att bruka psalmernas bok i sitt gemensamma liv kallar han Psaltaren för Kristi ord, inte Davids psalmer. Detta är väl värt att begrunda.

Något av detsamma möter vi i Agg. 2 om ”kristendomens fyra ben”: *apostlarnas lära (Bibeln)*, *(brödra)gemenskapen*, *brödsbrytelsen* och *bönerna*. Vilka böner handlar det om? Det är bönerna i bestämd form. Psalmerna var de böner som de första kristna höll fast vid.

När den första kristna församlingen blev till på den första pingsten skedde ingen revolution. Nej, man fortsatte att bruka de psalmer som man hade gjort tidigare.

Detta återkommer i en rad sammanhang i Nya testamentet.. Men en starkt bidragande orsak till att vi har svårt att se detta är att vi inte är förtrogna med den judiska bakgrunden i Nya testamentet.

Detta är så att säga ramen runt det som sägs om den första kristna gudstjänsten i 1 Kor. 11–14. Men eftersom det var självklara saker tar aposteln inte upp det. det.

De fria gudstjänstinslagen

I synagogans gudstjänst fanns efter predikan och de bestämda bönerna ett moment då andra i församlingen kunde komma fram med förmaningsord. Här möter vi den frihet som omtalas i 1 Kor. 14: psalmer, undervisning och förmaningsord. Det fanns rum för denna typ av förmaningar i gudstjänsten.

Paulus gav klara anvisningar för dem som var ledare om hur detta skulle gå till, så att det inte blev kaotiskt utan skedde på ett värdigt sätt och med ordning. I 1 Kor. 14:40 förmanar Paulus just till ordning, och i Kol. 2:5 skriver aposteln att han gläder sig över den goda ordningen i Kolosse. Församlingslivet och gudstjänstlivet praktiserades enligt den ordning som var överlämnad. Det gällde bara att leva efter denna och inte hitta på nya saker själv.

Gudstjänstens dimensioner

Vad är huvudsaken i det som sägs om församlingens gudstjänstliv?

I Ef. 3 sammanfattar Paulus dimensionerna i gudstjänsten. Han ber för församlingsmedlemmarna, att Anden skall ge dem kraft och styrka, att Kristus genom tron skall bo i deras hjärtan och att de skall bli rotade i kärleken. Så skall de förstå vad bredden och längden och höjden och djupet av Kristi kärlek är.

Dessa fyra uttryck, bredden och längden och höjden och djupet, berör alla dimensioner av synagogans gudstjänst.

Längden och bredden: Allt har sin begynnelse i skapelsen, och löper fram emot fulländningen. Guds folk lever här i tiden, tror på honom som är alltings upphov och mål. Det blir ännu starkare när Jesus kallas trons upphovsman och fullkomnare, och i Uppenbarelseboken A och O. Frälsningshistorien i hela sin bredd är med i perspektivet.

Höjden och djupet: Vi möter här den höge och helige Guden, i kontrast till syndarna som bor i det låga. Jes. 57:15:

Jag bor i det höga och heliga, men också hos den som är förkrossad och har en ödmjuk ande.

Detta är också en gudstjänstdefinition. Här möter en helig Gud syndaren.

För egen del har jag ofta tänkt att berättelsen om Jakob, när han är på flykt från sin bror Esau till Haran och drömmer om stegen, är en klar bild av detta. Stegen är upprest, den binder samman det höga och låga. Överst på stegen står den helige Guden. Vid foten av stegen ligger en syndare, som befinner sig på flykt. Änglarna stiger ner för att bära böner i guldskålar upp till Gud, vilket vi läser i Uppenbarelseboken.

När Jakob vaknar utbrister han: *Här är Guds hus, här är himmelens port.* Guds hus är nämligen just där denna stege är rest. Guds hus är där den Helige och Höge möter syndaren nere i djupet. Och sker inte detta där Guds folk samlas, så är det inte Guds hus, det må sedan vara hur stora och fina katedraler som

helst. Guds hus är där denna stege är rest, och där det höga och det låga möts.

Det perspektivet var just det som utgjorde livet i synagogans gudstjänst och som alltså de första kristna gick in i. Det är ett eko av Jakobs ord utanför Betel, när han utbrister: *Här är Guds hus, här är himmelens port*. Och han böjer sig i fruktan och tillbedjan för Herren.

Tillbedjans väsen

Därmed är vi framme vid det som är det egentliga innehållet i tillbedjan. Tillbedjan i biblisk mening är just det som åskådliggör det vi här framhållit: den helige Guden möter syndaren.

Vad blir frukten av det? Lovsång och tillbedjan! Ps. 40:2–4a:

*Jag väntade ivrigt på Herren,
och han böjde sig till mig och hörde mitt rop.
Han drog mig upp ur fördärvets grop,
ur den djupa dyn.
Han ställde mina fötter på en klippa
och gjorde mina steg fasta.
Han lade i min mun en ny sång,
en lovsång till vår Gud.*

Den Höge möter dem som är i det djupa och drar upp dem. Här har vi återigen det som är ett grundperspektiv i Efesierbrevet. I inledningen till brevet talar aposteln om frälsningens hemlighet hur denna går tillbaka till Guds beslut redan före skapelsen av himmel och jord. Och så sägs det i Ef. 1:4–6:

Liksom han innan världens grund blev lagd har utvalt oss i honom för att vi skulle vara heliga och fläckfria inför honom. I sin kärlek har han genom Jesus Kristus förutbestämt att vi skulle tas upp som hans barn, enligt sin vilja och sitt beslut, för att den härliga nåd som han har skänkt oss i den Älskade skall prisas.

Vad är det som sker här, när Gud skänker barnskap åt sina små? Det sker ”för att den härliga nåd som han har skänkt oss

skall prisas". Tillbedjan är ett uttryck för syftet med barnaskapet och frälsningen: Guds ära. Gud skall bli ärad i allt. Och detta upprepas två gånger längre fram i Ef. 1. I vers 12 sägs det åter:

För att vi som har vårt hopp i Kristus skall prisas hans härlighet och ära.

Detta sägs till dem som har hört det sanna budskapet, evangeliet om frälsningen. Så talas det om Andens gärning och följderna av den i vers 14:

Anden är en handpenning på vårt arv, att hans eget folk skall förlossas, för att hans härlighet skall prisas.

Guds folk är det folk som gör att hans härlighet skall prisas. Fadern, Sonen och den helige Ande, den treenige Guden, samverkar i sitt folk, i Guds barn. Så skapas en frukt av läppar som prisar och lovar hans heliga namn. Och därför är tillbedjan något av det som är det grundläggande kännetecknet på Guds folk, det som vi tidigare läste i 5 Mos. 33:13: "*De faller ner vid din fot, de tar emot av dina ord.*"

Här är vi inne på något som är så fundamentalt att vi inte får gå vidare för snabbt, ty detta understryker vari den egentliga kristna tjänsten består – nämligen i tillbedjan.

När vi talar om att tjäna Gud så tänker vi väldigt ofta på allt det som skall göras. Vi skall göra det och det i vardagen. Och det är visserligen rätt. Men den grundläggande tjänsten är tillbedjan inför den helige Gudens ansikte.

Ett typexempel på hur vi har kommit bort från detta idag, är hur orden i Ps. 100 citeras vid slutet av gudstjänsten i den norska kyrkan. Väldigt ofta avslutar prästen gudstjänsten med: "*Tjäna Herren med glädje.*" Men det ord som står i Ps. 100 syftar på *ingången* till gudstjänsten. Ps. 100 är en ingångspsalm som de närvarande sjunger medan de går in i Herrens helgedom. Och då ljuder det: "*Tjäna Herren med glädje.*" Det är där som den verkliga tjänsten utförs – i tillbedjan inför den Heliges ansikte.

Jag har ibland tänkt att man borde ta fram Ps. 100 och läsa vid ingången till Guds folks gudstjänst. Detta skulle tydliggöra vad som är den egentliga avsikten med att vi kommer samman: här är det Guds folk som samlas inför Guds ansikte i tillbedjan och tacksägelse för hans stora välgärningar emot oss.

Den heliga glädjen

Detta, att tillbedjan är så fundamental i det här sammanhanget, pekar också på en annan dimension i Skriften – nämligen att när Guds folk samlas på detta sätt, så klingar en annan grundton med: den heliga glädjen.

Det är det djupt depressiva som skall prägla den sammankomst vi här talar om, utan den heliga glädjen i tacksamhet över vad levande Gud har gett oss, alla hans stora gåvor.

Därför står det också i Jes. 56:7 om hur Herren skall leda sitt folk:

*Dem skall jag föra till mitt heliga berg.
Jag skall ge dem glädje i mitt bönehus.
Deras brännoffer och slaktoffer skall bli godtagna
på mitt altare.
Ty mitt hus skall kallas ett bönens hus för alla
folk.*

Det är härifrån som vårt "bönehus" är hämtat. Vi har orsak att tänka igenom det som står här om bönehus: tillbedjans stora glädje inför den Heliges ansikte.

Detta upplevs kanske främmande av en del. Vi har ju ett historiskt arv som sträcker sig ca 200 år bakåt i tiden, och som innebar att man skapade en motsättning mellan det som var fast och det som var fritt. Man tänkte sig att fast formulerade böner inte kunde vara lika tjänliga redskap för Andens frihet som de fritt formulerade bönerna. Därför övergav man i många sammanhang de fast formulerade bönerna.

Den fasta ordningen

Men det finns skäl att fråga om det verkligen finns någon motsättning mellan fasta böner och frihet. I Guds ord är det inte så. En viktig sak skall vi vara klara över, och det är att allt vad Gud gör är ordnat. Detta är genomgående för hela skapelsen.

I 1 Mos 1:1 läser vi om skapelsen, hur Gud skapade himlen och jorden i begynnelsen.

Men om han hade stannat vid det, vad hade det skapade varit då? Ett kaos utan någon form eller mening. Resten av skapelsen, det som sker under de följande skapelsedagarna, består i att Gud ger det skapade form.

Därför används i 1 Mos. två olika ord för att skapa eller dana i 1 Mos. 1. Först används i vers 1 ett ord, som betyder att *"frambringa ur intel"*. Och sedan används i nästa omgång ett ord som betyder att *"ge form och skepnad"*.

Precis på samma sätt är det i gudslivet, viket också behöver sina fasta och ordnade former. Och det ser vi olika exempel på i vår Bibel. I Apostlagärningarna ser vi upprepade gånger hur apostlarna följer den sed som de hade från sin judiska bakgrund. De iakttog de fasta bönetiderna tre gånger om dagen: morgon, middag och kväll. När vi i Apg. 10 läser att Petrus vid sjätte timmen går upp på taket för att be, så är det just vid den nionde timmen som middagsbönen hålls i den judiska traditionen.

Så iakttar alltså Petrus det som var den fasta ordningen. Och så ser vi också hur de första kristna bad psalmernas bok.

Att lära sig börens språk

Här är vi framme vid en annan sak som jag tror är viktig att observera i våra dagar. När jag undervisar i bibelskolan har jag funnit det mer och mer nödvändigt att understryka en bestämd sak för de unga. Det är nämligen så att också bönen har sitt språk. Och det är med börens språk som med alla andra språk: det måste läras.

Hur lär vi oss att tala ett språk? Hur lärde du och jag oss vårt modersmål? Vi lärde oss det helt enkelt genom att höra mor och far tala. Genom att lyssna gick det oss i blodet. Efter hand lärde vi oss språket och blev bekanta med det.

Så är det också med bönen språk. Man lär sig inte bönen språk av sig själv, utan genom att höra Far tala. Och vad är bönen grundspråk? Det är det språk vi hör i psalmernas bok. Lär vi oss be så som David och de andra gamla lärarna ber i psalmernas bok, då kommer också vi efter hand att lära oss det som är bönen grundspråk.

Det här har jag funnit allt viktigare att påminna de unga om, som alltför ofta hämtar inspiration till bönelivet från andra källor, som kan göra bönespråket fullt av toner som kanske inte borde höras där.

Guds folks kännetecken är tillbedjan, något som kommer till uttryck och skall komma till uttryck i Guds folks gudstjänster, samtidigt som detta också mycket tydligt beskriver vilka vi är som Guds folk.

Gudstjänstens kännetecken

Den grundläggande tanken i Bibeln om vad Guds folk är och vad gudstjänst är kan sammanfattas så här:

1. Huvudgudstjänsten *ger oss identitet* i den meningen att den säger både vilka vi är och vem den Gud är som vi tror på.
2. Huvudgudstjänsten uppenbarar vad som är *viktigt för oss*. De olika inslagen i gudstjänsten talar om vad vi anser vara betydelsefullt.
3. Huvudgudstjänsten säger något om vad som är *förpliktande för oss*.
4. Huvudgudstjänsten är ett *ansikte utåt*. Den ”avslöjar oss”. När någon utifrån kommer till en sådan samling kommer han att snabbt skapa sig en bild av vilka det är som är samlade, då han ser hur vi ber och vad vi gör när vi kommer samman.

5. Huvudgudstjänsten skall också ha ett klart innehåll när det gäller *regelbundenhet och struktur*.

Det som allting djupast sett handlar om, det stora perspektivet i tillbedjan och i mötet med levande Gud, är Guds stora ära. Också där Bibeln pekar fram emot alltings slut är det dessa ting som framhålls, såväl i Uppenbarelseboken som på ett par andra ställen i Nya testamentet.

I Fil. 2: 9–11 talas det om Kristi förnedring och upphöjelse:

*Därför har också Gud upphöjt honom över allting
och gett honom namnet över alla namn,
för att i Jesu namn alla knän skall böja sig,
i himlen och på jorden och under jorden,
och alla tungor bekänna, Gud, Fadern, till ära,
att Jesus Kristus är Herren.*

Bekännelse är tillbedjan

Målet för hela skapelseverket är att en gång stå framför Guds tron och avlägga den stora bekännelsen. Här får vi syn på något helt grundläggande: *bekännelse är tillbedjan*. Vi är vana vid att tänka på bekännelse som något som vi avlägger inför människor. Men enligt aposteln är bekännelsen något som vi avlägger inför Guds ansikte – en tillbedjan. Så är det också när vi avlägger trosbekännelsen.

I Uppenbarelseboken möter vi dem som har nått målet, dem som har nått fram till den sista stora dagen.

Vad är det då som kännetecknar dem? Det är den stora lovsången som ljuder genom alla himlar. Tillbedjan har börjat. Och denna tillbedjan har en bestämd grundton, den grundton som den också har här i världen bland Guds folk (Upp. 5:12):

*Och de sade med hög röst:
”Lammet, som blev slaktat,
är värdigt att ta emot makten, rikedomen och vis-
heten, kraften och äran,
härligheten och tacksägelsen.”*

Sången stiger, tillbedjan ljuder till Lammet som är inför tronen. Det Guds Lamm, som vi tillber här i tiden, är det som vi också skall tillbe i evigheters evigheter. Det förekommer ingen förkunnelse i himlen! I himlen är det tillbedjan.

I himlen, där målet har nåtts och där allt som hör denna tidsålder till är slut och lagt bakom oss, där är det tillbedjan och lovsången som ljuder. Och därför är det också så, att när vi här i världen tar del i tillbedjan och lovsången, så tar vi del i det som hör till himlen och evigheten. Tillbedjan ger oss så tillgång till en del av himlen på jorden.

*Ära vare Fadern och Sonen och den helige Ande,
som var och är och skall vara,
en sann Gud,
högtlovad i evighet.
Amen.*